

T.C.

**NİĞDE ÖMER HALİSDEMİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI**

**BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ÖĞRETMENİ ADAYLARININ
ÇEVRE SORUNLARINA İLİŞKİN FARKINDALIK VE TUTUM
DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Nafiz KÖSE**

**Niğde
Haziran, 2019**

T.C.
NIĞDE ÖMER HALİSDEMİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI

BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ÖĞRETMENİ ADAYLARININ
ÇEVRE SORUNLARINA İLİŞKİN FARKINDALIK VE TUTUM
DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Nafiz KÖSE

Danışman : Doç. Dr. Hüdaverdi MAMAK

Üye : Prof. Dr. Nurtekin ERKMAN

Üye : Dr. Öğr. Üyesi İbrahim Ümran AKDAĞCIK

Niğe
Haziran, 2019

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Dönem Projesi/Yüksek Lisans Tezi tezi olarak sunduğum “Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının çevre sorunlarına ilişkin farkındalık ve tutum düzeylerinin incelenmesi” başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ve akademik kurallar çerçevesinde tez yazım kılavuzuna uygun olarak tarafımdan yazıldığını, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini ve çalışmamın içinde kullanıldıkları her yerde bunlara atıf yapıldığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım.
10/06/2019

Nafiz KÖSE

JÜRİ ONAY

Doç. Dr. Hüdaverdi MAMAK danışmanlığında Nafiz KÖSE tarafından hazırlanan “Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının çevre sorunlarına ilişkin farkındalık ve tutum düzeylerinin incelenmesi” adlı bu çalışma jürimiz tarafından Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Ana Bilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Tarih: 10.10/2019

JÜRİ :

Danışman : Doç. Dr. Hüdaverdi MAMAK

Üye : Prof. Dr. Nurtekin ERKMEN

Üye : Dr. İbrahim Ümran AKDAĞCIK

ONAY :

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulu'nun ..... Tarih ve .....sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Tarih: .../.../...

Doç. Dr. Emin Hüseyin ÇETENAK
Enstitü Müdürü

ÖN SÖZ

Çevre kirliliği son yıllarda Türkiye’de yaygın bir hale gelmiştir. Doğal çevrenin bozulmasıyla birlikte rahat hareket alanları da bir hayli kısıtlanmaktadır. Yaratılışı gereği doğayla yok sayılması mümkün olmayan bir bağına sahip olan insanoğlu, toprağın insana değil, insanın toprağına ait olduğu gerçeğinin farkına varmalı ve dünyadaki her şey; bir ailenin bireylerini birbirine bağlayan kan bağı gibi birbirine bağlıdır. Bu nedenle dünyanın basına gelen her felaket, insanoğlunun basına gelmiş demektir.

Çevre sorunlarının farkında olma ve bunlarla mücadelenin gerekliliğine inanma ve bu doğrultuda çaba sarf etme gibi özellikler her bireyin sahip olması gereken özelliklerdir. Bu bağlamda bireylerinin ne bildiklerinin ve nasıl davrandıklarının ölçütü olan farkındalık ve tutumları son derece önemlidir. Bu çalışmanın amacı ülkemizin geleceğı çocuklarımızı yetiştirecek olan beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının çevre sorunlarına yönelik farkındalıklarını ve tutumlarını belirlemektir.

Başta bu araştırmanın tüm süreçlerinde yardımlarını esirgemeyen değerli danışman hocam Doç. Dr. Hüdaverdi MAMAK’ a, ölçümlerde yardımcı olan değerli arkadaşlarıma ve bana maddi manevi desteklerini esirgemeyen aile bireylerimin hepsine teşekkür eder, sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Nafiz KÖSE

ÖZET
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ÖĞRETMENİ ADAYLARININ ÇEVRE
SORUNLARINA İLİŞKİN FARKINDALIK VE TUTUM DÜZEYLERİNİN
İNCELENMESİ**

Nafiz KÖSE
Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı
Tez Danışmanı: Doç. Dr. Hüdaverdi MAMAK
Haziran 2019, 88

Bu çalışmada beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının çevre sorunlarına ilişkin farkındalık ve tutum düzeylerinin tespit edilmesi ve adaylarının çevre sorunlarına ilişkin farkındalıkları ve tutumları ile beş değişken arasında bulunan farklılıkların (cinsiyetleri, ebeveynlerinin eğitim düzeyleri, yaptıkları spor türü, en uzun süre yaşadıkları yerleşim ve öğrenim gördükleri üniversite) saptanması amaçlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubu Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Aksaray Üniversitesi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi ve Erciyes Üniversitesi 2018-2019 Eğitim-Öğretim yılı sonbahar döneminde öğrenim gören; beden eğitimi ve spor öğretmenliği bölümü (N=380) öğrencilerinden oluşmaktadır.

Araştırmada beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının çevre sorunlarına ilişkin farkındalık ve tutumlarını saptamak için Güven ve Aydoğdu (2012)' nun geliştirdiği 44 maddelik çevre sorunlarına ilişkin farkındalık ölçeği ve Güven (2013)' in geliştirmiş olduğu 45 maddelik çevre sorunlarına ilişkin tutum ölçeği kullanılmıştır. Ulaşılan veriler SPSS istatistik analiz yazılımı kullanılarak analiz edilmiştir. Ulaşılan verilerin analizinde betimsel istatistik teknikler, bağımsız gruplar t-testi ve ANOVA'dan yararlanılmış, kabul edilebilirlik düzeyi .05 olarak belirlenmiştir.

Çalışmanın neticesinde beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının çevre sorunlarına ilişkin farkındalık düzeylerinin yüksek seviyede ($X=68,21$) ve tutumlarının da olumlu yönde ($X=71,29$) olduğu saptanmıştır. Adayların çevre sorunlarına yönelik farkındalık ve tutum düzeyleri ise beş değişkene göre farklılık göstermemektedir. Ayrıca adaylarının çevre sorunlarına ilişkin farkındalık seviyeleri ve tutum düzeyleri arasında bir bağlantı olmadığı tespit edilmiştir. Mevcut farkındalık ve tutum düzeylerinin korunması ve diğer öğretmenlik bölümleri adaylarının da farkındalık ve tutum seviyelerinin tespit edilip bölümler arası karşılaştırmalar yapılarak konu hakkında literatüre katkı sağlanmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Çevre sorunları, çevresel farkındalık, çevresel tutum, beden eğitimi ve spor öğretmeni adayları.

ABSTRACT
MASTER'S THESIS

**INVESTIGATION OF AWARENESS AND ATTITUDE LEVELS ABOUT THE
ENVIRONMENTAL PROBLEMS OF PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS
TEACHER CANDIDATES**

Nafiz KÖSE

The Department of Physical Education and Sports

Supervisor: Doç. Dr. Hüdaverdi MAMAK

June 2019, 84 pages

The aim of this study was to determine the awareness and attitude levels of physical education and sports teacher candidates' environmental problems, and the awareness and attitudes of the candidates about environmental problems and the differences between the five variables (gender, educational level of their parents, the type of sport they lived, the place they lived and the longest time university). The study group of the research was studied in Niğde Ömer Halisdemir University, Aksaray University, Nevşehir Hacı Bektaş Veli University and Erciyes University in the fall semester of 2018-2019 academic year. physical education and sports teaching department (N = 380).

In the study, the awareness scale related to environmental problems of 44 items developed by Güven and Aydoğdu (2012) and the attitude scale of 45 items developed by Güven (2013) were used to determine the awareness and attitudes of physical education and sports teacher candidates about environmental problems. The data obtained were analyzed using SPSS statistical analysis software. Descriptive statistical techniques, independent groups t-test and ANOVA were used in the analysis of the data obtained and the level of acceptability was determined as .05.

As a result of the study, it was found that the awareness levels of physical education and sports teacher candidates on environmental problems were high ($X = 68.21$) and their attitudes were positive ($X = 71.29$). Candidates' awareness and attitudes towards environmental problems do not differ according to five variables. In addition, it was found that there is no connection between the awareness levels and attitude levels of the candidates regarding environmental problems. Preservation of current awareness and attitude levels and awareness and attitude levels of other teacher departments' candidates should be determined and comparisons between departments should contribute to the literature.

Key Words: Environmental problems, environmental awareness, environmental attitude, physical education and sports teacher candidates.

İÇİNDEKİLER

YEMİN METNİ.....	i
JÜRİ ONAY	ii
ÖN SÖZ.....	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vi
TABLolar LİSTESİ.....	viii
KISALTMALAR.....	ix
EKLER	x
BÖLÜM I.....	x
1. GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. İlgili Araştırmalar.....	4
1.3. Araştırmanın Amacı.....	14
1.4. Araştırmanın Önemi.....	16
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	17
1.6. Araştırmanın Varsayımları.....	18
1.7. Tanımlar.....	18
BÖLÜM II	21
2. İlgili Alan Yazını.....	21
2.1. Çevre.....	21
2.2. Çevre Sorunları.....	22
2.3. Küresel Çevre Sorunları.....	23
2.4. Türkiye'nin Çevre Sorunları.....	24
2.5 Çevre Eğitimi.....	25
2.6. Çevre Sorunlarının Çözümü.....	27
2.7. Türkiyede Çevre Eğitimi.....	27
2.8. Çevre Ahlakı.....	32
2.9. Çevre Bilinci.....	33
2.10. Çevrenin Tanımı.....	33
2.11. Çevre Bilimi (Ekoloji).....	34
2.12. Çevre Sorunlarının Ortaya Çıkışı ve Çevre-İnsan İlişkileri.....	35
2.13. Tutum Kavramı.....	35

2.14.Çevresel Tutumların Oluşumu	36
2.15.Farkındalık Kavramı	37
2.16.Çevresel Farkındalık Oluşumu.....	37
BÖLÜM III.....	39
3.YÖNTEM.....	39
3.1. Araştırmanın Modeli	39
3.2. Evren ve Örneklem	39
3.3. Verilerin Toplanması	40
3.4. Verilerin Analizi	41
BÖLÜM IV.....	43
4. BULGULAR VE YORUM.....	43
BÖLÜM V.....	57
5. SONUÇ VE ÖNERİLER	57
5.1. SONUÇLAR.....	57
5.2. ÖNERİLER.....	70
6. KAYNAKÇA.....	71
EKLER.....	82

TABLULAR LİSTESİ

- Tablo 1.** Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının “Çevre Sorunlarına Yönelik Farkındalık Ölçeği”nden aldıkları puanların toplam frekans, aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri 43
- Tablo 2.** Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının çevre sorunlarına yönelik farkındalıkları ile cinsiyet arasındaki ilişkiyi gösteren t testi sonuçları 44
- Tablo 3.** Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarına ilişkin farkındalıkları ve en uzun süre buldukları yerleşim alanı arasındaki ilişkiyi gösteren t testi sonuçları 45
- Tablo 4.** Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının çevre sorunlarına ilişkin farkındalıkları ve annelerinin eğitim seviyesi arasındaki ilişkiyi gösteren varyans analizi sonuçları 46
- Tablo 5.** Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının çevre sorunlarına ilişkin farkındalıkları ve babalarının eğitim seviyesi arasındaki ilişkiyi gösteren varyans analizi sonuçları 47
- Tablo 6.** Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının çevre sorunlarına ilişkin farkındalıkları ve yaptıkları spor türü arasındaki ilişkiyi gösteren varyans analizi sonuçları 48
- Tablo 7.** Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının çevre sorunlarına ilişkin farkındalıkları ve öğrenim gördükleri üniversite arasındaki ilişkiyi gösteren varyans analizi sonuçları 49
- Tablo 8.** Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının “Çevre Sorunlarına Yönelik Tutum Ölçeği”nden aldıkları puanların toplam frekans, aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri 49
- Tablo 9.** Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının çevre sorunlarına yönelik tutumları ile cinsiyet arasındaki ilişkiyi gösteren t testi sonuçları 50
- Tablo 10.** Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarına yönelik tutumları ile en uzun süre yaşadıkları yerleşim birimi arasındaki ilişkiyi gösteren t testi sonuçları 51
- Tablo 11.** Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının çevre sorunlarına yönelik tutumları ile annelerinin eğitim düzeyi arasındaki ilişkiyi gösteren varyans analizi sonuçları 52

Tablo 12. Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının çevre sorunlarına yönelik tutumları ile babalarının eğitim düzeyi arasındaki ilişkiyi gösteren varyans analizi sonuçları	53
Tablo 13. Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının çevre sorunlarına yönelik tutumları ile yapmış oldukları spor türü arasındaki ilişkiyi gösteren varyans analizi sonuçları	54
Tablo 14. Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının çevre sorunlarına yönelik tutumları ile öğrenim gördükleri üniversite arasındaki ilişkiyi gösteren varyans analizi sonuçları	55
Tablo 15. Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının çevre sorunlarına yönelik farkındalıkları ile tutumları arasında anlamlı bir ilişkiyi Gösteren Pearson Korelasyon Hesaplamaları	56

KISALTMALAR

ÇFÖ: Çevresel farkındalık ölçeği

ÇTÖ: Çevresel tutum ölçeği

EKLER

EK 1. Çevresel farkındalık ölçeği	82
EK 2. Çevresel tutum ölçeği	85
EK 3. Öz Geçmiş	87

BÖLÜM I

1.GİRİŞ

1.1.Problem Durumu

Beden eğitimi dersi ve izcilik faaliyetleri diğer branş derslerine göre öğrenci ve öğretmenin doğal çevre ile daha fazla etkileşim ve iletişim halinde olmasına neden olabilir. Spor salonları olmayan çoğu okulda beden eğitimi dersi okul bahçelerinde yapılmaktadır ve yine öğretmenlerin öğrencileri yönlendirdikleri çoğu spor branşının (futbol, atletizm, tenis, beyzbol, kayak, okçuluk, trekking, dağcılık vb.) antrenman ve müsabakaları doğal çevre ile yakın alanlarda yapılabilmektedir. Diğer öğretmenlik branşlarına göre çevre ile ilişkisi daha fazla olan beden eğitimi ve spor derslerinin çevre ve çere sorunlarına karşı tutum ve farkındalıkları etkileyebileceği göze çarpmaktadır. Çevre eğitiminin doğal çevrede daha yoğun verilebileceği ve bu şekilde öğrencide doğaya ve çevreye yönelik tutum ve bilinç geliştirilebileceği fikrinden yola çıkarak beden eğitimi dersinden çevre eğitimi verilmesinde yararlanabilir. Bu çerçevede beden eğitimi dersinin çevre eğitimi ile ilişkisinin irdelenmesi, beden eğitimi derslerinde çevre eğitimini verebilecek beden eğitimi öğretmenin çevreye yönelik farkındalık ve tutumlarının üstüne düşülmesi önem arz etmektedir.

Öğretmenlerimizin çevre problemlerine ilişkin tutumlarını ne denli bilebiliyorsak, gelecekte vatandaşlarımızın çevre ve çevre sorunlarına yönelik o kadar duyarlı olacağı hakkında bir fikrimiz olabilir.

Dünyada bulunan her şeydeki düzen ve denge hakkında konuşmak mümkündür. Bu denge, hayatımızı sürdürdüğümüz doğal çevre için de geçerlidir. Organizmaların kendileriyle ve fiziksel çevre ile olan ilişkilerinin sağlıklı gelişmeye izin vermesi durumunda, “doğal denge” sağlanmıştır. Aksine, bir durum bu dengenin bozulduğunu belgelemektedir. Doğal dengenin bozulmasına neden olan en önemli sebeplerden biri, 19. yüzyılda sanayi devrimi ile birlikte hızla büyüyen çevre kirliliğidir (Bozkurt ve Cansüğü, 2002: 67).

İnsanlık, varlığından beri etrafındaki olaylardan etkilenmiş ve çevresini çeşitli faaliyetlerle etkilemiş, zarar vermiş ve kirlenmeye sebep olmuştur. Çevrenin bozulması, insan yaşamı için gerekli olan doğal çevrenin bozulması anlamına gelir. Dünyamız her geçen zaman küçülmekte, hızla artan çevresel sorunların tuzağına düşmekte, maruz kalınan çevre kirliliği insanlığın en büyük endişesi olmuştur (Yalçın, 1993)

Çevre sorunlarına, insanlar tarafından yaratılan yapay çevrenin doğal çevreye olumsuz etkileri denir. Çevre ve doğadaki diğer canlılar arasında doğal bir denge bulunmaktadır. İnsan, hayvan ve bitkiler bu dengeyi değiştirmeden hayatlarını sürdürebilirler. Herhangi bir sebeple bu doğal dengenin bozulması halinde, insanlar ve diğer canlılar arasındaki yaşam bağı kopar ve ortaya çevre sorunları çıkar. Çevre kirliliğine genel olarak, atıkların doğa üzerine birikmesi denir ve kirliliğin etkisi, maddenin veya madde grubunun doğasına bağlıdır. Başka bir deyişle, çevre kirliliğinin gelişmesinin ana nedeni, doğanın insan kaynaklı atıkların kendiliğinden giderilebilme yeteneğinin üstünde olmasıdır (Sağlam, 2006: 93).

Çevre eğitimde ilk ailede verilen eğitim daha sonra ise okulda verilen eğitim önem taşımaktadır. Okuldaki eğitimde öğretmenler fazlasıyla önemli roller üstlendiğine göre, öğretmenlerin çevre ve çevre problemleri hakkında ne kadar bilgili ve hassas olduğunu bilirsek; gelecekte bizi bu konuda ne ölçüde bilinçlenmiş nesiller beklediğini öngörebiliriz. Bu çıkarım sonucunda ise çözüm için ihtiyaçların neler olduğu daha somut olarak ortaya çıkmış olacaktır. Bugün insanların alacağı her kararda gelecek nesilleri de düşünerek onlara aldığımızdan çok daha iyi bir çevre bırakmak zorunda olduğumuzu unutmamalıyız (Aksu, 2009: 3).

Yetişkinlerin tutum ve davranışlarının temeli, erken çocukluk döneminde, başka bir deyişle anaokulu zamanında atılmaktadır. Bundan dolayı çevreye yönelik olumlu tutum ve davranış sağlayan, insanların çevreye duyarlılıklarını sağlayan çevre eğitiminin anaokulun itibaren yaşam boyu devam etmesi gerekir (Akça, 2006).

Ancak, bilinçli öğretmenler çevre için gerekli farkındalığı ve sorumluluğu yükleyebilirler. Ancak, kursun etkinliğini artırmak; öğrenciyi harekete geçiren, bilgi köleliğinden kurtardığı ve beyin gücünü geliştirdiği öğretim yaklaşımlarını uyarlamak gerekir. Bu, çevre eğitimi sağlayacak öğretmenlerin yükseköğretim düzeyinde iyi bir

eğitime sahip olmaları gerektiğini göstermektedir (Şahin, Cerrah, Saka ve Şahin, 2004: 113).

Çevre bilinci ve çevre eğitimi arasında direkt bir bağ var. Aile içi eğitimde ve örgün eğitim kurumlarının tamamında çevre eğitiminin ilk noktasını belirlemek, bireylerin çevreye ilişkin davranıŐına ve çevre eğitiminin seviyesine bakmak gerekir. Bu açıdan, gelecek nesillerin geliŐiminde önemli rol alabilecek eğitimcilerin ve ğretmen adaylarının görüŐlerinin belirlenmesi ve çevre eğitiminin yeterliliği konusundaki görüŐlerinin saptanması elzemdir (Çabuk ve Karacaoğlu, 2003: 189).

Çevreye yönelik tutumlar, çevre sorunlarından korkma, kızzınlık, çevresel değerler ve çevreye hazırlık gibi çevre sorunlarını çözme hazırlığı, bireylerin olumlu ya da olumsuz tutumları ve davranışları hakkındaki düŐüncelerinin tamamından meydana gelir (Erten S. , 2005: 92).

Çevre eğitimi, insanların tamamında çevre bilincini geliştirmek, çevreye duyarlı bireyler yetiŐtirmek, bireylere olumlu ve kalıcı davranışlar kazandırmak hedefiyle, doğal değerlerin korunması, bu değerlere bireylerin katılımının gerçekleŐtirilmesi ve bireylerde problemlerin sonlandırılmasında görev alma isteğinin oluşması olarak adlandırılabilir.

Doğal dengenin anlaşılması için, bireyler ve toplulmlar büyük zorluklarla karşı karşıya kalacaktır ve tüm eğitim fırsatlarından yararlanmaları gerekirken çevre bilinci de korunmalıdır. (Sipahioğlu, Yıldız ve Yılmaz, 2005: 59)

Çevresel sorunların temeli, bireylerin tutum ve davranıŐlarıdır ve sorunun kaynağı eğitime dayanmaktadır. Bununla birlikte, literatürde, sınıflardaki tanımlara dayalı geleneksel yöntemlerle verilen çevre eğitiminin, ezberleme yönteminin ötesine geçemediği ve çocukların çevre sorunlarına karşı aktif bir rol üstlenemediği bilinmektedir.

Ancak, yerinde bir çevre eğitimi için çocuklar düzenli Şekilde okul harici açık çevrede bulunmalıdırlar. Ekolojik felsefeye göre, doğal ortamdaki insanlar doğa ile i içedir, doğa ile ilişkilerinde kendi arzularını ve çıkarlarını düŐünürken, doğanın isteklerini ve çıkarlarını düŐünmeyi öğrenirler. Doğal çevre onunla iletişim kurarken öğrenilebilir.

Ülkemizde ve dünyada çevre sorunlarındaki son gelişmeler de hesaba alındığında, çevre eğitime verilmesi gereken önem gözler önüne serilmektedir. Bu nedenle yapılacak olan bu araştırma ile beden eğitimi ve spor öğretmenliği öğrencilerinin farklı parametreler dahilinde çevre sorunlarına olan farkındalık ve tutumlarında anlamlı bir fark olup olmadığı incelenecektir.

1.2.İlgili Araştırmalar

2.2.1.Çevreyle İlgili Ulusal Araştırmalar

Aydemir (2007), araştırmalarını Ankara sınırları dahilindeki Çankaya ve Yenimahalle ilçelerinde bulunan 91 ilköğretim okulunda mesleklerini uygulayan 183 Fen ve Teknoloji Öğretmeni ile sürdürmüştür. Bu çalışmanın amacı, Fen ve Teknoloji Öğretmeni adaylarının çevre bilgisi seviyelerini incelemek ve bilgi seviyeleri ile adayların sosyolojik nitelikleri arasındaki ilişkiyi incelemektir. Araştırma neticesinde öğretmenlerin yükseköğretimde ve mezun olduktan sonra yeteri derecede çevre eğitime sahip olmadıkları saptanmıştır. Öğretmen adaylarının çevre ile alakalı bilgi seviyeleri orta seviyede saptandı. Öğretmenlerin öğretmenlik deneyimleri, haftalık dersleri aldıkları ders saatleri, çevresel projelere katılımları ve çevresel bilgiler belirleyici faktörler olarak belirlenmiştir.

Şama (2003), 42 maddelik bir anket uygulayarak 1. ve 4. sınıf üniversite öğrencilerinin (442) çevre sorunlarına ilişkin tutumlarını belirlemeyi amaçlamıştır. Bu amaç doğrultusunda öğrenciler tutumları ve cinsiyetleri, sınıflarının düzeyi, yaşadıkları yer, baba eğitim seviyesi ve gelir arasında bir ilişki olup olmadığını sorgulamışlardır. Araştırma sonucunda araştırmacı, kızların çevre sorunlarına ilişkin tutumlarının erkeklere kıyasla daha yüksek olduğu saptanmıştır. Ayrıca, babanın eğitim ve mesleğinin, öğrencinin eğitim aldığı bölüm ve sınıf seviyelerinin ve yaşadıkları yerlerin öğrencilerin olumlu ve olumsuz tutumlarında etkili olacağı vurgulanmıştır.

İleri (1998), çevre eğitimi ve katılımının sağlanmasını savunduğu araştırmasında, öğretmenlerin bütüncül bir açı ile eğitilmesi ve eğitime katılacak öğretmenlere disiplinlerarası bir eğitim verilmesi gerektiği konusu üzerinde

durmaktadır. İlk ve ortaokul öğrencileri, yükseköğretim kurumlarında çevre eğitimi yüksek lisans eğitimi almaları gerektiği gibi benzer önerilerde bulunmuştur.

Çalışkan (2002) araştırmasını, Lefke Bucağı ve bağlı köylerinden seçilen bir örneklem üzerinde yapmıştır. Çalışmadaki amaç; yetişkinlerde çevresel duyarlılığın kazanımında hangi faktörlerin etkili olduğunu saptamaktır. Bu hedefle; yaşanan yerleşim yeri, eğitim düzeyi, gelir durumu ve bir çevre sorunundan etkilenme durumunun çevre duyarlılığını nasıl etkilediği incelenmiştir. Çalışma neticesinde yetişkinlerin çevre sorunlarına karşı duyarlı oldukları saptanmıştır. Yetişkinlerin duyarlılıklarının yaşadıkları yerleşim türünün farklılıklarından etkilenmediği, ama gelir düzeyi ile bir çevre sorununu doğrudan yasıyor olup olmamalarından kısmen etkilendiği tespit edilmiştir. Yetişkinlerin çevre sorunlarına yönelik duyarlılıklarını etkileyen en önemli etmenin eğitim düzeyi olduğu saptanmıştır.

Kaya ve arkadaşları (2009), lise öğrencilerinin çevreye ilişkin tutumlarını cinsiyet yönünden ele aldıkları araştırmalarında Erzurum ilinde öğrenim gören 450 lise öğrencisine “Çevresel Tutum Ölçeği” uygulamışlardır. Neticede, cinsiyetin çevreye karşı tutumu kız öğrenciler lehine etkilediğini ve adayların çevresel düşüncelerini davranışa dönüştürmede yetersiz olduklarını tespit etmişlerdir.

Gökçe ve arkadaşları (2007), araştırmalarında 18 ilkokul okuyan 789 sekizinci sınıf öğrencisinin çevreye yönelik tutumlarını araştırdılar. Araştırma neticesinde öğrencilerin çevreye ilişkin tutumlarının cinsiyet ve akademik başarı seviyelerine göre farklılık gösterdiği, ebeveynlerin eğitim düzeyine göre farklılık göstermediği belirlenmiştir.

Ayhan (1999), çalışmanın amacı, ilköğretimin ilk üç sınıfında çevrenin korunmasına ve gelişmesine ilişkin amaç ve davranışları incelemektir. Araştırma sonucunda Milli Eğitim Bakanlığı'nın çevre eğitimini amaçlar, ilkeler, hedefler ve önerilen öğrenme etkinlikleri açısından destekleyen özelliklere sahip olduğu ve sınıfta kullanılan yöntemlerin uygun yöntemler olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, okullardaki çevrenin çevre öğrenmesini desteklediği ve ailelerin çevreye karşı tutumlarının genellikle okuldaki çevre eğitimini ve öğrenmesini destekleyecek şekilde olduğu tespit edilmiştir.

Atabek ve arkadaşları (2008), Fen bilgisi öğretmen adaylarının çevre eğitiminin gerekliliğine ve çevre sorunlarına yönelik görüşleri isimli araştırmalarında Sakarya Üniversitesi Fen Bilgisi Öğretmenliğinde bulunan 38 öğretmen adayına çevre eğitimi anketi uygulamışlardır. Anketin ardından Türkiye’de ve dünyada bulunan en büyük çevre problemleri konusunda öğrencilerin görüşlerini almışlardır. Araştırma neticesinde, öğretmen adayları için Türkiye’nin maruz kaldığı en büyük çevre sorununun su kirliliği, dünyanın karşı karşıya kaldığı en büyük çevre sorununun ise hava kirliliği olduğu çalışma sonucunda ortaya çıkan bilgilerdir. Ayrıca çevre eğitiminin ayrı bir ders olarak verilmesi ve aynı zamanda diğer derslerle de bütünleştirilerek verilmesinin yararlı olacağı sonucuna ulaşmışlardır.

Yücel ve Morgil (1998), yükseköğretimde çevre olgusunu araştırdıkları çalışmalarında, Hacettepe Üniversitesi Kimya Dalı hazırlık sınıfında eğitim hayatına devam eden toplam 240 öğrencinin çevre olgusunu araştırmışlardır. Çalışmanın neticesinde; öğrencilerin “environmental”, “flora” ve “fauna” gibi kavramları bilmedikleri, “asit yağmuru” ile ilgili sorulara verilen bütün cevapların yanlış olduğunu ve öğrencilerin geri dönüşümlü maddeler ile çevre arasında hiçbir bağlantı kuramadıklarını ve dolayısıyla öğrencilerde çevre bilincinin oluşmadığını belirtmişlerdir.

Şahin ve Tuncer (2009), seçmeli olarak açılan çevre eğitimi derslerini tamamlamış olan 5 fen bilgisi öğretmen adayı ile açık uçlu sorular yardımıyla adaylarla görüşmeler gerçekleştirmişlerdir. Adayları katılmış oldukları seçmeli çevre eğitimi dersinin eğitim fakültelerinde zorunlu olması gerektiğini, diğer bölümler için ise çevre bilincini arttıracak çeşitli derslerin konulması gerektiğini vurgulamışlardır. Bunun yanında öğretmen adayları aldıkları eğitimin, çevre sorunlarına yönelik endişe ve duyarlılıklarının arttığını, çevre eğitiminin öğrencilerin aktif katıldıkları öğretim stratejileri uygulanarak uygulanması gerektiğini vurgulamışlardır.

Buhan (2006), çalışmada anaokulu öğretmenlerinin çevre bilincini, davranış, bilgi ve tutum düzeyinde nasıl verdikleri incelenmiştir. Çalışma 2004-2005 eğitim-öğretim yılında okul öncesi öğretmenlerinden orantısız gruptan seçilen 300 okul öncesi öğretmeninden seçildi. Araştırma sonucunda, çevresel ölçek puanları ve tutum, davranış, bilgi boyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur.

Tuna (2000), çevre sorunlarının küreselleşmesini araştırdığı çalışmasında, çevresel sorunların meydana gelişi, entelektüel kaynakları, küreselleşme sürecini ve bu süreci açıklayan teorik yaklaşımlara dikkat çekmiştir. Araştırma sonucunda, küresel boyutlara ulaşan çevre sorunlarına karşı küresel modeller ve yeni reaksiyon ve organizasyon modelleri geliştirmek ve tüm dünyayı ve insanlığı uyarmak gerektiğini vurguladı.

Kahyaoğlu (2005), araştırmada, ilköğretim okulu öğretmenlerinin çevreye karşı tutumlarını incelenmiştir. Çalışma, Dicle Üniversitesi Fen Bilgisi, İlköğretim, Sosyal Bilgiler ve Matematik öğretmenliği alanındaki öğretmen adayları ile yürütülmüştür. Uygulamadan elde edilen sonuçlar adaylarının cinsiyetleri, mezun oldukları liseye göre karşılaştırılmasıyla değerlendirildi. Çalışma neticesinde, adaylarının sınıf düzeyi ve lisans programı yönünden çevreye farklı pencerelerden baktıkları kanıtlanmıştır.

Ak (2008), “İlköğretim öğretmen adaylarının çevreye ilişkin bilinçlerinin bazı demografik değişkenler yönünden incelenmesi” adlı yüksek lisans tezinde öğretmen adaylarının çevreye ilişkin bilinçleri ile cinsiyetlerin ve okudukları bölümün ilişkisini araştırmıştır. Bu amaçla fen bilgisi öğretmenliği, sınıf öğretmenliği, ilköğretim matematik öğretmenliği sosyal bilgiler öğretmenliği ve okulöncesi öğretmenliği bölümlerinden toplam 256 öğrenciye “çevre bilinci ölçeği” uygulamıştır. Analiz sonuçlarında bölümler arasında çevre bilincinde anlamlı bir farklılık ortaya çıkmıştır fakat bu farklılık çevreye ilişkin derslerin yoğun olduğu fen ve teknoloji öğretmenliğinde değil diğer bölümler yönünde olmuştur. Ayrıca cinsiyete çevre bilinci arasında erkekler lehine anlamlı bir farklılık saptanmıştır.

Çabuk ve Karcaoğlu (2003), araştırmalarında üniversite okuyan öğrencilerin çevre bilincini incelemişlerdir. Örneklem Ankara Üniversitesinde Eğitim Bilimleri Fakültesinde eğitim görmekte olan 439 öğrenciden oluşmaktadır. Öğrencilerin birtakım özelliklerinin çevresel duyarlılıklar hakkındaki düşüncelerinde bir farklılık olup olmadığı araştırılmıştır. Araştırma sonucunda, örgün eğitim kurumlarında hava, su ve toprak kirliliği konusunda yeterli eğitim olmadığı ve öğrencilerin çevresel duyarlılığı ile bazı kişisel özellikleri arasında bir fark olduğu bulunmuştur.

Aksu (2009), Fen ve teknoloji ile sınıf öğretmenlerinin çevresel sorunlara yönelik tutumlarının incelenmesinde adlı çalışmalarında, öğretmenlerin çevresel sorunlarına yönelik tutumlarının öğretmenlerin demografik özelliklerine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Araştırma, 2008-2010 eğitim öğretim yılında Burdur ili Merkez İlköğretim Okullarında görev yapan 210 öğretmen, 19 Fen ve Teknoloji Öğretmeni ve 191 Sınıf Öğretmeni ile yürütülmüştür. Ölçekten elde edilen sonuçlar: Öğretmenler çevre ve çevre sorunlarına karşı yüksek bir tutuma sahiptirler. Öğretmenlerin çevre sorunlarına ilişkin tutum puanları cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Öğretmenlerin çevre sorunlarına yönelik tutumları, öğretim deneyimine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Öğretmenlerin çevre sorunlarına ilişkin tutum puanları, çalıştıkları dallara göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Alım (2006), araştırmasında A.B giriş ve üyelik süresince ülkemizde çevre eğitimine kuramsal olarak yer vermiştir. Çalışmanın neticesinde yenilenen ilköğretim programlarındaki çevre içerikli konuları yeterli bulduğunu belirtmiştir. Çalışmanın sonucunda; çevre eğitiminin yaygın eğitim kurumlarında da verilmesi gerektiğini, çevre eğitiminde coğrafya derslerinden çok fazla istifade edilmesi gerektiğini, ilköğretim ve ortaöğretimde verilen çevre ile ilgili derslere gerekli önemin verilmesi gerektiğini, medya kuruluşlarının da çevre eğitime gerekli önemi vermesi gerektiğini ve üniversitelerdeki müfredat programlarının incelenerek çevre eğitimi konusunda geliştirilmesi gerektiğinin üzerinde durmuştur.

Keser (2008), “İşbirlikli öğrenme yaklaşımının öğretmen adaylarının çevreye ilişkin tutumlarına etkisi” isimli araştırmasında 69 fen bilgisi öğretmenliği ikinci sınıf öğrencisine çevreye yönelik tutumlarını saptamak için “çevre bilinci ölçeği” uygulamıştır. Uygulama neticesinde ölçeğin ön ve son testleri arasında anlamlı farklılıklar olduğu belirlenmiştir. Uygulanan etkinliklerde hava kirliliği, erozyon ve küresel ısınma konularına daha çok yer verilmiştir. Buna ek olarak araştırma neticesinde öğretmen adaylarını çevre ve çevre sorunları hakkında bilgilendirmede televizyon ve gazete ilk sıralarda yer almıştır.

Karadayı (2005) çalışmasını, Sakarya ili merkezindeki liselerde çalışan random yöntemi ile seçilen 197 öğretmen üzerinde yapmıştır. Bu çalışmada öğretmenlerin yaşanan çevre sorunları konusunda farkındalık, duyarlılık seviyeleri,

problemlerin halledilmesi konusundaki önerileri, çevre eğitimine yönelik etkinlikleri ve görüşleri araştırılmıştır. Çalışmada 5 bölümden meydana gelen bir anket kullanılmıştır. Anket neticesinde öğretmenlerin çevre sorunları ve çevre eğitimi hakkındaki görüşleri ile mesleki hizmet süresi, branş ve cinsiyet arasında büyük bir farklılık göstermediği; büyük ölçüde çevre sorunları ve çevre eğitimi konusunda olumlu duyarlılığa sahip oldukları saptanmıştır.

Atasoy (2005) araştırmasını, Bursa il merkezindeki 6 farklı ilköğretim okulundan seçilen 542 erkek, 576 kız, toplam 1118 ilköğretim öğrencisi üzerinde yapmıştır. Çalışmanın hedefi, ilköğretimde görülen çevre için eğitimin etkililiğini belirlemek için, ilköğretim öğrencilerinin çevresel tutum ve bilgilerinin, eğitim yönünden şuan var olan durumun saptanmasıdır. Çalışmanın neticesine göre öğrencilerin sınıf kademeleri, cinsiyetleri ve sosyoekonomik düzeylerine göre öğrencilerin puanları arasında anlamlı farklar olduğu saptanmıştır. İlköğretim öğrencilerinin çevresel tutumları ve çevre bilgisi düzeyleri arasında çok düşük bir bağlantı olduğu saptanmıştır.

Ata ve Ertürk (2008), araştırmalarında, ilköğretim öğrencilerinin çevresel bilgilerini ve çevresel tutumlarını incelediler. Çalışma neticesinde öğrencilerin çevre tutum düzeyleri ve çevre bilgisi çevre bilgisi açısından yeterli olmadığı tespit edilmiştir.

Ceritli (1996) araştırmasını, Sivas il merkezine bağlı ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarında gerçekleştirmiştir. Öğrencilerin çevre duyarlılıkları ile çevre için eğitime bakış açıları tespit edilmiştir. Öğrencilerin bakış açısı ile çevre için eğitim kapsamının eksikleri incelenmiştir. Araştırmada öğrencilerin çevre sorunları, bu sorunların nedenleri ve çözüm yolları ile çevre sorunlarının bireyler tarafından algılanma düzeyleri incelenmiştir. çalışmanın neticesine göre; öğrencilerin çevresel duyarlılıklarının ve çevre dersine olan ilgilerinin demografik değişkenlerle doğru orantılı olduğu saptanmıştır. Ama çevresel duyarlılık ile çevre dersine gösterilen ilgi arasında bir ilişki tespit edilememiştir. Çevre sorunlarının çözümüne yönelik olarak medyanın öğrenciler üzerinde etkisinin bulunmadığı saptanmıştır.

Kahyaoğlu (2009), çalışmada, ilköğretim öğretmenlerinin fen ve teknoloji dersinde çevre sorunlarının öğretimi, hazırlık düzeyleri ve öz yeterlik konusundaki tutumlarının belirlenmesi amaçlanmıştır. 130 sınıf öğretmeni aday ve 46 fen bilgisi

öğretmen adayının çevresel problemlerin öğretimine ilişkin bakış tarzlarını saptamak hedefiyle hazırlanmış bir tutum ölçeği yapılmıştır. Çalışma neticesinde adayların fen ve teknoloji dersinde çevre sorunlarının öğretilmesine ilişkin tutumları, hazırlıklı olmaları ve öz yeterlikleri bakımından farklılıklarının olduğu vurgulanmıştır.

Ürey (2005) , araştırmasını, Kars şehrinde bulunan anasınıfından 79, 4. ve 5. sınıftan 156, 7. ve 8. sınıftan 215 öğrenci ile, 77 Okul Öncesi, Sınıf, Fen Bilgisi ve Sosyal Bilgiler öğretmenleri ve 371 veli üzerinde gerçekleştirmiştir. ilköğretim okulu öğretmenlerinin tutum, yeterlilik ve çevre eğitimindeki bölgesel farklılıkları ortaya koymaktır. Araştırma sonucunda okullardaki çevresel faaliyetlerin uygulama ve yaygınlık açısından istenen düzeyde olmadığı, batı bölgesi ve doğu bölgesi arasında çevre eğitimindeki farkın teori ve uygulamalar arasındaki farktan kaynaklandığı bulunmuştur.

Erten (2005), araştırmasında okul öncesi öğretmen adaylarında çevreci davranışlarını incelemiştir. Çalışmanın neticesinde, okul öncesi eğitimde çevre eğitiminin verilmesi gerektiğini belirtmiş ve çalışmasının nihayetinde; çevre eğitimi dersleri çerçevesinde geziler düzenlenmesi gerektiğini, öğretmenlere çevre eğitimi ile ilgili hizmet içi eğitim verilmesi gerektiğini ve çevre eğitime çok erken yaşta başlanması gerektiğini vurgulamıştır.

Tekçe (1995), araştırmasını, Burdur Kent Merkezi'nde ve Karakent Köyü'nde bulunan 18 yaşın üzerindeki kişilerden seçilmiş 260 birey ile yapmıştır. Çalışmanın hedefi, Burdur ilindeki çevre sorunlarının çözümüne ilişkin olarak çevre duyarlılığı ile bu duyarlılığın Burdur Halkında ne ölçüde gelişmiş olduğunu ve hangi etkiler ile oluştuğunu incelemektir. Çalışmanın neticesine göre; bireylerin çevre sorunları ile ilgili ilk bilgilerini sırasıyla televizyon, radyo, kitap ve dergilerden aldığı saptanmıştır. Köyde yaşayan bireyler Burdur Gölündeki canlılar ve dikkuyruklar hakkında bilgilerinin olduğunu bildirmişlerdir. Bireylere göre Türkiye'nin ve Dünyanın en önemli çevre sorununun "hava kirliliği" olduğu belirtilmektedir.

Engin (2003), araştırmasını, Marmara Üniversitesi Fen Bilgisi Öğretmenliğinde eğitim hayatlarına devam eden 1. ve 4. Sınıf öğrencileri üzerinde yapmıştır. Araştırma, Biyoloji ve Fen Bilgisi Öğretmenliğinde eğitim gören öğrencilerin üniversite döneminde çevre bilgileri ve tutumlarındaki gelişmeyi saptamayı hedeflemektedir. Çalışma neticesinde, Fen Bilgisi ve Biyoloji eğitimi

programlarında öğrenim gören adayların lisans eğitimleri süresince çevre ile ilgili bilgilerini ve çevre tutumlarını düzeltmeden mezun olduklarını göstermiştir. Bu sonuçlar doğrultusunda bilgi ve tutum arasında bir ilişkinin var olduğunu fakat tutum üzerinde aynı zamanda başka faktörlerinde etkili olduğunu düşünerek, öğrencilere öğrenimleri süresince sadece bilgi verilmesinin amaçlanmaması gerektiği belirtilmiştir.

Orbay ve arkadaşları (2009), Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü'ndeki 220 öğretmen adayının bakış açılarını araştırdılar. Araştırma neticesinde adaylarının küresel ısınma hakkında fazlaca bilgi sahibi olduğu belirlenmiştir.

Kayal (2010), çalışmasında, Türkçe ve Sınıf ve Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının çevre sorunlarına ilişkin tutumlarını araştırmıştır. Öğretmen adayı 219 öğrencinin çevre tutumları anketi uygulandı ve sonuçta çevre sorunlarına karşı olumlu bir tutum sergiledikleri belirlendi.

Özdemir ve Yapıcı (2010), öğretmen adaylarının çevre problemlerine yönelik farkındalık ve ilgi seviyelerini karşılaştırdıkları bu çalışmalarında, Adnan Menderes Üniversitesi ve Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Fakültelerinde okuyan 240 öğretmen adayı ile birlikte çalıştılar. Araştırmada, Coğrafya ve Fizik Bölümü lisans öğrencilerinin toprak kirliliğini Fen öğrencilerine göre daha ciddi bir sorun olarak algıladıkları, Coğrafya ve Sanat Öğretmeni öğrencilerinin de Sınıf Öğretimi öğrencilerinden çevreye karşı daha olumlu tutum sergiledikleri tespit edilmiştir.

Ek ve arkadaşları (2009), çalışmalarında, ilk ve son sınıf öğrencilerinin Adnan Menderes Üniversitesi'nin ilk ve son sınıf öğrencilerinin farklı akademik alanlarındaki tutum ve duyarlılıklarını incelemişlerdir. Araştırmacıların yaptığı sosyo-demografik araştırma ile 554 öğrenciye “Çevresel Tutum Ölçeği” yapılmıştır. Çalışma neticesinde öğrencilerin % 86,3 lük kısmının çevre sorunlarına karşı hassas olduğunu belirtse de, öğrencilerin % 86,5'inin dernek üyesi olmadığı belirtildi.

Erol ve Gezer (2006), Pamukkale Üniversitesi İlköğretim Öğretmenliği Bölümü ikinci sınıf öğretmen adaylarının çevre sorunlarına ve çevreye ilişkin öğrencilerin tutumlarını, cinsiyet, yaş, anne mesleğine yönelik olarak istatistiksel farklılıklarının anlamlı olduğunu buldular.

2.2.2.Çevreyle İlgili Uluslararası Araştırmalar

Yunanistan’da yaptıkları araştırmalarında Michail ve arkadaşları (2006) üç çevre olayını (asit yağmurları, ozon tabakasının delinmesi, sera etkisi) ilköğretim okulu öğretmenlerinin ne derece kavradıkları ve doğayı nasıl gördüklerini incelemiştir. Araştırmanın neticesinde, öğretmenlerin konu üzerinde bazı bilgi eksiklerinin olduğu ve bu üç terimden bazılarını yanlış kavradıkları meydana çıkmıştır. Öğretmenlerin gözünden ‘doğa’ imgesinin ise sanayi sonrası toplumlarda olduğu gibi romantik bir prototip olarak algılandığı saptanmıştır. Böyle bir görüş, doğanın bir denge olarak asit yağmurları ve sera etkisinin insanların oluşturduğu birer rahatsızlık olarak algılandığının göstergesidir.

Ma ve Batson (1999) araştırmalarını, Kolombiya bulunan 3180 ortaokul talebesi ile yapmışlardır. Çalışmanın amacı çevreye yönelik tutum ile bilime yönelik tutum arasında ilişki varsa incelemektir. Çalışmanın sonuçları çevreye karşı tutumlar ile bilime yönelik tutumlar arasında çok önemli bir bağlantının olduğunu meydana çıkarmıştır. Çevreye ilişkin olumlu tutum gösteren öğrencilerin aynı zamanda bilime karşı da olumlu tutumlar gösterdiğini saptamışlardır.

Bredley ve arkadaşları (2001) araştırmalarında, lise düzeyindeki öğrencilerin çevresel bilgi ve tutumlarını değerlendirmeye uğraşmışlardır. Çalışma için talebelere 10 günlük bir çevresel bilim dersi verilmiştir. Ders verilmeden önce ve sonra anket ve test soruları yapmışlardır. Çalışma neticesinde ulaşılan verilere göre kurs sonrasında öğrencilerin edindikleri bilgilerde ve tutumlarda anlamlı düzeyde farklar saptanmıştır. Kurs sonrası öğrencilerin konu ile ilgili bilgi puanlarında %22’lik yükseliş görülmüş ve aynı zamanda da çevreye karşı tutumların daha olumlu hale geldiği gözlenmiştir.

Petegem ve arkadaşları (2005), Zimbabwe’de yaptıkları bir araştırmada çevre konularının öğretmen adaylarının eğitimine katılımı yönünden öğrenci ve öğretmenlerin görüşlerini almışlardır. Araştırmada, tarama yöntemi kullanılarak ‘Öğretmen Yetiştirilmesinde Çevre Eğitimi Programı’nın değerlendirilmesi hedeflenmiştir. Sonuçlara göre öğrencilerin çevreyi başlıca biyofiziksel yönlerden algılamakta, öğretmenler biyofiziksel açıdan çevreyi sosyal, ekonomik ve politik konularla da birleşmişlerdir. Çevre eğitimi içeren derslere katılan öğretmen ve öğrencilerin diğer derslerin öğretmenleri ve öğrencilerine göre çevre konusuna karşı

daha ilgili oldukları saptanmıştır. Katılımcılar çevre ile ilgili derslerin çevre eğitimine daha çok katkısı olacağı konusunda aynın düşüncededirler.

Gambro ve Switzky (1996), araştırmalarını 2900 lise öğrencisi üzerinde gerçekleştirmişlerdir. Çalışmanın hedefi; lise öğrencilerinin çevresel bilgi düzeylerini saptayabilmektir. Çalışmanın sonucuna göre; Amerika’da öğrenim gören öğrencilerin çevresel bilgi seviyelerinin çok düşük düzeyde olduğunu belirlemişlerdir.

Egles ve Deare (1999) araştırmalarını, 6. sınıfta bulunan adayları ile bir çevre eğitimi kampı düzenleyerek gerçekleştirmişlerdir. Çalışmanın amacı çevreye karşı ekolojik ve ahlaki tutumların gerçek hayata ne kadar yansıdığını ve tutumların öğrencilerin kişisel özelliklerine göre farklarını araştırmaktır. Çalışmanın sonuçlarına göre, öğrencilerin çevre konusunda konuşma, doğa sinemaları izleme ve çevre konusunda okuma ile çevreye karşı ekolojik ve ahlaki tutumları arasında olumlu bir ilişki saptanmıştır. Öğrencilerin ekolojik tutumları ve cinsiyetleri arasında herhangi bir bağlantı saptanamamıştır. Öğrencilerin ahlaki tutumları ve cinsiyetleri arasında ilişki olduğu anlaşılmış ve kızların daha yüksek ahlaki tutumlar gösterdiğini ifade etmişlerdir. Gerçekleştirilen bu araştırmada bir haftalık kampta uygulanan programın öğrencilerin ekolojik ve ahlaki tutumlarında kayda değer bir fark geliştirmediği vurgulanmaktadır.

Worsley ve Skrzypiec (1998), Güney Afrika’da bulunan 32 ülkede öğrencilerin çevreye karşı tavırlarını ve düşüncelerini ölçmüştür. Araştırmada random yöntemi kullanılarak seçilen 958 ortaokul ikinci sınıf öğrencisine ‘Çevresel İnançlar Anketi’ uygulanmıştır. Araştırmanın neticesinde, bütün kentsel ve kırsal kesimlerdeki öğrencilerin çevreye karşı ilgili olmalarına rağmen, çevresel konularda karamsar oldukları meydana çıkmıştır. Yetişkin bayanların erkeklere oranla çevresel problemlerin çözümlerine karşı daha az iyimser ve daha az destekleyici oldukları gözlenmiştir. Sosyoekonomik statüleri düşük olan öğrenciler yüksek olan öğrencilere göre çevre problemlerinin bilimsel çözümlerine yönelik daha destekleyicidirler. Çevresel düşünce ve tavırlar farklı okullara göre de anlamlı değişiklik göstermiştir.

Dukakis (1994), II. Dünya Savaşı sonrasında Amerika’daki çevre politikalarını araştırdığı çalışmasında, 25 yıl boyunca Amerika’daki çevre politikalarını tarih sıralamasına göre incelemiştir. Çalışmanın sonunda, Amerika’da yürütülen çevre politikalarının Amerikalıların çevresel konulara çok önem verdiğini gösterdiğini ve

çevresel sorunlar hakkında etkili çözümlerin üzerinde daha fazla duracak olan partili bir iktidarın temellerinin atılacağını gösterdiğini saptanmıştır.

1.3. Araştırmanın Amacı

Çevre sorunlarının en önemli nedeni sorumsuz insan davranışıdır. Bu davranışların bir sonucu olarak, çevre sorunlarının farkında olmayan bireyler, çevre sorunlarına karşı duyarsızdır, çünkü çevre sorunlarından doğrudan etkilenmediklerini düşünmektedirler. İnsanların temiz ve sağlıklı bir çevrede yaşaması için çevre duyarlılığının ve bilincinin geliştirilmesi çok önemlidir. Çevre bilincini ve duyarlılığını arttırmak, ancak insan kaynaklarını gerekli ve yeterli özelliklere sahip olarak eğitmek amacıyla yapılacak çevresel eğitimlerle mümkün olacaktır. Bu aşamada, çevre eğitiminin önemli basamaklarından birini meydana getiren ve gelecek nesillere çevre eğitimi sağlayacak öğretmenlerin çevre bilincinin ve tutumlarının önemi göze çarpmaktadır.

Beden eğitimi dersi ve izcilik faaliyetleri diğer branş derslerine göre öğrenci ve öğretmenin doğal çevre ile daha fazla etkileşim ve iletişim halinde olmasına neden olabilir. Çevre eğitiminin doğal çevrede daha yoğun verilebileceği ve bu şekilde öğrencide doğaya ve çevreye yönelik tutum ve bilinç geliştirilebileceği fikrinden yola çıkarak beden eğitimi dersinden çevre eğitimi verilmesinde yararlanabilir. Bu çerçevede beden eğitimi dersinin çevre eğitimi ile ilişkisinin irdelenmesi, beden eğitimi derslerinde çevre eğitimi verebilecek beden eğitimi öğretmeninin çevreye yönelik farkındalık ve tutumlarının üstüne düşülmesi gerekmektedir. Bu bağlamda beden eğitimi ve spor öğretmen adaylarının farkındalık ve tutum düzeylerini belirlemek çok önemlidir.

Öğretmenlerimizin çevre problemlerine ilişkin tutumlarını ne denli bilebiliyorsak, gelecekte vatandaşlarımızın çevre ve çevre sorunlarına yönelik o kadar duyarlı olacağı hakkında bir fikrimiz olabilir.

Bu çalışmanın amacı, beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının farkındalık ve tutumlarını saptamak, adaylarının çevre sorunlarına ilişkin farkındalık ve tutumları ile beş değişken arasında bulunan farklılıkların (cinsiyetleri, ebeveynlerinin eğitim düzeyleri, yaptıkları spor türü, en uzun süre yaşadıkları yerleşim ve öğrenim

gördükleri üniversite) saptanması ve çevre sorunlarına yönelik farkındalık ve tutumları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını belirlemektir. Bu amaçla, aşağıdaki sorulara cevap verilecektir.

1. Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının çevre sorunlarına ilişkin farkındalıkları ne seviyededir?

1.1. Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının çevre sorunlarına ilişkin farkındalıkları cinsiyete göre farklılık göstermekte midir?

1.2. Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının çevre sorunlarına ilişkin farkındalıkları annelerinin eğitim düzeyine göre farklılık göstermekte midir?

1.3. Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının çevre sorunlarına ilişkin farkındalıkları babalarının eğitim düzeyine göre farklılık göstermekte midir?

1.4. Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının çevre sorunlarına ilişkin farkındalıkları en uzun süre yaşadıkları yerleşim birimine göre farklılık göstermekte midir?

1.5. Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının çevre sorunlarına ilişkin farkındalıkları en uzun süre yaptıkları spor türüne göre farklılık göstermekte midir?

1.6. Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının çevre sorunlarına ilişkin farkındalıkları ve öğrenim gördükleri üniversite arasında anlamlı bir ilişki bulunmakta mıdır ?

2. Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının çevre sorunlarına ilişkin tutumları ne seviyededir?

2.1. Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının çevre sorunlarına ilişkin tutumları cinsiyete göre farklılık göstermekte midir?

2.2. Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının çevre sorunlarına ilişkin tutumları annelerinin eğitim düzeyine göre farklılık göstermekte midir?

2.3. Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının çevre sorunlarına ilişkin tutumları babalarının eğitim düzeyine göre farklılık göstermekte midir?

2.4. Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının çevre sorunlarına ilişkin tutumları en uzun süre buldukları yerleşime göre farklılık göstermekte midir?

2.5. Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının çevre sorunlarına ilişkin tutumları en uzun süre yaptıkları spor türüne göre farklılık göstermekte midir?

2.6. Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının çevre sorunlarına ilişkin tutumları ve öğrenim gördükleri üniversite arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

3. Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının çevre sorunlarına yönelik farkındalıkları ve tutumları arasında anlamlı bir ilişki bulunmakta mıdır?

1.4. Araştırmanın Önemi

Beden eğitimi dersi ve izcilik faaliyetleri diğer branş derslerine göre öğrenci ve öğretmenin doğal çevre ile daha fazla etkileşim ve iletişim halinde olmasına neden olabilir. Spor salonları olmayan çoğu okulda beden eğitimi dersi okul bahçelerinde yapılmaktadır ve yine öğretmenlerin öğrencileri yönlendirdikleri çoğu spor branşının (futbol, atletizm, tenis, beyzbol, kayak, okçuluk, trekking, dağcılık vb.) antrenman ve müsabakaları doğal çevre ile yakın alanlarda yapılabilmektedir. Diğer öğretmenlik branşlarına göre çevre ile ilişkisi daha fazla olan beden eğitimi ve spor derslerinin çevre ve çere sorunlarına karşı tutum ve farkındalıkları etkileyebileceği göze çarpmaktadır. Bu çerçevede beden eğitimi dersinin çevre eğitimi ile ilişkisinin irdelenmesi, beden eğitimi derslerinde çevre eğitimini verebilecek beden eğitimi öğretmenin çevreye yönelik farkındalık ve tutumlarının üstüne düşülmesi önem arz etmektedir.

Değişen ve bozulan çevre koşulları ve çevre sorunlarıyla mücadele etmek için ülkeler, bu sorunları çözmek için bütçelerinin bir kısmını tahsis eder. Ancak bu çözüm en kolay yoldur aslolan çevreye karşı duyarlı bireyleri yetiştirmektir (Malkoç, 2011: 20).

Diğer canlılar mevcut doğal koşullara uyum sağlamaya çalışırken, insan gelişim sürecinde teknolojiden faydalanarak ve doğayı kendi kontrolü altında tutmayı hedefleyerek doğal çevre koşullarını değiştirmiştir. (Sipahioğlu, Yıldız ve Yılmaz, 2005: 59).

Çevre sorunları bugün çok önemli bir konu haline geldi. Çünkü içinde yaşadığımız dünyanın geleceği umut verici değil. Dünyamızdaki olumsuz olaylara baktığımızda sonuç çok korkutucu. Geçtiğimiz her sene 100 hayvan ve bitki türünün nesli tükenmektedir. Her sene 13,5 milyon çocuk yetersiz sağlık koşulları ve açlık nedeniyle ölüyor. Dünyada nüfusun yarısından çoğu, içme suyunun olmadığı 35 farklı ülkede yaşıyor. Ormanlar tükeniyor ve çoraklaşma hızla yayılıyor ve genişliyor.

Atmosferdeki ozon tabakası aşırı erimekte, delinme noktasına ulaşmakta ve gelecek nesilleri tehdit etmektedir. Dünyanın biyolojik çeşitliliği risk altında ve ekolojik dengede onarılamaz bir hasar başlıyor (Özey, 2009).

Günümüzde değişen çevre koşulları ve çevre sorunları insanları büyük sorumluluklar almaya mecbur bırakmaktadır. Mevcut sorunların bu raddeye gelmesinde baş sorumlu olan insanoğlu bu sorumluluklarının farkına varıp çevre sorunlarına karşı tutumlarını olumlu yönde değiştirmek zorunda. Bu bağlamda gelecek nesillerin mimarı olan öğretmenlerimize büyük sorumluluklar düşmektedir. Daha temiz ve daha sağlıklı, yaşanabilir bir çevrede hayat sürdürmek sadece öğretmenlerimizin vereceği eğitimle mümkün olacaktır. Önemli olan var olan doğal dengeyi bozmadan değerini bilerek bunu gelecek nesillere aktarmaktır .

Çevresel sorunların nedeni, bireylerin farkındalık ve tutumlarıdır. Doğayı korumak ve onu doğal dengesine döndürmek için bilişsel, duyuşsal ve dinamik alanda bilgi, beceri ve farkındalık geliştiren sürecin gerekliliği ve çevre eğitiminin her geçen gün daha fazla önem kazanması (Özgel, 2015).

"Çevreye karşı duyarlılığın öğretmenler tarafından ne kadar önemsendiğinin saptanması, gelecekte çevreye ilişkin ne denli hassas vatandaşlar yetişeceği açısından fazlaca önem arz etmektedir." (Aksu, 2009).

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu çalışmanın sınırlılıkları şu şekilde genel olarak sayılabilir:

- * Araştırma 2018-2019 öğretim yılına ilişkin veriler ile sınırlandırılmıştır.
- * Araştırmanın çalışma grubu Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Aksaray Üniversitesi ve Erciyes Üniversitesi beden eğitimi ve spor öğretmenliği bölümünde öğrenim gören öğrenciler ile sınırlıdır.
- * Araştırma sonunda elde edilen bulgular kişisel bilgi formu, çevre sorunlarına ilişkin farkındalık ölçeği ve çevre sorunlarına ilişkin tutum ölçeğindeki sorulara verdikleri cevaplar ile sınırlıdır.
- *Elde edilen bulguların geçerliliği geri dönüş oranına, cevaplama sırasında cevaplayanın havasına, ankette bulunan soruların kalitesine bağlı olarak sınırlıdır.

1.6. Araştırmanın Varsayımları

*Araştırmada kullanılacak anketlerin cevaplandırılmaları sırasında beden eğitimi ve spor öğretmenliği adaylarının, testleri içtenlikle ve dürüst olarak cevapladıkları kabul edilmiştir.

*Araştırmaya öğrenciler gönüllü olarak katılmıştır.

*Araştırmada kullanılacak araçlar ve yöntemler araştırmanın amacına uygun olup, bilgileri toplayabilecek geçerliğe ve güvenilirliğe sahiptir.

*Uygulama süresince öğretmen adayları arasında herhangi bir etkilenme yaşanmamıştır.

*Araştırma süresince öğretmen adayına önyargı ile yaklaşılmamıştır.

1.7. Tanımlar

1.7.1.Çevre:

Çevre, evrendeki canlıların hayatları süresince daima etkileşimde olduğu bir ortamdır. Hayvanlar, bitkiler ve organizmalar çevrenin yaşam unsurlarının bir parçasını meydana getirirken, cansız unsurları da hava, su, toprak ve insanlar tarafından meydana getirilen beton örme yapılardır. (Kahyaoğlu, 2011).

Çevre, genel olarak; herhangi bir canlının içinde bulunduğu ve hayati fonksiyonlarını sağlıklı bir şekilde sürdürebildiği sistemler bütünüdür.

Canlıların yaşamsal ilişkilerle birbirlerini etkiledikleri ve etkiledikleri mekan birimlerine verilen isimdir. (Erinç, 1984).

Çevre; biyolojik, ekonomik, sosyal, fiziksel ve kültürel çevre ve içerisinde bulunduğu doğal çevre, insanların ve canlıların hayatları süresince ilişkilerini sürdürdüğü ve birbirleriyle etkileşime girdiği çevre olarak tanımlanır. Özetle, canlı varlıkları etkileyen tüm dış etkilere çevre denir (Wkipedi, 2018).

Çevre, yeryüzündeki tüm canlıların yaşamları süresince ilişkilerini devam ettirdiği dış ortam olarak da adlandırılabilir. Çevre, yaşayan ve yaşamayan ortamlardan oluşur. Çevrenin canlı parçaları; insanlar, hayvanlar, bitkiler ve

organizmalar. Cansız unsurlar; su, hava, toprak, yeryüzü şekilleri, köprüler, binalar vb. insanların yaptığı yapılar meydana getirir (Başal, 2003).

1.7.2.Çevre Eğitimi

Eğitimin amacı, sadece belirli konularda davranışlarda bir değişiklik getirmek değil, aynı zamanda belirli problemler karşısında mücadele bilincini geliştirme ve çözüme davranışını kazanmak olmalıdır. Bu, ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim seviyelerinde öğrencilere çevre eğitimi sağlayarak yapılabilir. (Yücel ve Morgil).

"İnsanların doğal, teknik ve sosyal çevresindeki tüm davranış ve eylem sonuçlarının analiz edilip gözden geçirilmesini sağlayacak bilgiler verilmesini ve yöntemler kazandırılmasını öngören öğretim ve eğitim etkinlikleridir" (Çepel, 2006).

İnsanlarda çevre bilincini geliştirmede, çevreye karşı duyarlı ve hassas davranışların farkında olmak ve doğal ve kültürel değerleri korumak, somut katılım sağlamak ve problem çözümede rol almak ve kalıcı davranış değişikliği sağlamak temel amaç olmalıdır (DPT D. P., 1994).

1.7.3.Çevre Sorunları

"Doğanın temel fiziksel yapıları olan hava, su ve toprak üstünde olumsuz etkilerin meydana gelmesi ile oluşan ve canlıların yaşamsal faaliyetlerini olumsuz şekilde etkileyen sorunlardır" (Topbas, Broh ve Karaman, 1998).

"Dünyada bulunan canlı ve cansız bütün varlıkları içinde barındıran ekosistemin, sürdürülebilir bir yaşam sağlayamaması durumuna biz genel olarak çevre sorunu olarak adlandırırız" (Titiz, 1995).

Günümüzde doğanın kendi kendine içeremediği atıkların seviyesi çevre dengesi açısından ciddileşmiştir ve sürekli artmaya devam etmektedir. Bununla birlikte, doğayı yağmalayan ve bilinçsizce kendi çıkarları için kullanan insanlar, bugün karşılaşılan birçok çevresel sorunun kaynağını oluşturur (Erten S. , 2005).

Brown, Flavin ve French (2000) “Yüzyılın Sorunları” adlı makalelerinde, genişleyen küresel çevre sorunlarını yedi başlık halinde sıralamışlardır:

1. Nüfus artışı,
2. Küresel ısınma ve sera etkisi,
3. Yeraltı suyu seviyelerinin düşürülmesi,
4. Kişi başına tarım arazisinde azalma,
5. Okyanuslarda azalan balık potansiyeli,
6. Orman yıkımı ve orman alanlarının azaltılması,
7. Bitki ve hayvan türlerinin imhası.

1.7.4.Farkındalık

Bu çalışmada kullanılan farkındalık terimi, çevre sorunlarının yaratabileceği sorunlara yönelik farkında olabilme durumu olarak kullanılmıştır.

Farkındalık, bir canlının çevresinde gelişen olayları bilme, algılama ve duyumsama becerisidir. "Bir şeyin bilincinde olma" anlamına gelmektedir. Göreceli bir kavram olan farkındalık, iç organlara ait bir duyu olabilirken duyu organları yoluyla alınan dış kaynaklı bir durumu da ifade edebilmektedir. (Wkipedi, 2018)

1.7.5.Tutum

"Tutum, bir nesneyle ilgili duygulardan, düşüncelerden ve davranışlardan oluşur. Bununla birlikte, bu boyutlar birbirinden bağımsız değildir. Birbirleriyle etkileşirler, birbirlerinden etkilenirler ve genellikle aralarında tutarlılık gösterirler" (Aydın, 2000).

" Tutum, bireylerin nesnelere, fikirler, kurumlar, etkinlikler ve diğer insanlar hakkındaki düşüncelerini, duygularını ve davranışlarını düzenleyen bir eğilimdir" (Çetin, 2012).

BÖLÜM II

2. İLGİLİ ALAN YAZINI

Araştırmanın bu bölümünde, konu ile ilgili teorik bilgiler ve araştırma konusu ile ilgili diğer çalışmalar bulunmaktadır.

2.1.Çevre

Her ne kadar çevre kavramı ilk olarak oldukça basit gibi gelse de, geçekte karma karışık bir yapı olduğu anlaşılmaktadır. Genel olarak, çevre, insan faaliyetleri ve canlılar üzerinde dolaylı veya doğrudan etkisi olabilecek fiziksel, kimyasal, biyolojik ve sosyal faktörlerin toplamı olarak tanımlanabilir (Hamamcı ve Keleş, 1998: 38).

Çevre; yeryüzündeki canlıların hayatları boyunca yaşamlarını sürdürdüğü dış ortam olarak da ifade edilebilir. Yaşayan ve yaşamayan ortamlardan meydana gelir. Çevrenin canlı parçaları; insanlar, hayvanlar, bitkiler ve organizmalar. Cansız unsurlar; su, toprak, hava, yeryüzü şekilleri, binalar, köprüler gibi insanların yapmış olduğu yapılardan oluşur (Başal, 2003: 47).

Çevre kavramına birçok boyut açısından bakabilmek mümkündür. Bu boyutlardan birkaçı; fiziksel çevre, daha doğrusu insanın içinde bulunduğu çevre; toplumsal çevre; yerleşim konumuna göre çevre, yani kırsal veya kentsel çevre; boyutlara göre yani yerel, bölgesel, ulusal, uluslararası veya evrensel çevredir. Bütün bu boyutlardan bakılarak çevre araştırıldığında ulaşılabılır ki her boyut diğeri ile bir ilişki ve etkileşim halindedir (Keser S.: 2008).

Doğal çevre; insanın oluşumuna etki etmediği, lakin dünyaya gelmesiyle hazır olarak bulunduğu çevredir. Özetle, yaşam alanını oluşturan fiziksel, kimyasal ve biyolojik ortamlar, doğal ortam olarak ifade edilebilir. Dış etken olmadığı sürece, kendi dengesini sağlayan ve kendisini koruyan çevre, gelişme faaliyetleri karşısında artan bozulma ve kirlilikle karşı karşıya kalmaktadır. Kentleşme ve sanayileşme, doğayı tahrip edip kirletiyor (Keser S. , 2008: 10).

Yapay çevre, insan elinin doğuşundan günümüze kadar geçen sürede ortaya çıkardığı çevre olarak tanımlanmaktadır. Yapay çevre; şehirler, evler, insan yapımı parklar, bahçeler, müzik, sanat, özet olarak insanlığın ulaştığı tüm ortamlar ve gerçekler (Keser S. , 2008: 11).

Sosyal bir varlık olan bir insanın, yemek, içmek ve eğlenmek için ihtiyaç duyduğu kadar çevreye de ihtiyaç duyar. İnsanlar, gelişen teknolojiyi, sosyal yaşam ilişkileri bağlamında doğal kaynakları kullanarak ekonomik faaliyetler yürütmektedir. Bu faaliyetlerin gelişmesiyle insanlar yapay bir ortam yaratmaktadır. İnsan ve doğa arasındaki denge, insanın dünyadaki yaşamının başından itibaren doğaya karşı sürekli tehdit oluşturmaktadır (Malkoç, 2011).

2.2. Çevre Sorunları

Çevresel sorunların geçmişi, insanlık tarihinin kendisi kadar eskilere dayanmaktadır. Bu güne kadar doğa hiçbir zaman kendiliğinden kirlenmedi. Dünyadaki çevre sorunları, insan dünyasının ayak izleriyle başlar. Ancak geçmişteki tüm çevre felaketleri 20. yüzyıldakinden daha yüksek olmamıştır (Özey, 2009: 13).

"İnsanoğlu tarafından ekolojik dengeye yapılan birçok saldırı sonucu bu dengede değişimler oluşmuştur. Fakat bu müdahaleler düzeni ve dengeyi bozmakta ve büyük sorunlar meydana getirmektedir." (Görmez, 2010: 5).

Çevre kirliliği olarak adlandırılan bu bozulmaları ve sebeplerini; sanayi alanlarında ve kentlerde ısınma, ulaşım ve üretimde kullanılan fosil yakıtlar, çöplerin yakılarak imha edilmesi ve radyoaktif ışınlar neticesinde oluşan asit yağmurları, ozon tabakasının aşınması, sis oluşumu ve küresel ısınma neticesi olarak gelen hava kirliliği; çok fazla gübre kullanımı, arıtılmadan bırakılan endüstriyel ve evsel atıklar, oluşan tanker kazaları sonucunda ya da bilinçli bir şekilde denizlere ve nehirlere bırakılan farklı türde zararlı ve kimyasal maddelerin yer altı sularının ve doğal olarak nehirleri kirletmesi, denizlerde ve akarsularda yaşamlarını devam ettiren canlıların toplu kayıpları, içme sularının kirlenmesi ve sulardan sebep bulaşıcı hastalıkların çoğalması neticesine neden olan su kirliliği; planlı bir şekilde bırakılmayan çöpler sonucunda oluşan çöp birikimleri, kimyasal ilaçların neticesinde toprakta oluşan ağır metal yoğunluğunun çoğalması, topraktaki asit baz oranının farklılaşması, hastalıklara neden olan toprak kirliliği; havyan ve bitki türlerinin yok olma tehlikesi ile karşı

karşıya kalması; tropikal yağmur ormanlarının sistematik bir şekilde tahrip edilmesi, fosil yakıtlarının fazla miktarda kullanımı neticesinde ozon tabakasından yeryüzüne canlılara zarar veren ışınların ulaşması ve atmosferde sera etkisinin oluşması olarak adlandırılabilen iklim değişiklikleri; bilinçsizce ve fazla tüketen bir toplum olma, geri dönüşümsüz maddelerin kullanımı, atıkların geri elde edilmesi anlamında yeterli ölçüde değerlendirilememesi ve bu konularda eğitim eksikliği sebebiyle oluşan çöplüklerde toprağın zararlı maddeler tarafından kirletilmesi verimsizleşmesi ve hastalıkların oluşacağı bir ortam oluşturması yönünden çöp sorunları olarak tanımlanabilir ve açıklanabilir (Erten, Özdemir ve Güler, 2003: 5-11).

2.3.Küresel Çevre Sorunları

İlk olarak, biyolojik çeşitlilik kaybı, ozon tabakasının tahribi, karbondioksit ve küresel ısınma atmosferde sera etkisinin artması, hava, su, toprak, gürültü kirliliği, erozyon ve çölleşme, radyoaktif kirlenme, küresel ısınma atmosferde sera etkisinin artması, asit gibi çevresel problemler son günlerde dünyamızı olumsuz etkiliyor. Tüm bu olumsuz etkiler sadece kirlenmeye neden olan ülkelerle sınırlı kalmamakta, aynı zamanda küresel bir sorun haline gelmekte ve tüm dünya ülkelerini etkilemektedir (Malkoç, 2011).

Ekologların büyük bir kesmi, hızlı gelişme ve büyümeden kaçınılması gerektiğini ifade ederler. Başka hiçbir sebep olmasa dahi, hızlı büyümenin meydana getirdiği sosyal ve çevresel sorunların boyutları, aynı hızlı büyümenin meydana getirdiği sorun çözme gücünün daha üstünde olma eğilimindedir. Bir taraftan hızlı nüfus artışı, diğer taraftan sanayideki hızlı büyümü, çevre sorunlarını arttırmakta ve bunları kontrolü oldukça güç bir hale getirmektedir (Gary Barrett, 2008: 412).

Hava kirliliği gezegendeki en yaygın çevre sorunudur. Özellikle 1950'lerde, sanayi devriminden sonra artan hava kirliliği nedeniyle Londra'da farklı tür hastalık ve ölümler bulundu. Mexico City'deki yüksek hava kirliliği nedeniyle, dünyaya gelen her bebeğin fiziksel bir engelli olduğu tespit edildi (Özdemir A. , 2003).

Günümüzün büyük sorunlarından biri temiz su kaynaklarının hızlı tükenmesi, temiz ime suyana ulaşamama ve artan su sıkıntısı. Bu çevre sorunu, aynı zamanda Türkiye'nin yerel bakış açısında da büyük bir sorundur. 2002 yılında Birleşmiş Milletler Çevre Programıca düzenlenen Küresel Çevre Raporuna göre, dünyada

üzerinde 1.1 milyar insan, temiz içme suyuna sahip değil. 2,5 milyar kişi ise su arıtımından uzak” (Özdemir A. , 2003).

* Körfez Savaşı'nda denize yayılan 810 milyon varil petrolün etkisinin ortadan kalkması için önce 180 yıl geçmesi gerekiyor.

* Polonya, biyolojik kirlilik ve ağaç katliamı nedeniyle her yıl 200 binden fazla hektar ormanını kaybediyor.

* Gezegenimizdeki nehirlerin% 10'u kirleniyor ve her yıl okyanuslara 6,5 milyon ton katı atık bırakılıyor.

* Ozon tabakasının incilmesi sonucu; kuraklık, tarımsal dalgalanmalar, cilt kanseri oranı% 26'ya kadar olan sonuçlar arasındadır.

* Nüfus artışı kontrol edilmezse, dünya nüfusu 30 yıl içinde ikiye katlanacaktır.

* Bugüne kadar üretilen zehirli atıklar, birkaç yüzyıl boyunca dünyadan kaybolmayacak.

* Resmi sonuçlara göre, Türkiye'de her gün 400 bin kamyon toprak kaybedilmesi nedeniyle toprak erozyonu oluşuyor. Bu kaybın sona ermemesi durumunda, Türkiye'nin 2040 yılında çöle dönmesi bekleniyor.

Doğal kaynakların kullanımı planlanmakta ve çevre üzerindeki baskılar sonucunda ortaya çıkan evrensel sorunlar tarafımızca öğrenilmekte ve deneyimlenmektedir. Bu sorunları çözmek için birçok teknik ve sosyolojik önlem alınmıştır. Ancak, tüm bunlara rağmen, alınan önlemlerin veya sosyoekonomik ve teknolojik önlemlerin yetersiz olduğu açıktır (Çepel, 2006: 102).

2.4.Türkiye'nin Çevre Sorunları

Ülkemizin çevre sorunları bir hayli değişkendir. Sanayi kirliliğine Ege ve Marmara bölgelerinde rastlanırken, tarımsal kirlilik Akdeniz ve İç Anadolu bölgelerinde daha çoktur. Nüfus artışıyla ilişkili olarak yetersiz altyapı problemleri İstanbul, İzmir, Ankara , Bursa ve Adana benzeri büyük şehirlerde daha belirgindir. Ege, Marmara ve Karadeniz bölgelerinde deniz kirliliği, İstanbul, Eskişehir ve Erzurum gibi şehirlerde hava kirliliği görülmektedir. (Türkman, 2000: 25).

Türkiye'de çevre sorunu sıralamasında, hava kirliliği % 63.48 ile birinci sıradadır. % 14.61 ile çöp sorunu ise ikinci sırada yer almaktadır. Ülkemizdeki çevre sorunlarıyla ilgili başka çok sayıda örnek sayılabilir. Türkiye'de her yıl hemen hemen 500 milyon ton toprak akarsularla yer değiştirmektedir. Doğu Karadeniz bölgesinde balık nüfusu son 30–40 yılda %8 oranında azalmıştır. Ülkemizde yılda 740 milyon metre küp sanayi atık suyu arıtılmadan çevreye salınmaktadır (Boztaş, 2006).

Görmez (2003)' e göre Türkiye'nin çevre sorunları:

- Havanın kirlenmesi
- Toprağın kirlenmesi
- Suyun kirlenmesi
- Kıyının kirliliği
- Kültürel ve doğal varlıkların zarar görmesi
- Flora-Fauna
- Gürültü, ses kirlilikleri
- Gecekondulaşma kirliliği
- Katı atıklar, böcek ilaçları ve diğerleri gibi kirlilikler

Çevresel problemler, çeşitli insan faaliyetlerinden kaynaklanan çevresel zararlardan kaynaklanmıştır. Hava, su ve toprağın zaman içindeki canlılığını yitirmesine yönelik kanıtlar ve dolayısıyla çevresel sorunların büyüklüğü insanlar arasında bilinir hale geldi (Hamamcı ve Keleş, 1998: 37).

2.5 Çevre Eğitimi

Kuzey Amerika Çevre Eğitimi Kurumu çevre eğitimi alanında dünyanın başı çeken kuruluşlarından biridir, Kuzey Amerika Çevre Eğitimi Haziran 1992 tarihli raporunda: Çevre eğitimi, duyarlı ve bilgili kişilerin doğal ve insan çevresi hakkındaki anlayışını geliştirmeyi amaçlayan disiplinler arası bir çalışma alanıdır (Uzunoğlu, 1996: 7-10).

Dünyaya gelen yeni bebek emeklemeyi, yürümeyi, konuşmayı ve yemeyi öğrenir. Başlangıçta yakın çevredeki anne, baba veya diğer aile bireyleri çocuğun bir şeyler öğrenmesine katkı sağlar. Bu öğretilerin tamamı eğitim olarak isimlendirilir. Gerçek eğitim alanında (okul), birey her şeyin gerçeğini planlı ve programlı bir şekilde öğrenir (Küçükahmet, 2011: 2).

Bilinçli olarak yaptığımız tüm davranışlar öğrenme deneyimidir. Çevresel sorunların temeli insan tutum ve davranışları olduğu için, bunlar aslında eğitim sorunudur. İyi bir çevre eğitimi, çevrenin sorumluluğunu ve çevrenin korunmasını artıracaktır (Mert, 2006).

Eğitim, insanın kişiliğini olumlu olarak geliştirmektir. Bireyin kişiliğinin gelişmesinde aileden sonra en önemli sorumluluk okula düşmektedir. Birey dünya görüşü, duygusal yönelimi, yaşadığı toplumun politik değerleri ve inançlarını almaya başlar. 3-4 yaşlarında okula başlayan ve 6-7 yaşlarında ilkokula başlayan bireyler. günün önemli bir bölümünü arkadaşlarla ve öğretmenlerle paylaşarak geçirmek (Gözütok, 2011: 5).

Çevre eğitimi, doğal veya insan kaynaklı ortamlarda bilinçli ve hassas bir vatandaşlık bakışı geliştirmeyi hedefleyen çalışma alanıdır. Çevre eğitimi, insanlarda problem çözme, karar verme, sorgulama gibi becerileri oturtmayı hedeflemelidir. Çevreye duyarlılık ve bilgi sağlanmalı ve nihayetinde çevre problemlerini sonlandırmak için elzem olan kafa yapısı halkın bilinç altında olmalı ve yeni sorunların ortaya çıkmasına engel olmalıdır. (Görümlü, 2003).

Çevre eğitiminin teknik detaylarının önemini kabul etmek ve insanın önemini anlamak çift sistem olarak ortaya çıkmıştır. Bu sistemlerden ilki “sosyal sistem” dir ve aile, toplum, dil, ekonomi ve siyasi yapı gibi birçok unsurdan oluşur. İkincisi, birlikte “ekososyal sistemi” daha yüksek bir düzeyde oluşturan ekolojik sistemdir. Günümüzde, çevre eğitimcileri sadece çevre kavramları ve ilkeleri hakkında bilgili olmakla kalmayıp, aynı zamanda bu konularla ilgili sorunların çözümü hakkında bilginin rehberliğinde bir değerler karışımı öngörmektedir (Topaloğlu, 1999).

Çevre bilinci entelektüel, duygusal ve davranışsal boyutlara sahiptir. Başka bir deyişle, çevre bilinci; Bu fikirleri hayata geçiren çevresel kararlar, ilkeler, görüşler, yorumlar, davranışlar ve uygulamalardan oluşur. Böyle kapsamlı bir konseptin

geliştirilmesi şüphesiz basit bir işlemdir. İnsanın çevresiyle etkileşimi ile hızlanan bu süreç ömür boyu sürer. Çevre bilinci, bireysel gelişime bağlı olarak çeşitli faktörler arasındaki etkileşimin bir sonucu olarak gelişir. Çevre bilinci, yaşam boyunca gelişebilecek aktif bir yapıya sahiptir. Bununla birlikte, çocukluk döneminde oluşturulacak yapı çok önemlidir (Ay, 2010: 79).

2.6.Çevre Sorunlarının Çözümü

Çevre sorunlarının halledilebilmesi için tek bir sektörün değil her kesimin sorumluluk alması, özellikle de toplumları oluşturan bireylerin etkin bir şekilde üzerlerine düşen görevleri yerine getirmeleri gerekmektedir. Bu nedenle; bireylerin çevresel bozulmaları ve çevre kirliliğini önlemeye yönelik görevlerini yerine getirebilmeleri çevre bilincine sahip olmaları ve çevreye duyarlı bu kişilerin topluma kazandırılması gerektirmektedir (Kızılaslan ve Kızılaslan, 2005: 77).

Çevre eğitimi, bireylere yaşamlarını devam ettirdikleri çevreye dair bilinç, bilgi, değer, beceriler ve çevresel sorunların çözümünde ihtiyaç duyacağı harekete geçme azmini kazandırma ve çevre sorunlarının çözüme kavuşması için ihtiyaç duyulan ortamın oluşturulmasında çok önemli bir süreçtir (Erol ve Gezer, 2006: 70).

Günümüzde teknolojiden yararlanmak veya çevreyi korumak yeterli değildir. Bunların dışında, doğa ile uyum içinde yaşamak isteyenlerin tutumlarını ve davranışlarını değiştirmek, çevreye yönelik tutum, bilgi ve değer yargılarını ve olumlu tutum ve değer yargılarını geliştirmek gerekir. Bu sadece çevre eğitimi ile olabilir (Erten, Özdemir ve Güler, 2003: 9).

2.7.Türkiyede Çevre Eğitimi

A. Örgün Eğitimde Çevre Eğitimi

1. Okul öncesinde
2. İlköğretimde
3. Orta öğretimde
4. Yüksek öğretimde

B. Yaygın Eğitimde Çevre Eğitimi

2.7.1.Örgün Eğitimde Çevre Eğitimi

Örgün eğitimde niyet; öğrencilere sosyal bilimler ve doğa bilimlerini doğal kaynaklar ve eğitim programlarında sistemdeki her seviyede kullanımı hakkında genel bilgiler vermektir. Çevre bilinci kazanmak ve çevre sorunlarına karşı duyarlı bireyler yetiştirmektir (Polat, 2012: 35).

2.7.1.1.Okul Öncesinde Çevre Eğitimi

Çocukların çevre ile ilişkili duyarlılıklarını geliştirmede ve geleceğe olumlu tutumlar kazanmalarında anneden daha sonra gelen kurumlar, okul öncesi eğitim kurumlarıdır. Bu sebeple fazla sayıda araştırmacı, çevre eğitiminin okul öncesi dönemlerde başlaması gerekliliği üzerinde durmaktadır. Yaşamının ilk zamanlarında çocuğun çevresi hakkında öğrenecekleri, çevreyi tanımak ve çevreyi korumak olmak dahil ikiye ayrılır. Bir sonraki süreç, benimseme konusunda sorumluluk duygusunun eklenmesidir. Bir çocuk erken yaşta çevresine karşı sorumluluk hissederse, çevrenin korunmasına odaklanır (Malkoç, 2011).

Yetişkinlerin tutum ve davranışlarının kökenleri erken çocukluk döneminde veya anaokulu döneminde alınır. Çevreye yönelik olumlu düzeylerde tutum ve davranış oluşturmayı ve bireylerde çevre bilincini sağlamayı hedefleyen çevre eğitimi, okul öncesinden itibaren yaşam süresince devam etmesi elzem bir durumdur. Froebel, Montessori ve Rousseau'nun de belirttiği gibi okul öncesi eğitimde çocuğun doğaya, hayvanlara, doğa yasalarına duyarlı olması ve doğa ile uyum içinde yaşamayı öğrenmesi için çok önemli bir olgudur (Akçay, 2006).

2.7.1.2.İlköğretimde Çevre Eğitimi

Çeşitli sorunlardan arındırılarak yaşanabilir, sağlıklı bir ortamın sağlanmasında önemli bir faktördür. Bu nedenle, Türkiye'de ilköğretimde temel ve zorunlu eğitime başarılı bir çevre eğitimi verilmelidir. İlköğretim düzeyinde çevre hakkında öğretilmesi hedeflenen en önemli ders, çocuğun öncelikle çevre ve çevre problemlerinin farkında olması olur. Böylece, çocuk çevreyi koruma ve sevmeye duygusunu geliştirecektir. Çevre ve çevre bilinci, çocuklarda oluşması gereken duygusal özelliklerden biridir. Çevresel tutumların erken yaşta kapsamlı bir şekilde anlaşıldığı ve kavrananların değişmesinin zorluğu kesindir. Bu sebeptendir ki çevre

eğitimine ailede başlanmalı ve öğrencilere ilköğretimde çevreye karşı olumlu bir tutum verilmelidir (Malkoç, 2011).

Doğal çevrenin bilişsel duyarlılığının 9-10 yaşlarında geliştiiğini gösteren bilimsel veriler ışığında, temel eğitim dönemi çevre eğitimi ile ilgili en önemli eğitim seviyesidir. Çünkü çocuklar insan ve doğa arasındaki etkileşimi bu dönemde anlayabilmektedirler. Onlar için bu dönem çocuklar, öğretmenler, eğitim programcıları, çeşitli eğitim ve yaşam etkinlikleri örgütleyenler ve öğretmen yetiştiren kurumlar yönünden önemle hakkında düşünülmesi gereken bir özellik bulundurmaktadır. Bu düzeydeki öğretmenlerin farklı kaynaklara, yardımcı ders araç-gereçlerine ve hepsinden önemlisi danışmanlığa ihtiyaçları vardır (Arslan, 1997: 25).

İlköğretimin 6., 7. ve 8. sınıflarında yapılan çalışmalar, bu öğrencilerin çevresel duyarlılık seviyelerinin istenen seviyenin altında olduğunu göstermesi açısından çok önemlidir. Bu nedenle, öğrencilerde çevresel değerlerin oluşması mümkün değildir ve çevresel konular sadece Fen dersi öğretim programındadır. Elbette, tüm derslerde çevresel değerler yaratma çabaları gösterilmeli ve değer yargısında değişiklik yapılmalıdır. Bu tür erken eğitim çağlarında, çevre sorunları teorik olarak kaldırılmalı ve pratik bir şekilde uygulanmalı, problem çözme odaklı hale gelmelidir. Ayrıca, bu düzeyde çalışan öğretmenlerin hizmet içi eğitim faaliyetlerinin seviyelerini arttırmaya çalışılmalıdır (Çelikbaş, 2006).

2.7.1.3. Ortaöğretimde Çevre Eğitimi

Orta öğretimde temel amaç, eğitim ve öğretim aşamasından geçen bireylerin, çevre konusunda bilinçli davranışları sergileyen donanımlı, becerili ve değer yargılarıyla donatılmış vatandaşlar olarak yetiştirmelerine imkan tanımaktır (İleri, 1998: 7).

Geleceğin yetişkinleri olan, ortaöğretim kurumlarında eğitimlerini devam ettiren bugünün gençlerinin, çevre ile ilgili fazlaca eğitilmesi, yakın gelecekte çevresel konular ile ilişkili daha hassas olmaları ve çevresel problemlerin çözümünde daha verimli olmaları yönünden oldukça önemlidir. Ayrıca, gençlere eğitimlerini devam ettirdikleri kurumlarda verilen eğitimin daha etraflı ve yaygın duruma getirilmesi, bu hedef için birleşen ve işbirliği içinde emek veren öğretmen ve veliler tarafından sağlanması mümkün olabilir. Bu birliktelik ve işbirliği, çevreyi korumak

için atılacak ortak adımların ve eylem planlarının öğrenci tarafından öğrenilmesini, öğrencide çevre bilincinin oluşmasını ve çevreye karşı tutum geliştirmesine yardımcı olur (Türkoğlu, 2009).

2.7.1.4.Yükseköğretimde Çevre Eğitimi

Çevre eğitiminde doğal denge içindeki ekolojik zincirler öğrenciye anlatılmalı, kişi ekosistemdeki yerini ve önemini haylice fark etmelidir. Doğal denge içinde yapacağı ufacak bir davranışın nasıl bir sonuç doğuracağını fark edebilmeli ve hareketlerini buna düzenlemelidir. Bitkiler, hayvanlar ve cansız varlıkların tamamının çevrenin bir parçası olduğu, doğanın cansız bir yapı olmadığı, hava, su ve toprağın hayatın ana elemanları olduğu anlayışı öğrenciye kazandırılmalıdır. Dünyada herhangi bir yerde gerçekleşecek kirlenme olayının kendisini ve bütün insanları etkileyeceği düşüncesi öğrencide oluşturulmalı, ve de çevre koruma bilinci geliştirilerek duyarlılık artırılmalıdır (Mert, 2006).

Son dönemde Türkiye’de ve dünyada çevre problemleri insan ırkına zarar verecek seviyelere çıkmıştır. Bu çevre problemlerine çözüm bulmak amacıyla Türkiye’deki çeşitli üniversitelerde araştırma merkezleri kurulmuştur (Çelikbaş, 2006: 16).

Çevre eğitimi dersinin yükseköğretim alanındaki dersleri göz önüne alındığında farklı başlıklar altında öğrencilere verilmektedir. Bu derste ekosistemlerin işleyişi, çeşitliliği, insan kaynaklı faaliyetlerden kaynaklanan çevresel problemler ve çözümleri açıklanmaktadır .Ziraat, biyoloji, mimarlık, ormancılık, biyoloji öğretimi, çevre mühendisliği, fen ve sınıf öğretimi gibi programlara kayıtlı olan öğrenciler konuyla ilgili ders almak zorundadır. Diğer programlara kayıtlı olan öğrencilere çevre ile ilgili seçmeli dersler verilir (Yaylı ve Berk, 2011).

2.7.2.Yaygın Eğitimde Çevre Eğitimi

Yaygın eğitim, örgün eğitim sisteminin hiçbir bölümünde yer almayan insanların belirli bilgi, beceri ve davranışlar sağlamak için yaşam boyu eğitim ve öğretimidir. Yaygın eğitimin asıl amacı, zamanın gerektirdiği bilgi ve becerileri yükleyerek kişinin dinamik ve daima dinamik kalmasını mümkün kılmaktır. Yaygın eğitim çerçevesinde çevre eğitimi, bireylerin çevreyi faydalı ve dikkatli bir şekilde kullanabilmeleri için gerekli olumlu tutum ve davranışları oluşturmayı ve böylece

onları gelecek nesillere sağlıklı bir şekilde aktarmalarını amaçlamaktadır (DPT, 1997).

Çevre eğitiminin hayat boyu sürmesi gerekliliği unutulmamalı ve yaygın eğitimin, sistemin dışında düşünülmemesi gerekmektedir. Yaygın eğitim de eğitim sisteminin bir parçasıdır ve yetişkin nüfusun eğitim ihtiyaçlarının giderilmesine ilişkin ulusal seviyede hazırlanmış eğitim hizmetlerini içeren uygulamaların tamamıdır (Eroğlu, 2009).

Çevre için yaygın eğitim, çevre sorunlarının çözümünde etkili olacaktır. Yaygın eğitim düzeyinde çevre eğitimi, örgün eğitim uygulamalarının sonuçlarının ele alınmasını, yetersizlikleri ortadan kaldırmayı, konsolidasyonu sağlamayı ve sonuçları değerlendirmeyi sağlar (Polat, 2012).

Yaygın eğitimin çevre bilincinde amacı, çevrenin kendi kendini yenileme özelliğini koruma yeteneğini sürdürmesini sağlamak için insanlara olumlu davranış değişikliği yaratmaktır (Akbaş, 2007).

Yaygın eğitim olarak verilecek olan çevre eğitimlerinde, örgün eğitimde verilen eğitimlerin neticeleri belirlenerek, bulunan eksikliklerin giderilmesine ve kazanılan olumlu davranışların güçlendirilmesine yönelik bir yaklaşımın benimsenmesi ve değerlendirilmesi sistematik sonuçlar çok yararlı olacaktır (Polat, 2012).

2.7.3 . Beden Eğitimi Dersi ve Çevre Eğitimi

Beden eğitimi, kişinin vücut ve psikolojik sağlığını ve bedensel özelliklerini geliştirmek için, bulunduğu çevresel durumlara ve yarışmacıların özelliklerine göre biçimlenebilen kurallara göre disipline, harekete, kordinasyona ve spora yönelik alıştırmaya ve çalışmaların tamamını içeren bütüncül bir etkinliktir (Aracı, 2000: 47).

Kişinin bedensel ve ruhsal sağlığını direkt etkileyen beden eğitimi ve spor, zihinsel olarak daha zinde ve dingin, disiplinli ve bilinçli olmasını sağlarken, bedensel olarak da olduğundan daha güçlü, kuvvetli, dayanıklı, becerili, yaratıcı, üretken ve daha verimli olmasına katkı sağlar. Toplumsal kurallara ve yasalara bireyler tarafından uyulduğu, farklı fikirlere saygı duyulduğu, iyinin ve doğrunun takdir

edildiği, başarısızlıklar için özeleştiri yapıldığı bilinçli ve arzulanan bir toplumun oluşmasını kolaylaştırır (Yolcu, 1991).

Son zamanlarda dünyada gelişen olaylar, çevresel sorunların çözümünde en öncelikli yöntem toplumu oluşturan kişileri yetiştirmektir. Ne var ki, toplumsal ve ekonomik kökenlere dayanan pek çok çevresel sorunun çözümlenmesinde eğitimin tek seçenek olarak görülmesinin çok doğru olmamasının ötesinde; eğitim bireyde bir düşünce, davranış, değer yargısı, bilgi ve beceri geliştirme evresidir. Bu niteliğinden dolayı çevresel sorunların çözümünde, bireyleri bilinçlendirme ve çevreye yönelik tutum geliştirmeye yöneltme aracı olarak eğitimden ne kadar çok faydalanılabileceği verilecek eğitimin amaç, kapsam ve özünü yakından ilişkilidir (Geray, 1995: 667).

Ülkemizde beden eğitimi dersi, spor sahası, spor salonu, bahçe vb. alanlarda veirilmekte, öğretmenle öğrencinin çevre iletişimi açısından diğer derslerden farklı biçimde yapılmaktadır. Bu farklılık sebebiyle okullarda derste veya ders zamanı dışında verilen genel eğitimi de tamamlayıcı nitelikteki bu dersi yapacak öğretmene de daha fazla görev ve sorumluluk düşmektedir (YalçınTaşmektepligil, Hazar, Ağaoğlu, Öğreten ve Terzioğlu, 2012: 14).

Beden eğitimi dersi ve izcilik faaliyetleri diğer branş derslerine göre öğrenci ve öğretmenin doğal çevre ile daha fazla etkileşim ve iletişim halinde olmasına neden olabilir. Çevre eğitiminin doğal çevrede daha yoğun verilebileceği ve bu şekilde öğrencide doğaya ve çevreye yönelik tutum ve bilinç geliştirilebileceği fikrinden yola çıkarak beden eğitimi dersinden çevre eğitimi verilmesinde yararlanabilir. Bu çerçevede beden eğitimi dersinin çevre eğitimi ile ilişkisinin irdelenmesi, beden eğitimi derslerinde çevre eğitimi verebilecek beden eğitimi öğretmenin çevreye yönelik tutumlarının ve çevre eğitimiyle ilişkisinin üstüne düşülmesi gerekmektedir (Türkoğlu, 2009).

2.8. Çevre Ahlakı

Bilim insanlarının ve kendilerini ekolojiye adayan insanların çabalarıyla, çevre etiği olarak tanımlanan yeni bir konsept oluşmaya başladı (Türkman, 2000: 17).

"Bireylerin çevreye ilişkin davranışlarının çevre duyarlılığının bir görüntü yansıması olduğu dile getirilebilir. Bu manada bireylerin çevreye karşı duyarlılığı, doğa ve çevre sorunlarına, çevre kirliliğine, nüfus artışına ve ekolojik dengeye bağlı olarak belirlenebilir" (Çabuk ve Karacaoğlu).

"Çevre ahlakı, tüm insanlar için yaşanabilir bir çevrenin bulunabilirliğinin ve bu çevrenin devamlılığının sağlanması için kendisine düşen sorumluluğu bilmesi sahip olması ve bu madana kendini vicdanen rahat hissetmesi için çabalamasıdır." (Çepel, 2006).

2.9. Çevre Bilinci

Günümüzde ülkemizde yaşanan sorunların temel sebeplerinden biri bilgi ve farkındalık eksikliğidir. Bilinçsiz ve eğitimsiz bir toplum, başkalarının da dünyayı kullanacağını fark edemez. Ancak, çevre geçmişten bize bırakılmış bir miras değil, gelecek nesiller için mümkün olan en iyi şekilde korunması, geliştirilmesi ve iletilmesi gereken bir şeydir. Çevre bilinci yaklaşık 20 yıl önce başladı. Her şeyden önce, uzun vadede herhangi bir sorundan kaçınmak için çevre, insanlık ve sosyal ve fiziksel yapısı dahil olmak üzere çok iyi tanımlanmalıdır (Malkoç, 2011).

Bireylerde çevre bilincinin gelişimi, çevre hakkında ne tür bir ön bilgi edindiğinin bilgisi ile doğrudan ilgilidir. Başka bir deyişle, kişinin hazırlığı çok önemlidir. İlköğretimle başlayan eğitim, orta öğretimle şekillenir ve üniversite ile nihai forma ulaşır. Çevre bilinci, artan çevre sorunlarından dolayı bir zorunluluk haline gelmiştir. Bu amaçla, "Çevre" kavramı, ilkokuldan başlayıp üniversiteye devam etmek için en iyi eğitim programında ele alınmalıdır. Birçok araştırmacı tarafından çevre eğitiminin, gençlerin düşünce ve davranış yapılarının ve çevreye karşı sorumluluklarının gelişimi için önemli olduğu vurgulanmaktadır (Yücel ve Morgil, 1998: 86).

2.10. Çevrenin Tanımı

Çevre, 1970'lere kadar hem Türkçe hem de büyük batı dillerinde kullanılmış ve kelimenin içeriği 1970'lerde genişletilmiştir. Çevre, insan yaşamını düzenleyen tüm doğal ve yapay unsurları kasteder. (Hamamcı ve Keleş, 1998: 18).

"Çevre; canlının mevcudunda yaşam fonksiyonlarını devam ettirdiği ve devamlı olarak bu mevcuttan yararlandığı tüm kaynakları ile kullandığı mevcutlar bütünüdür." (Kocakurt ve Güven, 2005: 36).

"Çevreyi bir organizmanın yaşama ve gelişmesini etkileyen tüm dış etki ve faktörlerin toplamı olarak adlandırmaktadır." (Erkman, 1982: 40).

Çevre kavramını sahip olduğu çokça bakış açısından ele almak mümkündür. Bu bakış açılarından birkaçı; fiziksel çevre, başka bir deyişle insanın içinde bulunduğu çevre; toplumsal çevre; yerleşim türüne göre çevre, yani kırsal veya kentsel çevre; seçeneklere göre yani yerel, bölgesel, ulusal, uluslararası veya evrensel çevredir. Tüm bu açılardan bakılarak çevre araştırıldığında görülebilir ki her boyut diğeri ile bir ilişki ve etkileşimdedir (Keser S. , 2008: 10).

Çevrenin çok fazla tanımı yapılmıştır. Çevre kavramının ilk bakışta anlaşılması kolay ve açık olarak algılanmasına rağmen, kavramın kapsamının ne kadar karmaşık ve kapsamı olduğu, sınırları çizmenin daha zor olduğu ortaya çıkmıştır. Çevre, sadece bir şeyin var olduğu bir bağlam veya arka plan değildir. Bir şeyin çevresi, varlığın kurucu tarafıdır. Bu anlamda, çevre onu çevreleyen tüm faktörler olarak adlandırılır (Çoban, Hamamcı ve Keleş, 2012: 50).

Çevre, dünyadaki canlı organizmaların yaşamları boyunca sürekli etkileşim içinde oldukları bir ortamdır. Çevrenin canlı unsurlarından bazıları hayvanlardan, bitkilerden ve mikroorganizmalardan oluşurken, canlı olmayan elementler su, hava, toprak ve köprüler ve binalar benzeri varlıklardır (Kahyaoğlu, 2011).

2.11.Çevre Bilimi (Ekoloji)

Disiplinler arası bir kavram olan Çevre Bilimi son 45-50 senede ses vermiştir ve insanlar ile doğa arasındaki ilişkilerin bozulmasından kaynaklanan sorunları ve bu sorunların sebeplerini, neticelerini ve çözümlerini araştıran bilimdir.

Kökleri çok eski zamanlara uzanmasına rağmen ekoloji sözcüğü 1869 yılında Heackel tarafından tanımlanmıştır . Önceleri genel olarak bitki ve hayvan ekolojisi olarak gelişen ekoloji bilimi, günümüzde çevre ve insanı da kapsamaktadır. Özetle günümüz ekolojisinin bir dalı insan ekolojisine veya çevrebilime kaymıştır (Görmez, 2003: 45).

2.12. Çevre Sorunlarının Ortaya Çıkışı ve Çevre-İnsan İlişkileri

İnsan-çevre ilişkilerinde problemler, insan kaynaklı faktörlerin doğal ilişkiler sistemini ve dengeleri zorlamasıyla başlamıştır (Bulca, 1983, s. 332).

Dünya bir kapasiteye sahip olduğundan, doğal kaynakları da bir kapasiteye sahiptir. Bu kaynakların tükenmez olarak görülmesi çevre sorunlarının sebeplerinden biridir (Sipahioğlu, vd., 2005: 21).

İnsanlığın varlığından bu yana, insanlar doğaya hükmetmeye çalıştı. İnsan ihtiyaçlarına ve faydalarına göre kullanılması, insanlığın bu çabayı daha da vurgulaması ve batı toplumlarının sanayileşme sürecinin etkisinde kalması çevre kirliliğinin baş aktörüdür. Özetle, çevre sorunları insanın doğaya hakimiyeti arttıkça ortaya çıkmaktadır (Görmez, 1991: 28).

Hızlı nüfus artışı; sağlık, açlık ve eğitim hizmetleri benzeri sorunlara sebep olmaktadır. Hızlı nüfus artışı hızlı kentleşmeye yol açtı. Sanayileşme ve hızlı ve düzensiz kentleşme nedeniyle tarım, tarihi ve turistik alanlar sınırlandı. Bu tür örnekler, çevre kirliliğinin yanı sıra birçok sosyal ve ekonomik soruna neden olmuştur. Hava kirliliği, ulaşım sorunu ve konut sorunu gibi önemli çevresel problemler ortaya çıkmaya başlamıştır (Erol, 2005).

Toplumsal bir varlık olan insan yeme, içme, eğlenme gibi ihtiyaçlara gereksinim duyduğu kadar çevresine de gereksinim duyar. İnsanlar sosyal yaşam ilişkilerinde doğal kaynakları tüketerek ve gelişen teknoloji ile ekonomik faaliyetlerde bulunuyorlar. Bu faaliyetlerin gelişmesiyle insanlar yapay bir ortam yaratmaktadır. İnsan dünya üzerinde yaşamaya ve kendi yapay çevresini yaratmaya başladığından, insan ve doğa arasındaki denge insana karşı kalıcı olarak bozulmuştur (Malkoç, 2011).

2.13. Tutum Kavramı

Tutum, duygusal bir hazırlık durumu ve ardından belirli bir bireyin, bir grubun, bir kurumun veya belirli bir fikrin kabul edilmesi veya reddedilmesidir. Tutum sadece davranışsal bir yönelim değil, bütüncü bir eğilimdir. Tutum, bir insanın kendisidir, doğrudan gözlemlenebilecek bir özellik değildir (Kağıtçıbaşı, 1998: 84).

Genel olarak bilinen tutum tanımı, belli bir nesneyi, fikri veya insanlara karşı tutumunu, bilişsel ve duygusal bir öğeyi ve bir davranış eğitimi de barındıran sistemdir. Tutum kendi başına bir davranış değildir, ancak davranış için ön koşul olarak kabul edilebilir (Erol, 2005).

Tutumlar ve bunların ortaya çıkması, değişmesi ve ölçülmesi genellikle psikolojinin ve özellikle de sosyal psikolojinin önemli konularından biridir. Diğer psikolojik faktörler gibi tutum da doğrudan gözlemlenemeyen teorik bir değişkendir (Keser S. , 2008: 11).

Latin kökenli tavrı, “harekete hazır Tut” olarak adlandırılır. Bugün, tutum kavramı doğrudan gözlemlenemese bile davranıştan daha önce gelen ve hareketlere önderlik yapan olarak bilinir. Genel olarak bilinen tutum tanımı, belli bir nesneyi, bir insana yönelik düşüncüyü veya bilişsel-duygusal unsurlarla davranışsal bir eğitimi içeren oldukça kalıcı bir sistemdir.. Böylece, tutumu tek başına bir davranıştan ziyade davranışın ön şartı olarak değerlendirmek mümkündür (Erol ve Gezer, 2006: 70).

2.14.Çevresel Tutumların Oluşumu

Davranışı etkileyen en önemli faktör tutumdur. Bireysel tutumların oluşumunda farklı faktörlerden söz edilebilir. Birincisi resmi eğitim kurumlarıyla gayri resmi eğitim ortamlarının etkisi. Ayrıca, bu etkilerden kaynaklanan öğrenme, örgün eğitim ile düzeltilemeyebilir. Örneğin, kırsal kültürde yetiştirilmiş bir kişi, ortamın koşullarına uymayan tutum ve davranışlar gösterebilir (Erol ve Gezer, 2006: 67).

Çevreye yönelik tutumların nasıl meydana geldiği ve olumsuzların ne şekilde farklılaşabileceği ile ilgili soruları cevaplamadan önce çevre eğitiminde başarılı bir seviye gereklidir. Tutum ve davranışları, değerler yönetir. Doğada varlığa verilen değerler; bu varlıklardan elde edilen fayda düzeyi, bu faydaların ihtiyaçlardaki önemi, sistem hakkındaki bilgi düzeyi ile ilgilidir. Tutumların oluşumu ve onları etkileyen faktörler iyi anlaşılmalıdır (Bülbül, 2007: 28).

2.15.Farkındalık Kavramı

Farkındalık, bir insanın etrafında ne olduğunu anlayabilme, algılayabilme ve hissedebilme yeteneğidir. Bu yeteneklerin kordine bir şekilde kullanılabilmesi insan için doğal bir farkındalık sürecini oluşturmaktadır (Wkipedi, 2009).

"Farkındalık; yargısız bir şekilde bulunduğumuz ana odaklanabilmek için tüm dikkatinizi tek bir noktada toplayabilmektir." (Kabat-Zinn).

Bireylerin her gün çeşitli şekillerde karşı karşıya kaldıkları çevre sorunlarıyla mücadele etmenin gerekliliğinin farkına varmalarında, çevre sorunlarıyla ilgili ne kadar bilgiye sahip olduklarını anlamalarında farkındalık kavramı son derece önemlidir.

Farkındalık, bireylerin kendilerine ait davranış ve tutumlarından ne kadar haberdar olduklarını saptamak için seçilen bir kavramdır. Çalışmalar yüksek seviyedesaptanan farkındalığın tutum-davranış ilişkilerini belirli bir düzeyde güçlendirdiğini göstermektedir.

Sosyo-psikolojide farkındalığın tutum ve davranış ilişkisini nasıl etkilediğine dair iki cevap vardır. Bunlarda ilki, farkındalığın yüksekliğinin tutumlara ulaşmayı kolaylaştırdığı; tutumların belleğe daha kolay getirildiği ve bu sayede de davranışlara kolayca etki ettiği biçimindedir. İkincisi, bir hareket almamız gerektiğinde, mevcut durumla ilişkili tutumumuza özen gösterip dikkat veriyoruz ve bu tutumun bizi yönlendirmesine izin veriyoruz (Kağıtçıbaşı, 2010: 25).

2.16.Çevresel Farkındalık Oluşumu

Çevresel farkındalık, güncel teknolojik ve sosyal gelişmelerle şekillenen insan davranışlarının doğal çevre üzerindeki olumsuz etkilerinin bilinirliğini ve algılanabilirliğini ifade eder.

Kişilerin her gün farklı şekillerde karşı karşıya kaldıkları çevre sorunlarıyla mücadele etmenin gerekliliğinin farkına varmalarında, çevre sorunlarıyla ilgili ne kadar bilgiye sahip olduklarını anlamalarında ve bildiklerinin ne kadarını uyguladıklarını veya uygulamak için çaba sarf etmeleri farkındalık düzeylerine bağlıdır.

“Çevresel farkındalık” İnsanlar ve ekosistemler arasındaki ilişkinin ve doğal çevre üzerindeki etkilerinin bireyler tarafından nasıl algılandığını tanımlar. Bireylerin çevrenin korunması gerektiği fikrine kapılmaları ve bu düşünceyi hayata geçirebilmeleri için, çevresel farkındalığa sahip olmaları gerekmektedir. Çeşitli çalışmalarda bireylerin çevresel farkındalıklarının çevreye yönelik davranışlarını olumlu olarak etkilediği görülmüştür.

Küresel medyada yer alan çevre sorunlarının daha da artması ile bu sorunların ortaya çıkmasının temel nedeni olan insanların çevrelerine yönelik farkındalığı daha tartışmalı hale geldi. Bu bağlamda, bir toplumu oluşturan bireylerin çevre farkındalığının olumlu gelişmesiyle sağlıklı bir çevre mümkün olur.

BÖLÜM III

3.YÖNTEM

Bu kısımda; araştırmanın modeli, evren ve örneklem, çalışmada tarafımda kullanılacak verileri toplama araçları ve verilerin açıklanması, yorumlanması ile ilişkili açıklamalar yer almaktadır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışma tarama modeliyle hazırlanmıştır. Bu tarama modelleri, iki veya ikiden daha fazla parametre arasında bulunan ilişkiyi ve ilişkinin derecesini saptamayı hedefleyen modeldir. Tanımlayıcı araştırmalar verilen bir konuyu mümkün olduğunca kesin ve dikkatli bir düzende tanımlar. Araştırmacının bağımlı değişken üzerindeki etkisini test etmek istediği değişken bağımsız değişkendir. Bağımsız değişken olası bir nedendir. Bağımlı değişken; Argümanın değişken üzerindeki etkisi araştırılan ve gözlenen değişkendir. Bağımlı değişken, araştırmacının bireylerin veya grupların değişkenliğini ve problemi çözmeye odaklandığı problemdir. Araştırmanın değişkenleri; cinsiyet, ebeveynlerin eğitim durumu, en uzun süre yaşanan yerleşim alanı ve uğraştıkları spor türü, buldukları üniversite. Araştırmada, beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının çevre sorunlarına ilişkin farkındalıkları ve tutumları arasında anlamlı bir ilişkinin var olup olmadığı incelenmiştir.

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Kayseri Erciyes Üniversitesi, Aksaray Üniversitesi ve Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi 2018-2019 eğitim-öğretim yılındaki beden eğitimi ve spor öğretmenliği bölümü öğrencileri oluşturmaktadır.

Evreni temsil etmek üzere, kümeli örnekleme yöntemiyle örneklem seçilmiştir. 2018–2019 bahar döneminde Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Kayseri Erciyes Üniversitesi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi ve Aksaray Üniversitesi Beden

eğitimi ve spor ęretmenliđi 3. ve 4. sınıf ęđrencisi olan 380 ęđrenci bu araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır.

Evren, alışma sonuçları genelleştirilmiş elemanların bütünüdür. Bu, benzer özelliklere sahip tüm canlı veya cansız unsurları içerebilir. Evren terimi ayrıca, tek elemanlar için bir vaka çalışması veya küçük çokluklar için bir araştırma seti olarak da ifade edilebilir.

3.3. Verilerin Toplanması

Araştırmada, Güven ve Aydoğdu (2012) nun geliştirdiği “evresel Farkındalık leği” ve Güven (2013) in geliştirdiği “evresel Tutum leği” veri toplama aracı olarak kullanılmıştır.

3.3.1. evre Sorunlarına Yönelik Farkındalık leği

Araştırmada, ęđretmen adaylarının evre sorunlarına ilişkin farkındalıklarını belirlemek için, Güven ve Aydoğdu (2012)' nun geliştirdiği “evresel Farkındalık leği” kullanılmıştır. Ölçeğin kullanılması için araştırmacılardan izin alınmıştır.

Ölçekte her doğru cevaba 2 puan, fikrim yok cevabına 1 puan verilmiştir. Yanlış cevaba ise herhangi bir puan verilmemiştir. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 88 en düşük puan ise 0 dır.

Veri setinin faktör analizi için uygunluğu KMO değerini ile hesaplanmıştır. Ölçeğin KMO değerini .82 bulunmuş ve çıkan sonuç istenilen değerler arasında bulunduğu için faktör analizine bakılmıştır. Ölçeğin faktör analizine uyumunu saptadıktan daha sonra faktör analizi uygulanmış, hangi maddenin hangi faktör altında olduğu saptanmıştır. Ölçekteki maddelerin faktör değerleri .49 ile .97 arasında belirlenmiştir. Ölçeğin güvenirliğini sağlayabilmek için i tutarlılıkla ilişkili analizler yapılmıştır. Ölçeğin tutarlılık katsayısı Cronbach Alfa değerini .90 olarak bulunmuştur. Geçerlik ve güvenirlik analizlerinin yapılmasının ardından 44 maddelik bir ölçeğe ulaşılmıştır.

3.3.2. Çevre Sorunlarına Yönelik Tutum Ölçeği

Araştırmada, adaylarının çevre sorunlarına ilişkin farkındalıklarını belirlemek için, Güven (2013)' in geliştirdiği “Çevresel Tutum Ölçeği” kullanılmıştır. Ölçeğin kullanılması için araştırmacıdan izin alınmıştır.

Ölçekte her doğru cevaba 2 puan, fikrim yok cevabına 1 puan verilmiştir. Yanlış cevaba ise herhangi bir puan verilmemiştir. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 90 en düşük puan ise 0 dır.

Yapılan analizler neticesinde Ölçeğin KMO değeri .77 bulunmuş ve çıkan sonuç istenilen sınırlar dahilinde olduğu için faktör analizine bakılmıştır. Ek olarak Bartlett Sphericity analizi ile saptanan verileri anlamlı farklılık gösterdiği bulunmuştur ($p < .01$). Ölçeğin faktör analizine uyumunu saptadıktan daha sonra faktör analizi uygulanmış, hangi maddenin hangi faktör altında olduğu saptanmıştır. Ölçekteki maddelerin faktör değerleri .35 ile .90 arasında belirlenmiştir. Ölçeğin iç tutarlılık katsayısı .88 olarak saptanmıştır. Geçerlik ve güvenirlik analizlerinin yapılmasının ardından 45 maddelik bir ölçeğe ulaşılmıştır.

3.4. Verilerin Analizi

Uygulanan anketler sonrasında elde edilen verilerin analizinde; aritmetik ortalama, standart sapma, frekans, bağımsız gruplar t testi, pearson korelasyon katsayısı ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) istatistiksel teknikleri kullanıldı. Verilerin analizinde SPSS 23.0 paket yazılımı kullanıldı. Analizlerde 0.05 anlamlılık düzeyi olarak kabul edilmiştir.

“Çevresel Sorunlarına Yönelik Farkındalık Ölçeği” nden alınabilecek en yüksek puan 88, en düşük puan 0'dır. “Çevre Sorunlarına Yönelik Tutum Ölçeği” nden alınabilecek en yüksek puan ise 90, en düşük puan ise 0'dır.

Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının çevre sorunlarına ilişkin farkındalıklarının ve tutumlarının cinsiyete, yaptıkları spor türüne, en uzun süre yaşadıkları yerleşim birimine ve eğitim görmekte oldukları üniversite arasındaki farklılıklara bakılırken bağımsız gruplar t testinden yararlanılmıştır.

Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının çevre sorunlarına ilişkin farkındalıklarının ve tutumlarının düzeyine bakarken frekans, standart sapma ve aritmetik ortalamadan yararlanılmıştır.

Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının çevre sorunlarına ilişkin farkındalıkları ve tutumları arasında anlamlı bir ilişkinin varlığına bakarken ise, adayların “Çevre Sorunlarına Yönelik Farkındalık Ölçeği” ve “Çevre Sorunlarına Yönelik Tutum Ölçeği” ölçeğinden aldıkları puanların pearson korelasyon katsayılarından yararlanılmıştır.

BÖLÜM IV

4. BULGULAR VE YORUM

Bu kısımda çalışmanın alt problemleriyle ilgili olan bulgular yer almaktadır.

Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Alt Problem 1: Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının çevre sorunlarına yönelik farkındalıkları ne düzeydedir?

Öğretmen adaylarının çevresel farkındalıklarını belirlemek üzere, adayların Çevre Sorunlarına Yönelik Farkındalık Ölçeğinden aldıkları toplam puanların aritmetik ortalama ,frekans ve standart sapmaları hesaplanmıştır. Sonuçlar Tablo 1’de belirtilmiştir.

Tablo 1: Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının “Çevre Sorunlarına Yönelik Farkındalık Ölçeği”nden aldıkları puanların toplam frekans, aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri

ÇFÖ	N	MİNİMUM	MAXİMUM	X	S
TOPLAM	380	0	88	68,21	11,13

Tablo 1’de görüldüğü gibi, adayların ölçekten aldıkları puanların aritmetik ortalaması ($X = 68,21$), maksimum puana daha yakın olduğundan adayların çevre sorunlarına yönelik farkındalık düzeylerinin yüksek olduğu söylenebilir. Adayların farkındalık seviyelerinin yüksek çıkmasını çevreye karşı duydukları ilgiyle beraber eğitim hayatlarının kendilerine kazandırmış olduğu çevre bilincine dayandırmaktayım.

Alt Problem 1.1’ e İlişkin Bulgular ve Yorum

Alt Problem 1.1: 1.1. Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının çevre sorunlarına yönelik farkındalıkları cinsiyete göre farklılık göstermekte midir?

Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının çevre sorunlarına yönelik farkındalıklarının cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediğini belirleyebilmek amacıyla ölçekten elde edilen veriler üzerinde t testi analizi yapılmıştır. Bu analiz sonucunda elde edilen veriler Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2: Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının çevre sorunlarına yönelik farkındalıkları ile cinsiyetler arasındaki farklılığı gösteren t testi sonuçları

ÇFÖ	Cinsiyet	N	X	s	sd	t	p
TOPLAM	Kız	160	68,96	11,17	378	0,59	0,63
	Erkek	220	67,83	11,35			

Tablo 2’de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan öğretmen adaylarının 160’ı kız, 220’si ise erkektir. Adaylarının çevre sorunlarına ilişkin farkındalıkları ile cinsiyetleri arasındaki farklılığı belirlemek amacıyla yapılan bağımsız gruplar t testi sonuçlarına göre, $p > 0,05$ olduğundan adayların çevre sorunlarına yönelik farkındalıkları ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı söylenebilir ($p = 0,63$). Farkındalık düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre farklılık göstermemesini farkındalık düzeyinin cinsiyete göre farklılık gösterebilecek bir özellik olmamasına yormaktayım.

Alt Problem 1.2’ ye İlişkin Bulgular ve Yorum

Alt Problem 1.2: Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının çevre sorunlarına yönelik farkındalıkları en uzun süre yaşadıkları yerleşim birimine göre farklılık göstermekte midir?

Tablo 3: Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarına yönelik farkındalıkları ile en uzun süre yaşadıkları yerleşim birimleri arasındaki farkı gösteren t testi sonuçlarının çevre sorunlarına yönelik farkındalıklarının en uzun süre yaşadıkları yerleşim birimine göre farklılık gösterip göstermediğini incelemek amacıyla t testi yapılmıştır. Bu analiz sonuçları Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3: Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarına yönelik farkındalıkları ile en uzun süre yaşadıkları yerleşim birimleri arasındaki farkı gösteren t testi sonuçları

ÇFÖ	En uzun süre yaşanılan yer	N	X	s	sd	t	p
TOPLAM	Kırsal bölge	79	68,86	11,52	378	-0,39	0,68
	Kentsel bölge	301	69,44	12,36			

Tablo 3'te görüldüğü gibi, araştırmaya katılan adayların 79'u kırsal bölgede, 301'i ise kentsel bölgede en uzun süre yaşamışlardır. Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının çevre sorunlarına yönelik farkındalıkları ile en uzun süre yaşadıkları yerleşim birimi arasındaki farklılığı belirlemek amacıyla yapılan bağımsız t testi sonuçlarına göre, $p > 0,05$ olduğundan adayların çevre sorunlarına yönelik farkındalıkları ile en uzun süre yaşadıkları yerleşim birimi arasında anlamlı bir farklılık olmadığı söylenebilir ($p = 0,68$). Adayların farkındalık düzeylerinin en uzun süre yaşadıkları bölgeye göre farklılık göstermemesini genel olarak benzer çevreden yetişmiş insanlar olmalarına yorumlamaktayım.

Alt Problem 1.3' e İlişkin Bulgular ve Yorum

Alt Problem 1.3: Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının çevre sorunlarına yönelik farkındalıkları annelerinin eğitim düzeyine göre farklılık göstermekte midir?

Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının çevre sorunlarına yönelik farkındalıkları ile annelerinin eğitim düzeyi arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını incelemek için tek yönlü varyans analizinden (ANOVA) yararlanılmıştır. Bu analiz sonuçları Tablo 4'de görülmektedir.

Tablo 4: Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının çevre sorunlarına yönelik farkındalıkları ile annelerinin eğitim düzeyleri arasındaki farklılığı gösteren varyans analizi (ANOVA) sonuçları

	Annelerin Eğitim Düzeyi	N	X	sd	f	p
ÇFÖ TOPLAM	İlköğretim	195	65,27	378	0,27	0,31
	Ortaöğretim	106	64,99			
	Ön lisans	24	64,73			
	Lisans	23	62,87			
	Lisansüstü	11	66,12			
	Okuryazar değil	19	65,13			

Tablo 4’de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının annelerinin 195’i ilköğretim, 106’sı ortaöğretim, 24’ü ön lisans, 23’ü lisans, 11’i lisansüstü mezundur; 19’u ise okuryazar değildir. Öğretmen adaylarının çevre sorunlarına yönelik farkındalıkları ve annelerinin eğitim düzeyi arasındaki farklılığı belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre, $p > 0,05$ olduğundan adayların çevre sorunlarına yönelik farkındalıkları ile annelerinin eğitim düzeyi arasında anlamlı bir farklılık olmadığı söylenebilir ($p = 0,31$). Adayların farkındalık seviyelerinin anne eğitim seviyesine göre farklılık göstermemesini annelerin çevre sorunlarına yönelik farkındalık bilgilerinin çocuklarını etkileyecek kadar fazla olmamasına yorumlamaktayım. Literatürde benzer değişken ile ilgili araştırmaya rastlanamamıştır.

Alt Problem 1.4’ e İlişkin Bulgular ve Yorum

Alt Problem 1.4: Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının çevre sorunlarına yönelik farkındalıkları babalarının eğitim düzeyine göre farklılık göstermekte midir?

Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının çevre sorunlarına yönelik farkındalıkları ile babalarının eğitim düzeyi arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 5’de görülmektedir.

Tablo 5: Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının çevre sorunlarına yönelik farkındalıkları ile babalarının eğitim düzeyleri arasındaki farklılığı gösteren varyans analizi (ANOVA) sonuçları

	Babaların Eğitim Düzeyi	N	X	sd	f	p
ÇFÖ TOPLAM	İlköğretim	122	65,86	378	0,35	0,47
	Ortaöğretim	146	66,17			
	Ön lisans	36	65,82			
	Lisans	46	66,21			
	Lisansüstü	18	67,08			
	Okuryazar değil	12	64,03			

Tablo 5’de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının babalarının 120’si ilköğretim, 146’sı ortaöğretim, 36’sı ön lisans, 46’sı lisans, 18’i lisansüstü mezundur; 12’si ise okuryazar değildir. Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının çevre sorunlarına yönelik farkındalıkları ve babalarının eğitim düzeyi arasındaki farklılığı belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre, $p > 0,05$ olduğundan adayların çevre sorunlarına yönelik farkındalıkları ile babalarının eğitim düzeyi arasında anlamlı bir farklılık olmadığı söylenebilir ($p = 0,47$). Adayların farkındalık seviyelerinin baba eğitim seviyesine göre farklılık göstermemesini babaların çevre sorunlarına yönelik farkındalık bilgilerinin çocuklarını etkileyecek kadar fazla olmamasına yorumlamaktayım. Literatürde benzer değişken ile ilgili araştırmaya rastlanamamıştır.

Alt Problem 1.5’ e İlişkin Bulgular ve Yorum

Alt Problem 1.5: Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının çevre sorunlarına yönelik farkındalıkları ile yaptıkları spor türleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının çevre sorunlarına yönelik farkındalıkları ile yaptıkları spor türü arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek için varyans analizi yapılmış ve sonuçlar Tablo 6’de verilmiştir.

Tablo 6: Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının çevre sorunlarına yönelik farkındalıkları ile yaptıkları spor türü arasındaki farklılığı gösteren varyans analizi (ANOVA) sonuçları

	Yapılan Spor Türü	N	X	sd	f	p
ÇFÖ	Açık alan sporları	168	66,85			
TOPLAM	Kapalı alan sporları	149	66,27	378	0,13	0,27
	Doğa sporları	63	68,09			

Tablo 6’da da görüldüğü gibi; araştırmaya katılan öğrencilerin 168’ i “Açık alan sporları”, 149’u " Kapalı alan sporları", 63’ ü ise " Doğa sporları" ile uğraşmaktadır. Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının çevre sorunlarına yönelik farkındalıkları ile yaptıkları spor türü arasındaki farklılığı belirlemek amacıyla yapılan varyans analizi testi sonuçlarına göre, $p > 0,05$ olduğundan adayların çevre sorunlarına yönelik farkındalıkları ile yaptıkları spor türü arasında anlamlı bir farklılık olmadığı söylenebilir ($p = 0,27$). Farkındalık seviyesinin yapılan spor türüne göre farklılık göstermemesini adayların belirttikleri spor türünü ne ölçüde ve ne kadar zamandır yaptıkları ile ilişkili olmasına yorumlamaktayım. Literatürde benzer değişkenlerle ilgili araştırmaya rastlanamamıştır.

Alt Problem 1.6’ ya İlişkin Bulgular ve Yorum

Alt Problem 1.6: Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının çevre sorunlarına yönelik farkındalıkları ile öğrenim gördükleri üniversiteler arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının çevre yönelik farkındalıkları ile öğrenim gördükleri üniversite arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek için varyans analizi yapılmış ve sonuçlar Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7: Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının çevre sorunlarına yönelik farkındalıkları ile öğrenim gördükleri üniversite arasındaki farklılığı gösteren varyans analizi (ANOVA) sonuçları

	Öğrenim Gördükleri Üniversite	N	X	sd	f	p
ÇFÖ TOPLAM	Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi	95	66,13			
	Aksaray Üniversitesi	95	65,19			
	Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	95	65,48	378	0,33	0,63
	Kayseri Erciyes Üniversitesi	95	67,85			

Tablo 7’de de görüldüğü gibi beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının çevre sorunlarına yönelik farkındalıkları ile öğrenim gördükleri üniversite arasındaki farklılığı belirlemek amacıyla yapılan varyans analizi testi sonuçlarına göre, $p > 0,05$ olduğundan adayların çevre sorunlarına yönelik farkındalıkları ile öğrenim gördükleri üniversite arasında anlamlı bir farklılık olmadığı söylenebilir ($p = 0,63$). Adayların farkındalık seviyelerinin öğrenim gördükleri üniversiteye göre farklılık göstermemesini üniversitelerinde çevre ile ilgili bir ders almamalarına ve her ne kadar farklı üniversitelerde olsalar da benzer ve yakın kültürlere sahip olmalarına yormaktayım. Literatürde konu ile ilgili benzer bir araştırmaya rastlanmamıştır.

İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Alt Problem 2: Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının çevre sorunlarına yönelik tutumları ne düzeydedir?

Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının çevresel tutumlarını belirlemek üzere, adayların Çevre Sorunlarına Yönelik Tutum Ölçeğinden aldıkları toplam puanların frekans, aritmetik ortalama ve standart sapmaları hesaplanmıştır. Sonuçlar Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8: Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının “Çevre Sorunlarına Yönelik Tutum Ölçeği”nden aldıkları puanların toplam frekans, aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri

ÇTÖ	N	Min.	Max.	X	S
TOPLAM	380	0	90	71,29	12,73

Tablo 8’de görüldüğü gibi, adayların ölçekten aldıkları puanların aritmetik ortalaması ($X = 72,29$), maksimum puana daha yakın olduğundan adayların çevre sorunlarına yönelik tutum düzeylerinin yüksek olduğu söylenebilir. Adayların tutum düzeyinin yüksek seviyede olumlu olmasını adaylarının çevreye gösterdikleri ilgi düzeyine ve eğitim hayatlarının kendilerinde oluşturduğu yorum yapma ve çıkarım gücüne dayandırmaktayım.

Alt Problem 2.1’ e İlişkin Bulgular ve Yorum

Alt Problem 2.1: 1.1. Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının çevre sorunlarına yönelik tutumları cinsiyete göre farklılık göstermekte midir?

Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının çevre sorunlarına yönelik tutumlarının cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için ölçekten elde edilen veriler üzerinde t testi analizi yapılmıştır. Bu analiz sonucunda elde edilen veriler Tablo 9’da gösterilmiştir.

Tablo 9: Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının çevre sorunlarına yönelik tutumları ile cinsiyet arasındaki farklılığı gösteren t testi sonuçları

ÇTÖ	Cinsiyet	N	X	s	sd	t	p
TOPLAM	Kız	160	71,65	10,33	378	0,51	0,75
	Erkek	220	70,64	11,49			

Tablo 9’da görüldüğü gibi, araştırmaya katılan öğretmen adaylarının 160’ı kadın, 220’si erkektir. beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının çevre sorunlarına karşı tutumları ve cinsiyetleri arasındaki farklılığı belirlemek için yapılan bağımsız gruplar t testi sonuçlarına göre adayların çevre sorunlarına yönelik tutumları ve cinsiyetleri arasında önemli bir fark yoktur. ($p = 0,75$).). Tutum düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre farklılık göstermemesini tutum düzeyinin cinsiyete göre farklılık gösterebilecek bir özellik olmamasına ve tutum düzeylerinin cinsiyete göre farklılık göstermemesinde adayların kız yada erkek farketmeksizin aynı çevrede yaşıyor olmaları ve doğal çevre ile ilgili benzer sorunlardan haberdar olmalarına yorumluyorum.

Alt Problem 2.2' ye İlişkin Bulgular ve Yorum

Alt Problem 2.2: Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının çevre sorunlarına yönelik tutumları en uzun süre yaşadıkları yerleşim birimine göre farklılık göstermekte midir?

Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarına yönelik tutumları ile en uzun süre yaşadıkları yerleşim birimi arasındaki farklılığı gösteren t testi sonuçlarının çevre sorunlarına yönelik tutumlarının en uzun süre yaşadıkları yerleşim birimine göre farklılık gösterip göstermediğini incelemek amacıyla t testi yapılmıştır. Bu analiz sonuçları Tablo 10'da verilmiştir.

Tablo 10: Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarına yönelik tutumları ile en uzun süre yaşadıkları yerleşim birimleri arasındaki farklılığı gösteren t testi sonuçları

ÇTÖ	En uzun süre yaşanılan yer	N	X	s	sd	t	p
TOPLAM	Kırsal bölge	79	69,93	10,19	378	-0,41	0,59
	Kentsel bölge	301	70,47	11,03			

Tablo 10'da görüldüğü gibi, araştırmaya katılan adayların 79'u kırsal bölgede, 301'i ise kentsel bölgede en uzun süre yaşamışlardır. Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının çevre sorunlarına yönelik tutumları ile en uzun süre yaşadıkları yerleşim birimi arasındaki farklılığı belirlemek amacıyla yapılan bağımsız t testi sonuçlarına göre, $p > 0,05$ olduğundan adayların çevre sorunlarına yönelik tutumları ile en uzun süre yaşadıkları yerleşim birimi arasında anlamlı bir farklılık olmadığı söylenebilir ($p = 0,59$). Adayların tutum düzeylerinin en uzun süre yaşadıkları bölgeye göre farklılık göstermemesini genel olarak benzer çevreden yetişmiş insanlar olmalarına yorumlamaktayım.

Alt Problem 2.3' e İlişkin Bulgular ve Yorum

Alt Problem 2.3: Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının çevre sorunlarına yönelik tutumları annelerinin eğitim düzeyine göre farklılık göstermekte midir?

Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının çevre sorunlarına yönelik tutumları ile annelerinin eğitim düzeyi arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını incelemek için tek yönlü varyans analizinden (ANOVA) yararlanılmıştır. Bu analiz sonuçları Tablo 11’de görülmektedir.

Tablo 11: Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının çevre sorunlarına yönelik tutumları ile annelerinin eğitim düzeyleri arasındaki farklılığı gösteren varyans analizi (ANOVA) sonuçları

	Annelerin Eğitim Düzeyi	N	X	sd	f	p
ÇTÖ TOPLAM	İlköğretim	195	71,27	378	0,17	0,28
	Ortaöğretim	106	68,19			
	Ön lisans	24	67,94			
	Lisans	23	68,47			
	Lisansüstü	11	70,09			
	Okuryazar değil	19	68,25			

Tablo 11’de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının annelerinin 195’i ilköğretim, 106’sı ortaöğretim, 24’ü ön lisans, 23’ü lisans, 11’i lisansüstü mezunudur; 19’u ise okuryazar değildir. Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının çevre sorunlarına yönelik tutumları ile annelerinin eğitim düzeyi arasındaki farklılığı belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre, $p > 0,05$ olduğundan adayların çevre sorunlarına yönelik tutumları ile annelerinin eğitim düzeyi arasında anlamlı bir farklılık olmadığı söylenebilir ($p = 0,28$). Adayların tutum seviyelerinin anne eğitim seviyesine göre farklılık göstermemesini annelerin çevre sorunlarına yönelik tutumlarının çocuklarını etkileyecek kadar olumlu yönde olmamasına yorumlamaktayım

Alt Problem 2.4’ e İlişkin Bulgular ve Yorum

Alt Problem 2.4: Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının çevre sorunlarına yönelik tutumları babalarının eğitim düzeyine göre farklılık göstermekte midir?

Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının çevre sorunlarına yönelik tutumları ile babalarının eğitim düzeyi arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 12’de görülmektedir.

Tablo 12: Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının çevre sorunlarına yönelik tutumları ile babalarının eğitim düzeyi arasındaki farklılığı gösteren varyans analizi (ANOVA) sonuçları

	Babaların Eğitim Düzeyi	N	X	sd	f	p
ÇTÖ TOPLAM	İlköğretim	122	69,32	378	0,47	0,61
	Ortaöğretim	146	68,21			
	Ön lisans	36	70,77			
	Lisans	46	68,45			
	Lisansüstü	18	71,19			
	Okuryazar değil	12	70,25			

Tablo 12’de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının babalarının 120’si ilköğretim, 146’sı ortaöğretim, 36’sı ön lisans, 46’sı lisans, 18’i lisansüstü mezundur; 12’si ise okuryazar değildir. Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının çevre sorunlarına yönelik tutumları ile babalarının eğitim düzeyi arasındaki farklılığı belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre, $p > 0,05$ olduğundan adayların çevre sorunlarına yönelik tutumları ile babalarının eğitim düzeyi arasında anlamlı bir farklılık olmadığı söylenebilir ($p = 0,61$). Adayların tutum seviyelerinin baba eğitim seviyesine göre farklılık göstermemesini annelerin çevre sorunlarına yönelik tutumlarının çocuklarını etkileyecek kadar olumlu yönde olmamasına yorumlamaktayım

Alt Problem 2.5’ e İlişkin Bulgular ve Yorum

Alt Problem 2.5: Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının çevre sorunlarına yönelik tutumları ile yaptıkları spor türü arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının çevre sorunlarına yönelik tutumları ile yaptıkları spor türü arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek için varyans analizi yapılmış ve sonuçlar Tablo 13’de verilmiştir.

Tablo 13: Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının çevre sorunlarına yönelik tutumları ile yaptıkları spor türü arasındaki farklılığı gösteren varyans analizi (ANOVA) sonuçları

	Yapılan Spor Türü	N	X	sd	f	p
ÇTÖ	Açık alan sporları	168	71,15			
TOPLAM	Kapalı alan sporları	149	70,94	378	0.21	0,39
	Doğa sporları	63	72,03			

Tablo 6’da da görüldüğü gibi; araştırmaya katılan öğrencilerin 168’ i “Açık alan sporları”, 149’u " Kapalı alan sporları", 63’ ü ise " Doğa sporları" ile uğraşmaktadır. Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının çevre sorunlarına yönelik tutumları ile yaptıkları spor türü arasındaki farklılığı belirlemek amacıyla yapılan varyans analizi testi sonuçlarına göre, $p > 0,05$ olduğundan adayların çevre sorunlarına yönelik tutumları ile yaptıkları spor türü arasında anlamlı bir farklılık olmadığı söylenebilir ($p = 0,39$). Tutum seviyesinin yapılan spor türüne göre farklılık göstermemesini adayların belirttikleri spor türünü ne ölçüde ve ne kadar zamandır yaptıkları ile ilişkili olmasına yorumlamaktayım. Literatürde benzer değişken ile ilgili bir çalışmaya rastlanamamıştır.

Alt Problem 2.6’ ya İlişkin Bulgular ve Yorum

Alt Problem 2.6: Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının çevre sorunlarına yönelik tutumları ile öğrenim gördükleri üniversite arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının çevre yönelik tutumları ile öğrenim gördükleri üniversite arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek için varyans analizi yapılmış ve sonuçlar Tablo 14’de verilmiştir.

Tablo 14: Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının çevre sorunlarına yönelik tutumları ile öğrenim gördükleri üniversite arasındaki farklılığı gösteren varyans analizi (ANOVA) sonuçları

	Öğrenim Gördükleri Üniversite	N	X	sd	f	p
ÇTÖ TOPLAM	Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi	95	71,49			
	Aksaray Üniversitesi	95	70,23			
	Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	95	68,98	378	0,39	0,52
	Kayseri Erciyes Üniversitesi	95	72,14			

Tablo 14’de de görüldüğü gibi beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının çevre sorunlarına yönelik tutumları ile öğrenim gördükleri üniversite arasındaki farklılığı belirlemek amacıyla yapılan varyans analizi testi sonuçlarına göre, $p > 0,05$ olduğundan adayların çevre sorunlarına yönelik tutumları ile yaptıkları spor türü arasında anlamlı bir farklılık olmadığı söylenebilir ($p = 0,52$). Öğretmen adaylarının tutum düzeylerinin öğrenim gördükleri üniversiteye göre farklılık göstermemesinde üniversite bünyesinde çevre ile ilgi ayrı bir ders verilmemesine bağlamaktayım. Çevre sorunlarına yönelik tutum düzeyleri ile öğrenim görülen üniversite arasındaki farklılığı araştıran çok fazla araştırma bulunmamaktadır.

Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Alt Problem 3: Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının çevre sorunlarına yönelik farkındalıkları ile tutumları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının çevre sorunlarına yönelik farkındalıkları ile tutumları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını belirleyebilmek amacıyla Pearson Korelasyon hesaplaması yapılmıştır. Sonuçlar Tablo 15’te görülmektedir.

Tablo 15: Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının çevre sorunlarına yönelik farkındalıkları ile tutumları arasında anlamlı bir ilişkiyi Gösteren Pearson Korelasyon Hesaplamaları

	N	r	p
ÇFÖ Toplam	380	0,07	0,66
ÇTÖ Toplam	380		

Tablo 15’de görüldüğü gibi, adayların çevre sorunlarına yönelik farkındalıkları ile tutumları arasındaki ilişkiyi gösteren Pearson Korelasyon katsayısı 0,30 – 0,00 arasında olduğundan bu iki değişken arasında düşük düzeyde pozitif bir ilişki olsa da $p > 0,05$ olduğundan adayların çevre sorunlarına yönelik farkındalıkları ile tutumları arasında anlamlı bir ilişki olmadığı sonucuna varılabilir ($p=0,66$). Farkındalık ve tutum seviyeleri arasında anlamlı bir ilişki çıkmamasını kavramların her ne kadar benzer durumlara vurgu yapar gibi görünse de farklı anlamlar ve durumları belirtmesine yorumlamaktayım. Literatürde konu ile ilgili benzer bir araştırmaya rastlanamamıştır.

BÖLÜM V

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmanın bu bölümünde, bulgular ışığında elde edilen sonuçlar üzerinde durulmuştur. Bunun yanında araştırma sonuçları neticesinde, çevre ve çevre sorunları ile alakalı konularda araştırma yapmak isteyen araştırmacılara ve eğitmenlere yönelik tavsiyelerde bulunulmuştur.

5.1. SONUÇLAR

Bu çalışmanın amacı, beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının farkındalık ve tutumlarını saptamak, adaylarının çevre sorunlarına ilişkin farkındalık ve tutumları ile beş değişken arasında bulunan farklılıkların (cinsiyetleri, ebeveynlerinin eğitim düzeyleri, yaptıkları spor türü, en uzun süre yaşadıkları yerleşim ve öğrenim gördükleri üniversite) saptanması ve çevre sorunlarına yönelik farkındalık ve tutumları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını belirlemektir. Araştırmanın sonuçları:

Alt Problem 1: Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının çevre sorunlarına yönelik farkındalıkları ne düzeydedir?

Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının çevresel farkındalıklarını belirlemek üzere, adayların Çevresel Farkındalık Ölçeğinden aldıkları toplam puanların frekans, aritmetik ortalama ve standart sapmaları hesaplanmıştır. Buna göre adayların ölçekten aldıkları puanların aritmetik ortalaması ($X = 68,21$), maksimum puan olan 88' e daha yakın olduğundan adayların çevre sorunlarına yönelik yüksek düzeyde farkındalığa sahip oldukları görülmüştür.

Yapıcı (2009) ilköğretim öğretmen adaylarının çevreye ilişkin tutumlarını incelediği çalışmasında üniversite öğrencilerinin çevreye yönelik farkındalık düzeylerinin yüksek düzeyde olduğunu tespit etmiştir.

Toparslan (2017), öğretmen adaylarının çevre sorunlarına yönelik farkındalık ve tutum düzeylerinin belirlenmesi adlı çalışmasının sonucunda bu çalışma ile benzer

şekilde çevreye yönelik farkındalık düzeylerinin yüksek düzeyde olduğunu saptamıştır.

Akçay ve Pekel (2017) Araştırmalarında öğretmen adaylarının çevresel bilinçlerini ve çevresel duyarlılıklarını bazı değişkenler açısından incelemiştir ve çalışmalarında benzer sonuca ulaşmışlardır.

Yukarıdaki araştırmalar benim sonucumu destekler niteliktedir. Farkındalık düzeyinin yüksek olmasında öğretmen adaylarının çevreye gösterdikleri ilgi düzeyine ve eğitim hayatlarının kendilerinde oluşturduğu yorum yapma ve çıkarım gücüne dayalı olduğunu düşünüyorum. Çevre sorunlarına yönelik farkındalık kavramı ve bu kavram üzerinden yapılan araştırma sayısı bir hayli kısıtlıdır. Araştırma sayısı artırılarak literatüre katkı sağlanmalıdır.

Bu çalışmaların aksine, Oğuz, Çakıcı ve Kavas (2010) araştırmalarında, Ankara'da ki üniversite öğrencilerinin çevresel farkındalığını saptamayı hedeflemiş ve araştırma neticeleri, öğrencilerin çevre sorunları ile ilgili birçok ders almasına rağmen beklenenden daha az çevresel farkındalık ve davranışa sahip olduklarını ortaya koydu.

Oğuz, Çakıcı ve Kavas (2010) nın araştırmalarında farklı sonuçlara ulaşmasını araştırmayı uyguladıkları üniversitedeki öğrencilerin çevreye karşı olan farkındalıklarının aldıkları derslerden etkilenmemesine ve araştırma yapılan bölge, üniversite, bölümlerin farklılığına yorumlamaktayım.

Alt Problem 1.1: Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının çevre sorunlarına yönelik farkındalıkları cinsiyete göre farklılık göstermekte midir?

Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının çevre sorunlarına yönelik farkındalıklarının cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediğini belirleyebilmek amacıyla ölçekten elde edilen veriler üzerinde t testi analizi yapılmıştır. $p > 0,05$ olduğundan adayların çevre sorunlarına yönelik farkındalıkları ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür ($p = 0,63$).

Toparslan (2017), öğretmen adaylarının çevre sorunlarına yönelik farkındalık ve tutum düzeylerinin belirlenmesi adlı çalışmasının sonucunda bu çalışma ile benzer

şekilde çevreye yönelik farkındalık düzeylerinin cinsiyete göre farklılık göstermediği sonucuna varmıştır.

Farkındalık düzeylerinin cinsiyete göre farklılık göstermemesinde adayların kız yada erkek farketmeksizin aynı çevrede yaşıyor olmaları ve doğal çevre ile ilgili benzer sorunlardan haberdar olmalarına yorumluyorum.

Yapıcı (2009) ise, ilköğretim öğretmen adaylarının çevreye ilişkin tutumlarını incelediği çalışmasında üniversite öğrencilerinin çevreye yönelik farkındalık düzeylerinin cinsiyete göre kızlar lehine farklılık gösterdiği sonucuna varmıştır. Şahin ve Doğu (2018), Okul öncesi öğretmen adaylarının çevre sorunlarına yönelik davranış puanlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılıklar gösterdiği sonucuna ulaşmışlardır.

Yapıcı (2009) ve Şahin ve Doğu (2018) nun benim çalışmamla farklı sonuçlara ulaşılma sebebinin kullanılan ölçek ve anlık olarak değişkenlik gösterebilen cevaplandırıcı düşüncelerine bağlamaktayım.

Alt Problem 1.2: Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının çevre sorunlarına yönelik farkındalıkları en uzun süre yaşadıkları yerleşim birimine göre farklılık göstermekte midir?

Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının çevre sorunlarına yönelik farkındalıklarının en uzun süre yaşadıkları yerleşim birimine göre farklılık gösterip göstermediğini incelemek amacıyla t testi analizi yapılmıştır. $p > 0,05$ olduğundan adayların çevre sorunlarına yönelik farkındalıkları ile en uzun süre yaşadıkları yerleşim birimi arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür ($p = 0,68$). Sonuçların yaşanılan çevreye göre farklılık göstermemesinde öğretmen adaylarının yaşadıkları çevrenin kendilerine ekstradan bir farkındalığa ulaşma becerisi kazandırmadığından ve adayların farkındalık düzeylerinin en uzun süre yaşadıkları bölgeye göre farklılık göstermemesini genel olarak benzer çevreden yetişmiş insanlar olmalarına yorumlamaktayım.

Çevre sorunlarına yönelik farkındalık düzeyleri ile yaşanılan yerleşim birimi arasındaki farklılığı araştıran bir çalışmaya rastlanamamıştır literatürde. Bu araştırmalara daha çok ilgi gösterilerek konu hakkındaki araştırma sayısının artırılması gerektiği düşüncesindeyim.

Alt Problem 1.3: Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının çevre sorunlarına yönelik farkındalıkları annelerinin eğitim düzeyine göre farklılık göstermekte midir?

Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının çevre sorunlarına yönelik farkındalıklarının annelerinin eğitim düzeyine göre farklılık gösterip göstermediği tek yönlü varyans analizi ile incelenmiştir. $p > 0,05$ olduğundan adayların çevre sorunlarına yönelik farkındalıkları ile annelerinin eğitim düzeyi arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür ($p = 0,31$). Anne eğitim düzeylerinin sonuçlara etki etmemesinin sebebinin çevre ile ilgili farkındalık becerilerini çocuklarına aktaracak denli yeterli düzeyde bilgiye sahip olmamalarına yormaktayım.

Çevre sorunlarına yönelik farkındalık düzeyleri ile ebeveyn eğitim düzeyleri arasındaki farklılığı araştıran bir çalışmaya rastlanamamıştır literatürde. Bu araştırmalara daha çok ilgi gösterilerek konu hakkındaki araştırma sayısının artırılması gerektiği düşüncesindeyim.

Alt Problem 1.4: Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının çevre sorunlarına yönelik farkındalıkları babalarının eğitim düzeyine göre farklılık göstermekte midir?

Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının çevre sorunlarına yönelik farkındalıklarının babalarının eğitim düzeyine göre farklılık gösterip göstermediğini belirleyebilmek amacıyla tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. $p > 0,05$ olduğundan adayların çevre sorunlarına yönelik farkındalıkları ile babalarının eğitim düzeyi arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür ($p = 0,47$). Baba eğitim düzeylerinin sonuçlara etki etmemesinin sebebinin çevre ile ilgili farkındalık becerilerini çocuklarına aktaracak kadar yeteri düzeyde bilgiye sahip olmamalarına yormaktayım.

Çevre sorunlarına yönelik farkındalık düzeyleri ile ebeveyn eğitim düzeyleri arasındaki farklılığı araştıran çok fazla araştırma bulunmamaktadır. Bu araştırmalara daha çok ilgi gösterilerek konu hakkındaki araştırma sayısının artırılması gerektiği düşüncesindeyim.

Alt Problem 1.5: Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının çevre sorunlarına yönelik farkındalıkları ile yaptıkları spor türleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının çevre sorunlarına yönelik farkındalıkları ile yaptıkları spor türü arasında anlamlı bir ilişki arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını belirlemek amacıyla t testi analizi yapılmıştır. $p > 0,05$ olduğundan adayların çevre sorunlarına yönelik farkındalıkları ile yaptıkları spor türü arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür ($p = 0,27$). Doğa sporları ile ilgilenen adayların çevre sorunlarına yönelik farkındalık düzeylerinin daha yüksek olacağı düşüncesindeyim lakin çıkan sonuçlar anlamlı bir fark olmadığı yönünde. Farkındalık seviyesinin yapılan spor türüne göre farklılık göstermemesini adayların belirttikleri spor türünü ne ölçüde ve ne kadar zamandır yaptıkları ile ilişkili olmasına yorumlamaktayım.

Literatürde benzer değişkenle ilgi araştırmaya rastlanmamıştır. Bu araştırmalara daha çok ilgi gösterilerek konu hakkındaki araştırma sayısının artırılması gerektiği düşüncesindeyim.

Alt Problem 1.6: Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının çevre sorunlarına yönelik farkındalıkları ile öğrenim gördükleri üniversiteler arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının çevreye yönelik farkındalıkları ile öğrenim gördükleri üniversite arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını belirlemek için varyans analizi yapılmıştır. $p > 0,05$ olduğundan adayların çevre sorunlarına yönelik farkındalıkları ile öğrenim gördükleri üniversite arasında anlamlı bir ilişki olmadığı saptanmıştır ($p = 0,63$). Adayların farkındalık seviyelerinin öğrenim gördükleri üniversiteye göre farklılık göstermemesini üniversitelerinde çevre ile ilgili bir ders almamalarına ve her ne kadar farklı üniversitelerde olsalar da benzer ve yakın kültürlere sahip olmalarına yormaktayım.

Literatürde konu ile ilgili benzer bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu araştırmalara daha çok ilgi gösterilerek konu hakkındaki araştırma sayısının artırılması gerektiği düşüncesindeyim.

Alt Problem 2: Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının çevre sorunlarına yönelik tutumları ne düzeydedir?

Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının çevre sorunlarına ilişkin tutumlarını belirlemek üzere, adayların Çevresel Tutum Ölçeğinden aldıkları toplam puanların aritmetik ortalama, frekans ve standart sapmaları belirlenmiştir. Bu doğrultuda öğretmen adaylarının ölçekten aldıkları puanların aritmetik ortalaması ($X = 71,29$), maksimum puan olan 90' a daha yakın olduğundan adayların çevre sorunlarına yönelik olumlu yönde tutumlara sahip oldukları saptanmıştır.

Benzer sonuçlara ulaşan Kayalı (2010), farklı branşlardan öğretmen adaylarının çevre sorunlarına yönelik tutumlarını incelemektedir. Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi'nde ki toplam 219 öğretmen adayına çevresel tutum testi yapmış ve adayların çevre sorunları konusunda olumlu tutumda olduğunu belirtmiştir.

Yine benzer şekilde Polat (2012), Gazi Üniversitesi İlköğretim Bölümü 1. ve 2. sınıf öğrencileri üzerinde yapılan çalışma sonucunda öğrencilerin çevre sorunlarına yönelik tutumlarının çok yüksek olduğunu bulmuşlardır.

Benim çalışmamı destekler nitelikte sonuçlara ulaşan Yenice ve Arkadaşları (2016) Fen bilgisi öğretmenlerinin çoklu zekâları ile çevreye karşı tutumları arasındaki ilişki üzerine yaptıkları çalışmalar sonucunda, çevreye yönelik tutumlarının orta ve olumlu olduğunu bulmuşlardır.

Bu çalışmalar ile benzer sonuçlara ulaşan Aslı (2018), 4 farklı devlet üniversitesinde okuyan 712 fen bilgisi öğretmen adayları üzerine yaptıkları çalışmalar sonucunda çevre sorunlarına karşı olumlu tutum içinde bulunduğunu tespit etmiştir.

Tutum düzeyinin yüksek olmasında adaylarının çevreye gösterdikleri ilgi düzeyine ve eğitim hayatlarının kendilerinde oluşturduğu yorum yapma ve çıkarım gücüne dayalı olduğunu düşünüyorum.

Farklı sonuçlara ulaşan, Erol (2005) Pamukkale Üniversitesi sınıf öğretmenliği öğrencilerine yaptığı çalışmada öğrencilerin tutumlarının yetersiz seviyede olduğunu saptamıştır.

Yine farklı sonuçlara ulaşan Arık ve Yılmaz (2017) Fen bilgisi öğretmenlerinin çevre sorunlarına ilişkin tutumları ve çevre kirliliği konusundaki metaforik algılarının araştırılması sonucunda fen bilgisi öğretmen adaylarının çevre

sorunlarına alışık oldukları, fakat çevresel tutum puanlarının orta düzeyde olduğu görülmüştür.

Tutum düzeylerinin bu araştırmalarda farklı çıkmasını araştırmanın uygulandığı bölge ve okul ve öğretmenlik branşının farklı olmasına yorumlamaktayım.

Alt Problem 2.1: Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının çevre sorunlarına yönelik tutumları cinsiyete göre farklılık göstermekte midir?

Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının çevre sorunlarına ilişkin tutumlarının cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediğini saptamak için ölçekten gelen veriler üstünde t testi analizi uygulanmıştır. $p > 0,05$ olduğundan adayların çevre sorunlarına ilişkin tutumları ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($p = 0,75$).

Benim araştırmamı destekler nitelikte Demirel ve arkadaşları (2009), üniversite öğrencilerinin çevresel tutumlarını çeşitli değişkenler açısından inceledikleri bu çalışmada, üniversite öğrencilerinin çevreye yönelik tutumlarının cinsiyete göre farklılık göstermediği sonucuna varmışlardır.

Benzer şekilde Yurt ve arkadaşları (2010), okul öncesi öğretmenliği bölümü öğrencileri üzerinde yaptıkları çalışmalarında, okul öncesi öğretmen adaylarının tutumlarında cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık saptayamamışlardır.

Akçay ve Pekel (2017) Öğretmen adaylarının çevre bilincinin ve çevresel duyarlılıklarının farklı değişkenler yönünden incelediği araştırmalarında çevre bilinci ve cinsiyet ilişkisinde anlamlı bir farklılık olmadığı saptanmıştır.

Toparlan (2017), öğretmen adaylarının çevre sorunlarına ilişkin farkındalık ve tutum düzeylerinin belirlenmesi adlı çalışmasının sonucunda çevreye yönelik tutum düzeyinin cinsiyete göre farklılık göstermediği sonucuna varılmıştır.

Tutum düzeylerinin cinsiyete göre farklılık göstermemesinde adayların kız yada erkek farketmeksizin aynı çevrede yaşıyor olmaları ve doğal çevre ile ilgili benzer sorunlardan haberdar olmalarına yorumluyorum.

Benim çalışmamın aksine Şama (2003), Üniversite öğrencilerinin çevresel tutumları üzerine yaptığı çalışmada, kızların erkeklere karşı çevre sorunlarına daha olumlu tutumları olduğu sonucuna varmıştır.

Erol ve Gezer (2006) ise, ilköğretim öğretmen adaylarının çevresel tutumları konusundaki çalışmalarında, kız öğrencilerin erkek öğrencilere nazaran çevre sorunlarına ilişkin tutumlarının daha olumlu olduğu sonucuna varmışlardır.

Kayalı (2010), çalışmasında kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha olumlu çevresel tutumları olduğu tespit edilmiştir.

Arık ve Yılmaz (2017) Fen bilimleri öğretmen adaylarının çevre sorunlarına ilişkin tutumları ve çevre kirliliğine yönelik metaforik algıları isimli çalışmalarının neticesinde, öğretmen adaylarının çevre sorunlarına ilişkin tutum puanlarının kızlar lehine daha yüksek olduğu görülmüştür.

Benin çalışmamla farklı sonuçlara ulaşılma sebebinin kullanılan ölçek ve anlık olarak değişkenlik gösterebilen cevaplandırıcı düşüncelerine bağlamaktayım.

Alt Problem 2.2: Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının çevre sorunlarına yönelik tutumları en uzun süre yaşadıkları yerleşim birimine göre farklılık göstermekte midir?

Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının çevre sorunlarına yönelik tutumlarının en uzun süre yaşadıkları yerleşim birimine göre farklılık gösterip göstermediğini incelemek amacıyla t testi analizi yapılmıştır. $p > 0,05$ olduğundan öğretmen adaylarının çevre sorunlarına ilişkin tutumları ile en uzun süre yaşadıkları yerleşim alanı arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür ($p = 0,59$).

Çalışmamı destekler nitelikte benzer sonuçlara ulaşan Demirel ve arkadaşları (2009), üniversite öğrencilerin çevresel tutumlarını çeşitli değişkenler açısından inceledikleri araştırmalarında da, üniversite öğrencilerinin çevreye karşı tutumları, en uzun süre yaşadıkları yere göre farklılık göstermediği sonucuna varmışlardır.

Yurt ve arkadaşları (2010), okul öncesi öğretmen adaylarının çevresel tutumlarını inceledikleri araştırmalarında adaylarının çevresel tutumlarında yaşadıkları bölgeye göre anlamlı bir farklılık saptanamamıştır.

Arık ve Yılmaz (2017) Fen bilimleri öğretmen adaylarının çevre sorunlarına karşı tutumları ve çevre kirliliğine ilişkin metaforik algıları hakkındaki araştırmaları sonucunda fen bilgisi öğretmen adaylarının tutum puanlarının yaşadıkları yer türüne göre farklılık göstermediği sonucuna varmışlardır.

Sonuçların yaşanılan çevreye göre farklılık göstermemesinde öğretmen adaylarının yaşadıkları çevrenin tutumlarını olumlu yönde fark yaratacak düzeyde etkisinin olmamasına ve adayların genel olarak benzer çevreden yetişmiş insanlar olmalarına yorumlamaktayım.

Araştırmamla farklı sonuçlara ulaşan Şama (2003), Öğretmen adaylarının çevresel tutumları hakkında yaptıkları çalışmalarında, büyük yerleşim alanlarında yaşayanların çevre sorunlarına karşı küçük yerleşim alanlarında yaşayanlardan daha olumlu bir tutum gösterdikleri sonucuna varılmıştır.

Özmen ve arkadaşları (2005), üniversite talebelerinin çevresel tutumlarını farklı değişkenler yönünde araştıran çalışmalarında, şehir merkezinde yaşayan öğrencilerin çevre sorunlarına karşı olumlu tutumları olduğu sonucuna varmışlardır.

Araştırmacıların farklı sonuca ulaşmalarını araştırmayı yaptıkları üniversite ve öğrencilerin farklı kültürlerden gelen insanlardan meydana gelmesine bağlamaktayım bağlamaktayım.

Alt Problem 2.3: Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının çevre sorunlarına yönelik tutumları annelerinin eğitim düzeyine göre farklılık göstermekte midir?

Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının çevre sorunlarına yönelik tutumlarının annelerinin eğitim düzeyine göre farklılık gösterip göstermediği tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ile incelenmiştir. $p > 0,05$ olduğundan adayların çevre sorunlarına yönelik tutumları ile annelerinin eğitim düzeyi arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür ($p = 0,28$).

Ek ve arkadaşları (2009), çevresel duyarlılık ve farkındalıklarını çeşitli değişkenler açısından inceledikleri araştırmalarında, ebeveynlerin eğitim durumlarının, öğrencilerin çevresel tutumlarını etkilemediği sonucuna ulaşmışlardır.

Arık ve Yılmaz (2017) Fen bilgisi öğretmenlerinin çevre sorunlarına yönelik tutumları ve çevre kirliliği konusundaki metaforik algıları konusundaki araştırmaları

sonucunda, fen bilgisi öğretmen adaylarının çevre sorunlarına yönelik tutum puanlarının anne eğitim düzeyine göre farklılık göstermediği neticesine ulaşmışlardır.

Anne eğitim düzeylerinin sonuçlara etki etmemesinin sebebinin çevre ile ilgili tutumlarının çocuklarını etkileyecek düzeyde olumlu olmadığı kanısındayım. Yukarıdaki benzer çalışmalar da benim ulaştığım sonuçları destekler niteliktedir.

Özmen ve arkadaşları (2005), üniversite öğrencilerinin çevresel tutumlarını farklı parametreler yönünden araştırdıkları çalışmalarında, ebeveyni üniversite mezunu olan öğrencilerin “Çevresel Tutum Ölçeği”nden hakettikleri puanların ortalamalarının daha yüksek olduğu sonucuna varmışlardır.

Kayalı (2010), öğretmen adaylarının çevresel tutumunu incelediği araştırmasında, anne ve babası lise ve üniversite mezunu olan adayların daha olumlu çevresel tutuma sahip olduklarını saptamıştır.

Araştırmacıların farklı sonuçlara ulaşmasını araştırmanın evren ve örnekleminde yer alan ebeveynlerin eğitim düzey oranlarına yormaktayım.

Alt Problem 2.4: Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının çevre sorunlarına yönelik tutumları babalarının eğitim düzeyine göre farklılık göstermekte midir?

Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının çevre sorunlarına yönelik tutumlarının babalarının eğitim düzeyine göre farklılık gösterip göstermediğini belirleyebilmek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. $p > 0,05$ olduğundan adayların çevre sorunlarına yönelik tutumları ile babalarının eğitim düzeyi arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür ($p = 0,61$).

Çevresel tutumla ebeveynlerin ve babanın eğitim durumu arasındaki ilişkiyi inceleyen diğer araştırmalara bakıldığında benin araştırmamı destekler nitelikte Ek ve arkadaşları (2009), üniversite öğrencilerinin farkındalıklarını ve çevresel duyarlılıklarını çeşitli değişkenler yönünden incelemişlerdir. Ebeveynlerin eğitim durumlarının, öğrencilerin çevresel tutumlarını etkilemediği sonucuna ulaşmışlardır.

Yine benzer şekilde Arık ve Yılmaz (2017) Fen bilimleri öğretmen adaylarının çevre sorunlarına karşı tutumları ve çevre kirliliği konusundaki metaforik algıları hakkındaki araştırmaları sonucunda, fen bilgisi öğretmen adaylarının çevre

sorunlarına yönelik tutum puanlarının baba eğitim düzeyine göre farklılık göstermediği neticesine ulaşmışlardır.

Baba eğitim düzeylerinin sonuçlara etki etmemesinin sebebinin çevre ile ilgili tutumlarının çocuklarını etkileyecek düzeyde olumlu olmadığına yormaktayım.

Farklı sonuçlara ulaşan Şama (2003), öğretmen adaylarının çevresel tutumlarını araştırdığı çalışmada, babası lise veya üniversite mezunu olan öğrencilerin çevre sorunlarına ilişkin daha olumlu tutumlar sergilediği neticesine varmıştır.

Yine farklı sonuçlara ulaşan Özmen ve arkadaşları (2005), üniversite öğrencilerinin çevresel tutumlarını farklı parametreler yönünden araştırdıkları çalışmalarında, ebeveyni üniversite mezunu olan öğrencilerin “Çevresel Tutum Ölçeği”nden aldıkları puanlarının ortalamalarının çok daha yüksek olduğu neticesine varmışlardır.

Aynı şekilde Kayalı (2010) da öğretmen adaylarının çevresel tutumunu incelediği araştırmasında, anne ve babası lise ve üniversite mezunu olan adayların daha olumlu çevresel tutuma sahip olduklarını bulmuştur.

Araştırmacıların farklı sonuçlara ulaşmasını araştırmanın evren ve örnekleminde yer alan ebeveynlerin eğitim düzey oranına yormaktayım.

Alt Problem 2.5: Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının çevre sorunlarına yönelik tutumları ile yaptıkları spor türü arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının çevre sorunlarına yönelik tutumları ile yaptıkları spor türü arasında anlamlı bir ilişki arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını belirlemek amacıyla t testi analizi yapılmıştır. $p > 0,05$ olduğundan adayların çevre sorunlarına yönelik tutumları ile yaptıkları spor türü arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür ($p = 0,39$). Doğa sporları ile ilgilenen adayların çevre sorunlarına yönelik tutum düzeylerinin daha olumlu olacağı düşüncesindeyim lakin çıkan sonuçlar anlamlı bir fark olmadığını yönünde. Sonucun bu yönde çıkma sebebinin genel tutum düzeyinin zaten beklenen seviyeden daha olumlu olmasına yorumlamaktayım. Çevre sorunlarına yönelik tutum düzeyleri ile yapılan spor türü arasındaki ilişkiyi araştıran başka bir araştırma bulunmamaktadır literatürde. Bu

konuya daha çok ilgi gösterilerek konu hakkındaki araştırma sayısının artırılması gerektiği düşüncesindeyim.

Alt Problem 2.6: Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının çevre sorunlarına yönelik tutumları ile öğrenim gördükleri üniversite arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının çevreye yönelik tutumları ile öğrenim gördükleri üniversite arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını belirlemek için varyans analizi yapılmıştır. $p > 0,05$ olduğundan adayların çevre sorunlarına yönelik tutumları ile öğrenim gördükleri üniversite arasında anlamlı bir ilişki olmadığı saptanmıştır ($p = 0,52$). Öğretmen adaylarının tutum düzeylerinin öğrenim gördükleri üniversiteye göre farklılık göstermemesinde üniversite bünyesinde çevre ile ilgi ayrı bir ders verilmemesine bağlamaktayım. Çevre sorunlarına yönelik tutum düzeyleri ile öğrenim görülen üniversite arasındaki ilişkiyi araştıran çok fazla araştırma bulunmamaktadır.

Alt Problem 3: Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının çevre sorunlarına yönelik farkındalıkları ile tutumları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının çevre sorunlarına yönelik farkındalıkları ile tutumları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını belirleyebilmek amacıyla Pearson Korelasyon hesaplaması yapılmıştır. Adayların çevre sorunlarına yönelik farkındalıkları ile tutumları arasındaki ilişkiyi gösteren Pearson Korelasyon katsayısı 0,30 – 0,00 arasında olduğundan bu iki değişken arasında düşük düzeyde pozitif bir ilişki olduğu söylenebilir. Ancak $p > 0,05$ olduğundan adayların çevre sorunlarına yönelik farkındalıkları ile tutumları arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür ($p = 0,66$). Düşük düzeyde bir pozitif ilişki olmasının sebebini ise çevre sorunlarına yönelik farkındalık ve tutum kavramlarının çokça benzer özelliklere sahip olmasına bağlamaktayım.

Bütün bu sonuçlar değerlendirildiğinde, çalışmanın neticesinde beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının çevre sorunlarına ilişkin farkındalık düzeylerinin yüksek seviyede ($X = 68,21$) ve tutumlarının da olumlu yönde ($X = 71,29$) olduğu saptanmıştır. Adayların çevre sorunlarına yönelik farkındalık ve tutum düzeyleri ise

beş değişkene göre farklılık göstermemektedir. Ayrıca adaylarının evre sorunlarına ilişkin farkındalık seviyeleri ve tutum düzeyleri arasında bir bağlantı olmadığı tespit edilmiştir. Araştırma sonucunda elde edilen verilere göre beden eğitimi ve spor ğretmenliği bölümü ğrencilerinin evre sorunlarına yönelik farkındalık seviyelerinin yüksek, tutum seviyelerinin ise gayet olumlu olduğu anlaşılmıştır.

5.2. ÖNERİLER

1- Beden eğitimi dersi ve izcilik faaliyetleri diğer branş derslerine göre öğrenci ve öğretmenin doğal çevre ile daha fazla etkileşim ve iletişim halinde olmasına neden olabilir. Çevre eğitiminin doğal çevrede daha yoğun verilebileceği ve bu şekilde öğrencide doğaya ve çevreye yönelik tutum ve bilinç geliştirilebileceği fikrinden yola çıkarak beden eğitimi dersinden çevre eğitimi verilmesinde yararlanabilir. Bu çerçevede beden eğitimi dersinin çevre eğitimi ile ilişkisinin irdelenmesini kapsamlı ve detaylı şekilde inceleyen çalışmalar yapılabilir.

2- Diğer öğretmenlik branşlarındaki adayların farkındalık ve tutum düzeyleri ile beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının çevre sorunlarına yönelik farkındalık ve tutum düzeylerinin kıyaslandığı bir araştırma yapılabilir.

3- Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının çevre sorunlarına yönelik farkındalık ve tutumları ile yaptıkları spor türü arasındaki ilişki daha kapsamlı ve ayrıntılı bir çalışma ile incelenebilir.

4- Ülkenin farklı bölgelerinden üniversitelerin beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının çevre sorunlarına yönelik farkındalık ve tutum düzeyleri incelenip karşılaştırılabilir.

5- Yapılan spor türü ile çevre sorunlarına yönelik farkındalık ve tutum düzeyleri arasındaki ilişkiyi inceleyecek araştırmalar yapılabilir.

6.KAYNAKÇA

- Ak, S. (2008). İlköğretim öğretmen adaylarının çevreye yönelik bilinçlerinin bazı demografik değişkenler açısından incelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu
- Akbaş, T. (2007). Fen Bilgisi öğretmen adaylarında çevre olgusunun araştırılması Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Erzurum
- Akçay, İ. (2006). Farklı ülkelerde okul öncesi öğrencilerine yönelik çevre eğitimi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa
- Akçay. S. ve Pekel F. (2017). Öğretmen Adaylarının Çevre Bilinci ve Çevresel Duyarlılıklarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. **İlköğretim Online** 16(3),1174-1184.
- AKIŞ, S. (2000). Kuzey Kıbrıs'ta çevre bilinci. **Dogus Üniversitesi Dergisi** 7(1), 7-17.
- Aksu, Y. (2009). Fen ve teknoloji ile sınıf öğretmenlerinin çevre sorunlarına yönelik tutumlarının belirlenmesi. Yüksek Lisans Tezi, *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü* , İsparta
- Aktuğ, P. (2001). Kimya eğitiminde çevre, çevre koruma ve çevre kimyası sorunlar ve öneriler. *Bilim Uzmanlığı Tezi. Hacettepe Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara*
- Alım, M. (2006). Avrupa Birliği üyelik sürecinde Türkiye'de çevre ve ilköğretimde çevre eğitimi. **Kastamonu Eğitim Dergisi**, 2, 599-616.
- Aracı, H. (2000). **Okullarda Beden Eğitimi**. Bağırhan Yayınevi. Ankara
- Arslan, M. (1997). Çevre bilincindeki değişimler ve çevre eğitimi. **Eğitim ve Yaşam Dergisi**, 5, 23-26.
- Arık, S. ve Yılmaz, V. (2017) Fen Bilimleri Öğretmen Adaylarının Çevre Sorunlarına Yönelik Tutumları ve Çevre Kirliliğine Yönelik Metaforik Algıları. **Kastamonu Eğitim Dergisi**, 1147-1164.
- Atasoy, E. (2006). **Çevre için eğitim ve çocuk doğa etkileşimi**. Ezgi Kitapevi, İstanbul
- Atasoy, E. (2005). **Çevre için eğitim: İlköğretim öğrencilerinin çevresel tutum ve çevre bilgisi üzerine bir çalışma**. Doktora Tezi, Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa

- Atasoy, E. ve Ertürk, H. (2008). İlköğretim öğrencilerinin çevresel tutum ve çevre bilgisi üzerine bir alan araştırması. *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(2), 105-122.
- Ay, T. (2010). Sosyal bilgiler dersinde çevre bilinci kazandırmada medya ürünlerinden yararlanmaya ilişkin öğrenci görüşleri, *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(8), 76-93.
- Aydemir, M. (2007). *Öğretmenlerin Çevre Konuları Hakkında Bilgilerinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara
- Aydın, O. (2000). Davranış Bilimlerine Giriş. *Anadolu Üniversitesi Yayınları*, 4(1), 11-14.
- Ayhan, F. N. (1999). *İlköğretim ilk üç sınıfındaki öğrencilerin yakın çevre bilincini etkileyen etmenler*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İlköğretim Anabilim Dalı, Ankara
- Başal, H. A. (2003). *Okul öncesi eğitimde uygulamalı çevre eğitimi*. Morpa Yayınları, İzmir
- Bozkurt, O. ve Cansüngü, K. Ö. (2002). İlköğretim öğrencilerinin çevre eğitiminde sera etkisi ile ilgili kavram yanlışları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(3), 67-73.
- Boztaş, D. (2006). Gelismis ve gelismekte olan toplumlarda çevre sorunları. Yüksek Lisans Tezi. Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas
- Bradley, J. C. (2001). Relationship between environmental knowledge and environmental attitude of high school students. *Journal of Environmental Education*, 17-21.
- Buhan, B. (2006). Okul öncesinde görev yapan öğretmenlerin çevre bilinci ve bu okullardaki çevre eğitiminin araştırılması. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul
- Bülbül, Y. (2007). Ortaöğretim çevre ve insan dersinde işbirlikli öğrenme yönteminin öğrencilerin bilimsel süreç becerilerini geliştirmeye yönelik etkisi. Yüksek Lisans Tezi. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Pegem Akademi Yayınları, Ankara

- Campion, P. and Shrum, W. (2002). Environmental attitudes of scientists in developing countries: evidence on ngos and traditional research sectors. *Journal of Asian and African Studies* , 17-42.
- Ceritli, İ. (1996). Çevre sorunları ve çevre eğitim ilişkisi araştırma örneği. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas
- Çabuk, B., & Karacaoğlu, C. (2003). Üniversite öğrencilerinin çevre duyarlılıklarının incelenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi* , 189-198.
- Çalışkan, M. (2002). Yetişkinlerde çevre duyarlılığını etkileyen etmenler. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- Çelikbaş, E. (2006). Lise 1 biyoloji dersi müfredatı içerisinde yer alan ekoloji . Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ortaöğretim Fen ve Matematik Alanları Eğitimi Anabilim Dalı, Ankara
- Çelikkıran, A. (1997). Çevre sorunları ve eğitim (Çevre konusunda formatör öğretmen eğitimi kursu uygulama örneği). Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- Çepel, N. (2006). *Ekoloji, doğal yaşam dünyaları ve insan*. Palme Yayıncılık. Ankara
- Çepel, N. (2006). *Ekoloji, doğal yaşam dünyaları ve insan*. Ankara: Palme Yayıncılık. Ankara.
- Çetin, İ. (2012). Tutum ve türleri. <https://www.tavsiyeyediyorum.com/tumicerik>, 10 ağustos 2018' de alınıştır.
- Çoban, A., Hamamcı, C. ve Keleş, R. (2012). *Çevre Politikası*. İmge Kitapevi. Ankara
- Daştan, H. (1999). Çevre koruma bilinci ve duyarlılığının oluşmasında eğitimin yeri ve önemi. Yüksek Lisans Tezi Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara
- Demircioğlu, Z. ve Aşçı, Z. (2004). *Çoklu zeka teorisine göre geliştirilen ekoloji ünitesinin 9. eğitimde iyi örnekler konferansı*. Sabancı Üniversitesi, İstanbul
- Deniz, H. ve Genç, H. (2007). Çevre bilimi dersi alan ve almayan sınıf öğretmenliği öğrencilerinin çevreye ilişkin tutumları ve çevre bilimi dersindeki başarılarının karşılaştırılması. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* , 20-26.

- DPT. (1997). *Ulusal çevre eylem planı: eğitim ve katılım*. 09.2018 tarihinde <http://ekutup.dpt.gov.tr/cevre/eylempla/doganm.pdf> adresinden alındı.
- DPT, D. P. (1994). *Çevre Özel ihtisas komisyonu raporu*. Devlet Planlama Teskilatı. Ankara
- Dukakis, M. (1994). II. Dünya Savaşı sonrasında Amerika'daki çevre politikaları. *Resources, Conservation and Recycling* , 5-9.
- Eagles, P., & Demare, R. (1999). Factors influencing children's environmental attitudes. *The Journal of Environmental Education* , 33-37.
- Engin, A. C. (2003). *Fen Bilgisi ve Biyoloji öğretmen adaylarının üniversite ekoloji dersi öncesi ve sonrası çevre bilgileri ve tutumları*. Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul
- Erinç, S. (1984). Ortam ekolojisi ve degradasyonel ekosistem değişiklikleri. *İstanbul Üniversitesi Denizbilimleri ve Coğrafya Enstitüsü Yayınları* .
- Erkman, U. (1982). *Mimari tasarım için veri üretim yöntemi olarak çevre analizi*. İ. T. Ü. Mimarlık Fakültesi, İstanbul
- Eroğlu, B. (2009). Fen Bilgisi öğretmen adaylarının küresel ısınma hakkındaki bilgi düzeylerinin belirlenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- Eroğlu, B. ve Aydoğdu, M. (2016). Fen bilgisi öğretmen adaylarının küresel ısınma hakkındaki bilgi düzeylerinin belirlenmesi. *DergiPark*, 6(7) 345-374.
- Erol, G. H. (2005). Sınıf öğretmenliği ikinci sınıf öğrencilerinin çevre ve çevre sorunlarına yönelik tutumları. Yüksek Lisans Tezi. Pamukkale Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Denizli
- Erol, G. H. ve Gezer, K. (2006). Sınıf öğretmeliği ikinci sınıf öğrencilerinin çevre ve çevre sorunlarına yönelik tutumları. *Pamukkale Üniversitesi International Journal Of Environmental and Science Education*, 65-77.
- Erten, S. (2005). Okul öncesi öğretmen adaylarında çevre dostu davranışların araştırılması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* , 91-100.
- Erten, S. (2005). Okul öncesi öğretmen adaylarında çevre dostu davranışlarının araştırılması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 92-100.
- Erten, S., Özdemir, P. ve Güler, T. (2003). Okul Öncesi eğitim kurumlarındaki. *OMEP: Dünya Konsey Toplantısı Ve Konferansı*, 5-11, Aydın

- Esa, N. (2010). Environmental knowledge, attitude and practices of student teachers. *International Research in Geographical and Environmental Education* , 39-50.
- Fikret Berkes, M. K. (1989). Ekoloji ve Çevre Bilimleri. **Remzi Kitapevi**, İstanbul
- French, B. F. (2000). *Dünyanın durumu 2000*. **Tema vakfı yayınları**, İstanbul
- Gambro, J. ve Switzky, H. (1996). A national survey of high school students' environmental knowledge. *The Journal of Environmental Education*, 28-33.
- Gary Barrett, E. O. (2008). *Ekolojinin temel ilkeleri*. **Palme Yayıncılık**, Ankara
- Genbilim. (2011, Eylül 15). *Genbilim*. Kasım 30, 2018 tarihinde [Http://www.genbilim.com/content/view/2315/84/](http://www.genbilim.com/content/view/2315/84/) adresinden alındı
- Geray, C. (1995). Çevre koruma bilinci ve duyarlılığı için halkın eğitimi. *Yeni Türkiye Çevre Özel Sayısı* , 664-669.
- Gezer, K., Köse, S. ve Çokadar, H. (2008). Lise öğrencilerinin çevreye yönelik tutumlarının karşılaştırılması : Buldan örneği. Pamukkale Üniversitesi, *Eğitim Fakültesi dergisi*, 18-24.
- Gökçe, N., Kaya, E., Aktay, S. ve Özden, M. (2007). İlköğretim öğrencilerinin çevreye yönelik tutumları. *İlköğretim Online*, 452-468.
- Görmez, K. (2010). *Çevre sorunları*. Nobel Yayınları, Ankara
- Görmez, K. (2003). *Çevre sorunları ve Türkiye*. Gazi Kitabevi, Ankara
- Görmez, K. (1991). *Türkiye'de Çevre Politikaları*. Gazi Büro, Ankara
- Görümlü, T. (2003). *Liselerde çevreye karşı duyarlılığın oluşturulmasında çevre eğitiminin önemi*. Yüksek Lisans Tezi Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- Gözütok, D. (2011). *Öğretim ilke ve yöntemleri*. Ekinoks, Ankara
- Güven, E. (2013). Çevre sorunlarına yönelik tutum ölçeğinin geliştirilmesi ve öğretmen adaylarının tutumlarının belirlenmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi* , 4(9) 18-24
- Güven, E. ve Aydoğdu, M. (2012). Çevre sorunlarına yönelik farkındalık ölçeğinin geliştirilmesi ve öğretmen adaylarının farkındalık düzeylerinin belirlenmesi *Öğretmen Eğitimi ve Eğitimcileri Dergisi*, 185-202
- Hamamcı, R. ve Keleş, C. (1998). *Çevrebilim*. İmge Kitabevi, Ankara

- Hutton, D. ve Baumeiste, R. (1998). Self-awareness and attitude change: seeing oneself on the central route to persuasion. *Personality and Social Psychology Bulletin*. **Çevre eğitimi ve katılımın sağlanması. Ekoloji Dergisi**, 3-9.
- İleri, R. (1998). Çevre eğitimi ve katılımının sağlanması. *Ekoloji Çevre Dergisi*, 3-9.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2010). Benlik, aile ve insan gelişimi kültürel psikoloji. *Koç Üniversitesi Yayınları*, 6(3), 25
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1998). *İnsan ve İnsanlar: Sosyal Psikolojiye Giriş*. *Evrım Basım Yayın Dağıtım*, İstanbul
- Kahyaoğlu, M. (2009). Öğretmen adaylarının fen ve teknoloji dersinde çevresel problemlerin öğretimine yönelik bakış açıları, hazır bulunuşlukları ve özyeterliliklerinin belirlenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29-40.
- Kahyaoğlu, M. (2011). Problemlerin öğretimine yönelik bakış açıları, hazır bulunuşlukları ve öz-yeterliliklerinin belirlenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi*, 28-40.
- Karasar, N. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemi*. *Nobel Yayın Dağıtım*, Ankara
- Kaya, E., Akıllı, M. ve Sezek, F. (2009). Lise öğrencilerinin çevreye karşı tutumlarının cinsiyet açısından incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 43-54.
- Kayalı, H. (2010). Sosyal Bilgiler, Türkçe ve Sınıf Öğretmenliği öğretmen adaylarının çevre sorunlarına yönelik tutumları. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 2(3), 258-268.
- Keser, Ö. A. (2008). İşbirlikli öğrenme yaklaşımının öğretmen adaylarının çevreye ilişkin tutumlarına etkisi. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu
- Keser, S. (2008). Fen bilgisi öğretmen adaylarının çevreye karşı tutumları. Yüksek Lisans Tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, *Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Bolu
- Kızılaslan, H. ve Kızılaslan, N. (2005). Çevre konularında kırsal halkın bilinç düzeyi. *ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(2), 67-89.
- Kocakurt, Ö. ve Güven, S. (2005). Çevre, Aile ve Çocuk. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 30
- Koçulu, A. (2018). Fen bilgisi öğretmen adaylarının sürdürülebilir kalkınma farkındalıkları ile çevre sorunlarına yönelik tutum ve davranışları arasındaki

ilişkinin incelenmesi . Yüksek Lisans Tezi. Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İlköğretim Anabilim Dalı, Antalya

- Küçükahmet, L. (2011). *Öğretim ilke ve yöntemleri*. Nobel Yayıncılık, Ankara
- Ma, X. ve Bateson, D. (1999). A multivariate analysis of the relationship between attitude toward science and attitude toward the environment. *The Journal of Environmental Education*, 27-32.
- Malkoç, H. (2011). Sınıf öğretmeni adaylarının çevre sorunlarına yönelik tutumlarının ve bilişsel farkındalık becerilerinin incelenmesi. *Dergipark*, 4(1), 20-21.
- McKeown-Ic, R. (2000). Environmental education in the united states: a survey of preservice teacher education program. *The Journal of Environmental Education*, 4-11.
- Mert, M. (2006). Lise öğrencilerinin çevre eğitimi ve katı atıklar konusundaki bilinç düzeylerinin saptanması. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- Meydan, A., Doğu, S. ve Dine, M. (2009). Öğretmen adaylarının çevre sorunları konusundaki farkındalık ve duyarlılıkları. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 153-168.
- Michail, S., Stamou, A. and Stamou, G. (2006). Greek primary school teachers' understanding of current environmental issues: An exploration of their environmental knowledge and images of nature. *North American Association for Enviromental Education*, 320-333.
- Morgill, İ., Yılmaz, A. ve Cingör, N. (2002). Fen eğitiminde çevre ve çevre koruma projesi hazırlamasına yönelik çalışma. *V. Ulusal Fen Bilimleri Ve Matematik Eğitimi Kongresi*, Ankara
- Nurcan Ek (2009). Adnan Menderes Üniversitesinin farklı akademik alanlarında öğrenim gören ilk ve son sınıf öğrencilerinin çevre sorunlarına yönelik tutumları ve duyarlılıkları. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 125-136.
- Orbay, K., Cansaran, A. VE Kalkan, M. (2009). Öğretmen adaylarının küresel ısınmaya bakış açısı. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 85-97
- Ozner, F. (2004). Türkiye’de okul dışı çevre eğitimi ne durumda ve neler yapılmalı? *Biyologlar Derneği*, İzmir
- Özdemir, A. (2003). *İlköğretim Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Çevre Bilgi ve Bilinçlerinin İncelenmesi*. Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İzmir

- Özdemir, A. ve Yapıcı, E. (2010). Öğretmen adaylarının çevre sorunlarına yönelik farkındalık ve ilgi düzeylerinin karşılaştırılması. *Anadolu Doğa Bilimleri Dergisi*, 48-56.
- Özdemir, İ. (2001). *Temel Çevre Sorunları. Kaynak Yayınları*, İstanbul
- Özdemir, O., Yıldız, A. ve Sarışen, Ö. (2004). Tıp fakültesi öğrencilerinin çevre sorunları konusundaki farkındalık ve duyarlılıkları. *Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası*, 117-127
- Özey, R. (2009). *Çevre sorunları. Akif Yayınevi*, İstanbul
- ÖZGEL, Z. T. (2015). Doğa kampı destekli çevre eğitiminin çevre sorunlarına yönelik farkındalık ve tutuma etkisi. *Dergipark*, 3(2), 13
- Özmen, D., Çetinkaya, A. ve Nehir, S. (2005). Üniversite öğrencilerinin çevre sorunlarına yönelik tutumları. *TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni*, 330-344.
- Petegem, P. V., Blicck, A. ve Ogevalle, J. V. (2005). Implementing environmental education in pre-service teacher training. *Environmental Education Research*, 161-171
- Polat, S. (2012). Öğretmen adaylarının çevre sorunlarına yönelik tutumları. *Dergipark*, 1(1), 8-10
- Polat, S. (2012). Öğretmen adaylarının çevre sorunlarına yönelik tutumları. Yüksek Lisans Tezi. Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kayseri
- Sağlam, N. (2006). Erzurum şehir merkezi çevre problemleri çözüm önerileri. *Dergipark*, 24(1), 93
- Said, A. M., Yahaya, N. and Ahmadun, F.-R. (2007). Environmental comprehension and participation of malaysian secondary school students. *Environmental Education Research*, 17-31.
- Senemoğlu, N. (Ankara). *Gelisim Öğrenme ve Öğretim*. Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara
- Sipahioğlu, Ş., Yıldız, K. ve Yılmaz, M. (2005). *Çevre Bilimi. Gündüz eğitim ve yayıncılık*, Ankara
- Sungurtekin, Ş. (2001). Uygulamalı çevre eğitimi projesi kapsamında ana ve ilköğretim okullarında müzik yoluyla çevre eğitimi. *Uludağ Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(32), 167-178
- Şahin ve Doğu, S. D. (2018). Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Çevre Sorunlarına İlişkin Tutum ve Davranışlarının İncelenmesi . *İlköğretim Online* , 1402-1416.

- Şahin, N., Cerrah, L., Saka, A. ve Şahin, B. (2004). Yüksek öğretimde öğrenci merkezli çevre eğitimi dersine yönelik bir uygulama. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24(3), 113-128
- Şahin, S. ve Tuncer, G. (2009). İlköğretim fen bilgisi öğretmen adaylarının çevre eğitimi. *I. Ulusal İlköğretim Kongresi Bildiri Kitabı*, 89
- Şama, E. (2003). Öğretmen adaylarının çevre sorunlarına yönelik tutumları. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23(2), 99-100.
- Tekçe, B. (1995). Çevre duyarlılığı için halk eğitimi: burdur örneği. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara
- Titiz, T. (1995). Çevre sorunları mı yoksa çevrede kristalleşen sorunlar mı? *Yeni Türkiye dergisi*, 5, 48
- Topaloğlu, G. (1999). Çevreye yönelik tutumlar ve çevre. Yüksek Lisans Tezi. Ege Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir
- Toparlan, İ. (2017). Öğretmen adaylarının çevre sorunlarına yönelik farkındalık ve tutum düzeylerinin belirlenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İlköğretim Anabilim Dalı, Ankara
- Topbaş, M. T., Brohi, A. R. ve Karaman, M. R. (1998). Çevre Kirliliği. *T.C. Çevre Bakanlığı*, 340.
- Tuna, M. (2000). Çevre sorunlarının küreselleşmesi. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3, 1-16
- Türkman, A. (2000). *Yaşanabilir bir çevre için*. Dokuz Eylül Yayınları, İzmir
- Türkoğlu, Ç. (2009). Beden eğitimi öğretmenlerinin ve beden eğitimi dersi alan lise öğrencilerinin çevresel boş zaman etkinliklerine katılımlarının çevreye yönelik tutumları ile ilişkisi. Yüksek Lisans Tezi Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Ankara
- Uzun, N. (2007). Ortaöğretim öğrencilerinin çevreye yönelik bilgi ve tutumları üzerine bir çalışma. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- Uzun, N. ve Sağlam, N. (2006). Ortaokul öğrencilerine yönelik çevresel tutum ölçeği geliştirilmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6, 51-54
- Uzun, N. ve Sağlam, N. (2005). Sosyo-ekonomik durumun çevre bilinci ve çevre akademik başarısı üzerindeki etkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7, 194-202
- Uzunoğlu, S. (1996). Çevre eğitiminin amaçları, uğraş alanları ve sorunları. *Celal Bayar Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 4, 7-10

- Ürey, M. (2005). İlköğretim öğretmen ve öğrencilerinin çevreye karşı tutumları, yeterlilikleri ve çevre eğitiminde bölgesel farklılıklar. Yüksek Lisans Tezi. Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Kars
- Wikipedi. (2010, 10 21). *Wikipedia.org/wiki/Ekoloji*. 9 30, 2018 tarihinde <https://tr.wikipedia.org/wiki/Ekoloji> adresinden alındı
- Wikipedi. (2009). www.wikipedi.com.tr adresinden 19 Ekim 2018 tarihinde alınmıştır
- Worsley, A. and Skrzypiec, G. (1998). İnvironmental attitudes of senior secondary school students in south australia. *Global Environmental Change*, 2, 209-225
- Yalçın, C. (1993). Çevre duyarlılığı ve eğitimi. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, . Ankara
- Yalçın Taşmektepligil, Hazar, F., Ağaoğlu, A., Öğreten, N. ve Terzioğlu, A. (2012). Beden eğitimi ve spor alanı mezunlarının istihdam sorunları ve yeni iş olanakları. *DergiPark*, 3, 14
- Yapıcı, E. (2009). Öğretmen adaylarının çevre sorunlarına yönelik farkındalık ve ilgi düzeylerinin karşılaştırılması. Yüksek Lisans Tezi. Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İlköğretim Bölümü, İlköğretim Anabilim Dalı, Aydın
- Yaylı, H. ve Berk, Z. (2011). Çevre sorunları dersinin çevre koruma bilinci oluşturma düzeyinin tespit edilmesine yönelik bir araştırma, Gazi Üniversitesi *Kamu Yönetimi Bölümü örneği. Uluslararası Davras Kongresi*, İsparta
- Yenice, N., Özden, B. ve Tunç, G. (2016). Fen Bilgisi Öğret Men Adaylarının Çoklu Zekâ Alanları İle Çevreye Yönelik Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 83-97
- Yiğit, E. A., Sevinç, V. ve Kıyıcı, F. B. (2008). Fen bilgisi öğretmen adaylarının çevre eğitiminin gerekliliği ve çevre sorunlarına ilişkin görüşleri. *XVII Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi Bildiri Kitabı*, Ankara
- Yıldız, K., Baykal, T. ve Altın, M. (2002). Çevrenin tanınması ve öneminin kavranmasına yönelik örnek bir sulak alan çalışması. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6, 1-19
- Yılmaz, O., Boone, W. and Andersen, H. (2004). Views of elementary and middle school turkish students toward environmental ıssues. *International Journal of Science Education*, 1527-1546
- Yolcu, İ. (1991). Eğitimin bütünlüğü içinde beden eğitimi ve sporun yeri ve önemi. Eğitim Kurumlarında Beden Eğitimi ve Spor Sempozyumu, İzmir

Yücel, S. ve Morgil, İ. (1998). Yüksek öğretimde çevre olgusunun araştırılması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2, 84-91

EKLER

Ek 1.ÇEVRESEL FARKINDALIK ÖLÇEĞİ

Bu uygulama, bir araştırmayla ilgilidir. Bunun sonucunda size herhangi bir not verilmeyecektir. Soruları iyice okuyarak içtenlikle cevaplamanız, çalışmanın daha nitelikli olmasını sağlayacaktır. Lütfen sayfaların tamamını cevaplayınız. Katkılarınız için teşekkür ederim.

1. Cinsiyetiniz: (A) Kadın (B) Erkek

2. Babanızın eğitim durumu: (A) İlköğretim (B) Ortaöğretim (C) Ön lisans (iki yıllık fakülte) (D) Lisans (E) Lisansüstü (yüksek lisans, doktora) (F) Okuryazar değil

3. Annenizin eğitim durumu: (A) İlköğretim (B) Ortaöğretim (C) Ön lisans (D) Lisans (üniversite) (E) Lisansüstü (yüksek lisans, doktora) (F) Okuryazar değil.

4. En uzun süre yaşadığınız yerleşim birimi:
(A) Kırsal bölge (köy, kasaba, nahiye)
(B) Kentsel bölge (şehir merkezi, ilçe merkezi)

5. Yaptığınız spor türü:

(A) Açık alan sporları (futbol, tenis, atletizm, golf, beyzbol, amerikan futbolu...)
(B) Kapalı alan sporları (basketbol, voleybol, hentbol, güreş, judo, halter, eskrim, cimnastik, boks, futsal, badminton)
(C) Doğa sporları (dağcılık, kürek, yelken, kayak, trekking, bisiklet, kampçılık, rafting, sörf, kaya tırmanışı, tüplü dalış)

Aşağıdaki cümlelerde size uygun gelen seçeneği çarpı (X) koyarak işaretleyiniz. *Lütfen hiçbir cümleyi boş bırakmayınız.		Evet	Fikrim Yok	Hayır
1	Günümüzde hava kirliliği sera etkisi, küresel ısınma, iklim değişiklikleri ve ozon tabakasında incelme gibi çok ciddi küresel sorunlara yol açmaktadır.			
2	Çevre sorunlarının çözümü, çevre bilinci ve çevre eğitiminin yaygınlaştırılması ile mümkündür.			
3	Gürültü göreceli bir kavram olduğundan bir kirlilik çeşidi olarak adlandırılmaz.			
4	Biyokütle enerjisi, hidrolik enerji, su ve rüzgar enerjileri yenilenebilir enerji kaynaklarıdır.			
5	Çevre sorunları dünya var olduğundan beri bulunmaktadır ve ekolojik denge doğal bir yetenek ile bu sorunları her zaman çözüme kavuşturur.			
6	Atık ve kimyasal ilaçlar su kirliliğine neden olmadan			

	mikroorganizmalarca parçalanarak yok edilir.			
7	Çevre sorunlarını önlemede yalnızca bir ülkenin katkısı yeterli değildir, tüm dünya ülkeleri sorunları önlemeye yönelik çaba göstermelidir.			
8	Hava kirliliğinin en önemli nedeni fosil yakıt kullanımı ve arabalardan çıkan egzoz gazlarıdır.			
9	Sera etkisi fosil yakıtların yakılmasıyla oluşan gazların güneşten gelen ışınları yeryüzüne hapsedmesi ile oluşur.			
10	Günümüzde çevre sorunlarının bir kısmı deprem, sel, volkanik patlama gibi doğal nedenlere bağlı olarak ortaya çıkmıştır.			
11	Hava, su ve toprak kendini yenileyebilen ve tükenmeyen kaynaklardır.			
12	Gürültü kirliliği ağaçlandırma, susturucular ve toplu taşımacılığın artırılması ile önlenir.			
13	CO2 emisyonunu azaltmak sera etkisi ve küresel ısınmayı büyük ölçüde önler.			
14	Doğal gaz kullanımı ve toplu taşıma araçlarının tercihi hava kirliliğini önemli ölçüde azaltır.			
15	İnsanlar üstün adaptasyon yetenekleriyle kirlenmiş ortamlara da ayak uydurabilir ve yaşayabilirler.			
16	Günümüzde özellikle büyük şehirlerde yaşanan çevre sorunlarından birisi de gürültü kirliliğidir ve pek çok rahatsızlığa neden olur.			
17	Yağmur asitliğini önlemek için bazik maddeler içeren fosil yakıtlar tüketilmelidir.			
18	Katı atıklar toprakta bulunan mikroorganizmalarca yok edilir ve kirliliğe neden olmaz.			
19	Atıkların bertaraf edilmesi ve daha fazla arıtma tesisinin kurulması su kirliliğini önlemede alınacak en önemli tedbirlerdendir.			
20	Ozon tabakası güneş etkinliği sonrasında ozonun fotokimyasal reaksiyonu ile de incelir.			
21	Radyoaktif kirliliğin kaynağı nükleer silahlar ve reaktörlerdir.			
22	Global çevre sorunları türlerin yok oluşunun temel nedenlerindedir.			
23	Sürdürülebilir kalkınma kaynakların gelecek nesillere aktarılmasıdır.			
24	Günümüzde dünyanın pek çok ülkesinde çölleşme, toprak kirliliği ve yanlış tarımsal faaliyetler besin kıtlığına sebebiyet vermektedir.			
25	Çevre sorunlarını önlemede çevresel etki değerlendirme etkili bir yöntemdir.			
26	İnsanlardaki zihniyet, duyarsızlık ve eğitimsizlik zamanla ciddi çevre sorunlarına yol açar.			
27	Çevre sorunları sınır tanımaz ve küreseldir.			
28	Ozon tabakasındaki incelmenin en büyük nedeni kloroflorokarbon gazlarıdır.			
29	Turizm merkezi olan bölgelerde doğal özelliklerinden dolayı çevre kirliliğine rastlanılmaz.			

30	Küresel ısınma insanların ısınma ihtiyaçlarından kaynaklanan sıkıntıları gidereceği için insanoğlunun lehine bir gelişmedir.			
31	Su kirliliği türlerin değişmesine, biyo eşitliliğinin azalmasına ve ötrifikasyona neden olur.			
32	Işık kirliliği yapay gökyüzü parlaklığı ile gökbilim araştırmalarının yapılmasını engeller.			
33	Çölleşme ile küresel ısınma arasında bir neden sonuç ilişkisi yoktur			
34	Asit yağmurları yalnızca sanayi kuruluşlarının ve işletmelerin yoğun olarak bulunduğu yerleşim bölgelerinde görülür.			
35	Recycling bazı ürünlerin geri dönüşümüyle tekrar kazanılmasını ifade eder.			
36	Toprağın özelliklerine uygun olarak işlenmesi ve arazi eğimine karşı yapılan setler erozyonla mücadelede etkili sonuçlar verir.			
37	Günümüzde karşı karşıya kaldığımız çevre sorunları yaşadığımız yüzyılın sonucunda oluşmuştur.			
38	Çevre sorunları insanların yaşama tüketim alışkanlıklarının değişimini gerektirmektedir.			
39	Büyük şehirlerin ve yüksek gökdelenlerin çeşitli şekillerde, bol miktarda aydınlatılması bir gelişmişlik göstergesidir.			
40	Sera etkisi dünyanın ısısının korunması ve dünya üzerindeki yaşamsal faaliyetlerin deva etmesi için gerekli olan doğal bir süreçtir.			
41	Radyoaktif kirlenme doğadaki radyoaktif elementlerin kendiliğinden ışınla yapmasıyla oluşur.			
42	Küresel ısınma, sera etkisi, iklim değişikliği ve ozon tabakasındaki incelme çevre sorunlarından bağımsız olan, dünyanın jeolojik zamanı ile ilgili doğal olaylardır.			
43	Ozon tabakasındaki incelme hem kuzey ve güney yarım küreler hem de ekvator ve kutup bölgeleri arasında farklılık gösterir.			
44	Çevre sorunları hangi ülkede meydana geldiyse sorunu önlemek de yine o ülkenin işidir.			

Ek 2.ÇEVRESEL TUTUM ÖLÇEĞİ

Aşağıdaki cümlelerde size uygun gelen seçeneği çarpı (X) koyarak işaretleyiniz. *Lütfen hiçbir cümleyi boş bırakmayınız.		Evet	Fikrim Yok	Hayır
1	Çevre sorunlarının nasıl ortaya çıktığını merak ediyorum.			
2	Çevre sorunlarının asıl kaynağının eğitimsizlik sonucu oluşan zihniyet olduğunun bilincindeyim.			
3	Bazen doğa olaylarının da çevre sorunlarına neden olduğunu fark ettim.			
4	Dünyanın diğer ülkelerinde bazı insanların aç kalması, yiyecek besin maddesi bulamaması beni çok derinden etkiliyor.			
5	Çevre sorunlarını gidermeye yönelik bir çalışma yapma ya da proje üretme niyetinde değilim.			
6	Çağımızda toprak kirlenmesine neden olan olaylar pek fazla ilgimi çekmiyor			
7	Asit yağmurlarının neden olduğu çevresel sorunlarla ilgili bilgi sahibi değilim.			
8	Su kirliliğinin insanlara olduğu kadar diğer canlılara da büyük zararlar verdiğinin farkındayım.			
9	Günümüzde karşı karşıya kaldığımız çevre sorunlarını çok önemli buluyorum.			
10	Radyoaktif kirlenmenin insan sağlığına etkisini düşündükçe nükleer santraller konusunda çok daha fazla kaygılanıyorum.			
11	Sanayi kuruluşlarının yol açtığı kirlilik beni her geçen gün biraz daha fazla huzursuz ediyor.			
12	Hava kirliliğinin ne denli büyük çevre felaketlerine yol açtığının farkındayım.			
13	Çevre sorunlarını önlemede çevre eğitiminin çokta gerekli olduğunu zannetmiyorum.			
14	Çevre kurum ve kuruluşlarının (TEMA, ÇEVKO vb) çalışmalarının takdir ediyorum.			
15	Erozyon olayının abartıldığı kadar büyük ölçekli olmadığı kanısındayım.			
16	Sanayi kuruluşlarının çevreye zarar verdiği fikrinde değilim.			
17	Cadde, sokak ve evlerin çok fazla ışıklandırılmasından rahatsız oluyorum.			
18	Toprak kirliliğinin endişe verici düzeye ulaştığının bilincindeyim.			
19	Kendi hayat tarzımda yaptığım küçük değişikliklerin bile çevreyi doğrudan etkilediğini bildiğim için davranışlarıma özen gösteriyorum.			
20	Çevre sorunlarının yerel değil küresel olduğu fikrini savunuyorum.			
21	Sürdürülebilir kalkınma ile ilgili faaliyetleri onaylıyorum.			
22	Her türlü çevresel faaliyette etkin görev almaktan zevk duyuyorum.			

23	Sera etkisi ve küresel ısınmanın gezegenimizin sonunu getirmesinden korkuyorum.			
24	Günün birinde içmek için bile temiz su bulamamaktan tedirginim.			
25	Zaman geçtikçe daha fazla sayıda ormanımızı yitireceğimize tedirginim.			
26	Bireysel olarak aldığım tedbirlerin çevre sorunlarını önleyebileceğinden emin değilim.			
27	Çevredeki kirliliğinin kentleşme sonucu oluştuğunu düşünmüyorum.			
28	Herhangi bir ürünü satın alırken geri dönüşümlü olanları almayı tercih ediyorum.			
29	Teknolojik gelişme ve bilimsel icatların çevre sorunlarını çok kısa bir sürede çözeceği inancındayım.			
30	Günümüz yaşam standartlarının hava kirliliğine neden olması beni çok üzüyor			
31	Sanayi kuruluşlarının çevresel etki değerlendirme raporu hazırlamalarını uygun buluyorum.			
32	Ozon tabakasının her geçen yıl biraz daha incelmesinden ciddi şekilde endişeliyim.			
33	Çevre sorunlarını önlemek için gerekirse ulaşabildiğim herkesle görüşmeyi düşünüyorum.			
34	Ne pahasına olursa olsun turizm faaliyetlerinin artmasını ve turizmin gelişmesinin gerekliliğine inanıyorum.			
35	Dünyadaki en büyük problemlerden birinin katı atıklar olduğu ayrımını yapabiliyorum.			
36	Küresel çevre sorunlarının türlerin yok oluşuna neden olduğunun farkındayım.			
37	İnsanların neden olduğu deniz, göl ve akarsulardaki kirlilik beni oldukça rahatsız ediyor.			
38	Bir gün hava kirliliğine bağlı ciddi bir rahatsızlık geçirmekten korkuyorum.			
39	Asit yağmurlarının neden olduğu çevresel sorunları ilgiyle takip ediyorum.			
40	Erozyon ile kaybedilen topraklar beni oldukça endişelendiriyor.			
41	Çevre sorunlarına yönelik çalışma ve etkinliklere katılmayı vakit kaybı olarak görüyorum.			
42	Bir ürünü satın alırken çevreye yönelik işaretler taşıyıp taşımadığına bakmayı alışkanlık haline getirdim.			
43	Ülkelerin gelişmesi ve diğer ülkeler ile rekabet edebilecek duruma gelmesi için çevresel kaynaklarını sonuna kadar kullanmasını kabul edilebilir buluyorum.			
44	Çevre sorunlarının bir süreç sonucunda oluştuğunu düşünmüyorum.			
45	Gürültünün de bir çeşit kirlilik olduğunu düşündüğüm için buna neden olacak davranışları göstermekten rahatsız oluyorum.			

Ek 3.ÖZGEÇMİŞ

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı ve Soyadı : Nafiz KÖSE
Doğum Yeri ve Tarihi : Niğde 1993
Medeni Hali : Bekâr
İletişim Bilgileri : nafizkose93@hotmail.com

EĞİTİM

2008-2012 Niğde Remide Yılmaz Atabek Lisesi
2012-2016 Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi Ve Spor Yüksekokulu
Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümü
2016-2019 Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü Eğitim
Programları ve Öğretimi Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans
Programı

İŞ DENEYİMİ

YABANCI DİL

YAYINLARI

Makaleler

1.

Kitap

1.

